

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi

Sayı: 9 Ocak: 2005

2 YTL / 2.000.000 TL

- 'Yeni üretim ilişkileri' iddiası üzerine...
- Kürt ulusunun toplumsal yapısı -II-
- 'Sorunlama Belgesi' tartışmalarına katkı -I-
- Hacı Bektaş Veli ve Bedreddin'de Mezopotamya denklemi
- 'Halkın dostu' aydın olmak
- Dönem ve 'sorunlama' sorunu

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

AYLIK TEORİK-POLİTİK DERGİ

Gün Yayıncılık Tic. Ltd. Şti Adına Sahibi

Murat Yılmaz

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Sorumlu Yazışmaları Müdürü

Ferit Yıldırım

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Sosyalist Mezopotamya

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Telefon/Faks

(0212) 219 69 06

Yayın Türü

Yaygın Süreli Dağıtım

e-mail

sosyalistmezopotamya@mynet.com

Banka Hesap No:

İş Bankası Taksim Şb.

1052 767790

Döviz (Euro) Hesabı

1052 3335933

Baskı

Ser Matbaacılık

0 212 565 17 74

Fazılpaşa Cad. 4. Zer Sanayi sitesi

No:16/26 Topkapı-İSTANBUL

Gaziantep İrtibat Bürosu

Yasin Yetişgen

Tel/Faks

0 342 220 59 94

Atatürk Bul. Bina No: 49

N. Akınal Apt. B Blok

Kat: 6 D: 6

Şahinbey / Gaziantep

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Önüne bakarak konuşmak	
Munzur Gülapuşağı	3
‘Yeni üretim ilişkileri’ iddiası üzerine...	
S. Çiftyürek	7
Kürt ulusunun toplumsal yapısı üzerine -II-	
Hamit Yılmaz	23
‘Sorunlama Belgesi’ tartışmalarına katkı -I-	
Ali Çınar	29
Özgürlük halkın mücadeleye katılımıyla elde edilecek	
İmam Özharat	37
Hacı Bektaş Veli ve Bedreddin’de Mezopotamya denklemi	
S. Bulut	40
‘Halkın dostu’ aydın olmak	
Veysel Çamlıbel	43
Dönem ve ‘sorunlama’ sorunu	
Z. Abidin Kızılyaprak	46
Kürt sosyalistleri ve yenilenme sorunu	
Lokman Polat	51
Ezberimizi bozmalıyız	
Tuncay Atmaca	56
MESOP Girişimi üzerine eleştirel bir bakış	
Ali Kendav	60

-Editörden-

Elinizdeki 9'uncu sayımız yeni yıla; 2005'e sarktı. Bu vesileyle Sosyalist Mezopotamya Yayın Kurulu olarak öncelikle yeni yılınızı kutluyoruz; eşitliğe, özgürlüğe, kardeşliğe dair umutların daha gür yeşerdiği bir yıl olmasını diliyoruz.

İnsanlık yeni yılın eşliğinde 26 Aralık günü son yüzyılın en büyük doğal afetini yaşadı. Hint Okyanusu'nun derinliklerinden yayılan deprem ve tsunami dalgaları, başta okyanusa kıyısı bulunan Güney Asya ülkeleri olmak üzere Afrika'nın bazı ülkelerini de kapsayan geniş bir alanda 150 bini aşkın insanın ölümüne, 500 bini aşkın kişinin yaralanmasına, milyonlarca insanın evsiz ve bulaşıcı hastalıklarla, açlıkla yüzyüze kalmasına yol açtı.

Bu felaket insanoğlunun doğaya hükmetme mücadelesinde gelmiş bulunduğu seviyeden kaynaklı acizliğini ortaya koyduğu gibi, yerkürenin derinliklerinden fıskıran şiddetin kürenin yüzeyinde çizilmiş yapay sınırları tanımadığını da ortaya koydu. Ve evrensel düşünüşün/eylemin gerekliliğini bir kez daha gözler önüne serdi.

Yine bu felaket, kapitalist uygarlığın doğaya karşı mağduriyette, ölümden bile insanlığa eşitlik hakkı tanımadığını; "hangi ırktan, hangi ulustan, hangi sınıftan olursa olsun, tabiatın sınır tanımaz şiddetinin mağdurları öncelikle insandır" felsefesine halen çok yabancı olduğunu, tüm çıplaklığıyla önümüze koydu. Bu türden felaketler karşısında hala egemen sınıf ve ulus aidiyetlerinin öne çıkarılıyor olması, insanlık adına aşılmaya mahkum olan bugünkü uygarlığın bir kepezeliğidir. Felaketin hemen ardından sergilenen 'resmi' davranışların tarzı karşısında bir insan olarak dehşete düşmemek, öfke duymamak elde değil. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Annan'ın ve bu kuruluşa bağlı olarak faaliyet gösteren insani yardım kuruluşlarının durumun vahametine binaen daha çok da 'zengin' ülkelere yaptıkları yardım çağrılarını gerekli karşılığı bulamıyor. Ve bu kuruluşun en yetkili ağızları, bu duyarsızlığı kamuoyuna duyurmak zorunda kalıyor. Bir yandan değişik ülkelere milyonlarca insan felaketin sonuçları ile boğuşurken; diğer yandan, Güney Asya'daki tabiat harikası adalarda tatile çıkmış birkaç burjuva ailenin, medya maymunu mankenin ve bir-iki 'ünlü' futbolcunun hayatı, sağlık durumları manşetlere taşınabiliyor. Türk devleti, 'insanlık adına' 'göstermelik' küçük yardım ekiplerini ancak 10 gün sonra felaket mağduru ülkelere pozlar verdire verdire yollarken; felaketin daha ikinci gününde 13 'ünlü' için, neredeyse içinde podium kurabilecekleri veya mini bir futbol karşılaşması yapacakları büyüklükte bir uçak gönderip özel olarak Türkiye'ye getirtebiliyor. Başbakan ve hükümet bu 'başarılı' kurtarma operasyonu ile büsbürleniyor, puan toplamaya çalışıyor... Kapitalistlerin bu türden insanlık ayıplarını sıralamakla bitiremeyiz, bu örnekler bile gerçek yüzlerini görmek için yeterli...

Sosyalist Mezopotamya Yayın Kurulu ve MESOP Girişimcileri olarak, felaketin tüm mağdurlarının acılarını iliklerimizde hissediyor ve paylaşıyoruz.

Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi'nin "Ülkemizde ve Dünyada Kültür ve Siyasette Yeni Arayışlar" konulu halka açık paneller serisi, geçtiğimiz aylarda da devam etti. Daha önce Antep, Adıyaman ve Urfa'da gerçekleştirilen panellerin ardından, biri 21 Kasım günü Diyarbakır'da Büyükşehir Belediyesi Burhan Karadeniz Salonu'nda, diğeri de 26 Aralık günü Mersin'de Hasret Dügün Salonu'nda olmak üzere iki panel gerçekleştirildi. Yoğun bir emeğin ürünü olarak organize edilen panellere konuşmacı olarak Girişim mensuplarından Sinan Çiftiyürek ve Hüseyin Karataş katıldılar. Geride bırakılan panellerde olduğu gibi bu iki panelde de konuşmacılar, MESOP Girişimi'nin gerekçelerini, hareket noktalarını, Kürt sorununun çözümüne ve Türkiye'nin gündemindeki Avrupa Birliği (AB) ile ABD'nin Ortadoğu'daki askeri-siyasi varlığının yarattığı sorunlara dair görüşlerini aktardılar. Konuşmacılar bu görüş aktarımlarında Girişim'in genel prensiplerinden birini devamlı gözeterek; başka siyasal oluşumların yanlış ve eksikliklerini kendilerinin hareket noktası yapmadılar, kendilerini başkalarının olumluluk veya olumsuzlukları üzerinden ifade etmediler, başkalarının yanlışlarının ve eksikliklerinin toplamından otomatikmen bir 'doğru'nun çıkmayacağını bilincle doluluğuyla hareket ettiler. Kendilerini, daha doğrusu MESOP gerçeğini ifade etmeye çalıştılar. Bu hareket tarzı da yeni MESOP Girişimi'ne özgü bir 'yeni' olarak izleyicilerin dikkatlerinden kaçmadı. Devrimci siyaset cephesinde bugüne kadar pek de alışık olunmayan bu siyaset tarzının ileriki süreçte daha fazla makbul görüleceğini, daha çok ilgi ve puan toplayacağını şimdiden kestirmek zor değil.

Bu arada, AB uyum yasalarına rağmen yazı-çizilere hala cezalar verilebildiğinin somut bir örneğini yaşadık. Yayın çalışmalarımızın çoğunluk kısmını yürüttüğümüz Antep'te, Gün Yayıncılık'ın eski sahibi ve dergimizin Antep temsilcisi Yasin Yetişgen, cezası mahkeme kararıyla düşmüş bir kitaptan dolayı birbuçuk günlük bir gözaltı ve tutukluluk yaşadı. Gıyabi tutuklama kararının daha önce kaldırılmaması üzerine Antep Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde bir gün gözaltında tutulup, ardından cezaevine konulan arkadaşımız, avukatımızın İstanbul'dan yaptığı itiraz başvurusunun hemen ardından serbest bırakıldı. Kendisine geçmiş olsun dilekelerimizi iletiyoruz.

MESOP 'Sorunlama Belgesi' çerçevesinde yapıcı iç tartışmalarımız bu sayıda da sürüyor. Aslında iç tartışmalar dergimizin yayın yaşamıyla yaşıttır. Daha ilk sayıdan itibaren müdavim yazarlarımız Kürt ulusal sorununa ve sosyalizmin sorunlarına ilişkin farklı görüşlerini ortaya koymaya başlamışlardı. 'Sorunlama Belgesi' bu görüş aktarımlarını sadece biraz disiplini etti ve görüşlerin başlıklar halinde aktarımından derinlere inilerek aktarımını sağladı denilebilir. Bir ayrıntıyı hatırlatmakta yarar var; görüşlerin ifade edildiği makalelerin ya da dizi yazıların baş kısmında illa da "Sorunlama Belgesi'ni tartışıyorum" ifadelerine yer vermek şart değil. Yani giriş kısımlarında bu ifadelerin yer almadığı yazılar, sorunlama tartışmalarının dışında yazılar olarak değerlendirilmemelidir. Önemli olan, makalelerde kişisel gözlemlerin, özgün görüşlerin ve çözüm önerilerinin ortaya konulmasıdır. Tam da bu noktada yine mükerrer isteğimizi devreye sokalım: MESOP çalışmalarında yer alanlar kadar, dışında süreci gözlemleyen ve düşünce üretme gücüne sahip kişileri de tartışmalara katma konusunda yazar ve okurlarımızın biraz daha hassasiyet göstermelerini istiyoruz.

Gelecek sayıda daha güçlenmiş olarak buluşmak dileğiyle...

Aziz Mahmut Ak

Önüne bakarak konuşmak

✍ Munzur Gülapuşağı

17 Aralık müzakerelerinden önceki hafta Herald Tribune, Fransız Le Monde ve Alman Frankfurter Allgemeine Zeitung gazetelerinde "Kürtler ne istiyor?" başlığıyla Avrupa kamuoyuna seslenen bir ilan yayınlandı. Anladığım kadarıyla, adı geçen gazetelerde söz konusu ilanın resmi hazırlayıcısı olarak Paris Kürt Enstitüsü görünmekte. İlanın altında 200 Kürt şahsiyetinin imzası var. İlanın yayınlanmasının hemen ardından Türk medyası, siyasi partileri, hükümeti, sendikaları büyük bir hezeyanla imzacı Kürt şahsiyetlerine saldırmaya başladı. Tabii ki Türk milliyetçi saldırılarının şiddeti eski DEP'li milletvekilleri üzerinde yoğun-

laştı. Kürtler otonomi, federasyon istiyor diyerek başlayan tepkiler, saldırılar, tehditler karşısında, DEP'liler iftiraya uğramışlar gibi savunma pozisyonunda ilanın içeriğini inkar etmeye başladılar. Bir hafta gibi kısa sürede yaşananlar, başta Kürtler olmak üzere bu ülkede yaşayan herkes açısından bazı şeylerin anlaşılması ve deşifre olması bakımından oldukça önemli mesajlar içermekte. Ben de bu yazıda bu olayla bağlantılı olarak bazı çağrışım- larımı okurlarla paylaşmaya çalışacağım.

"Türkiye'deki Kürtler Ne İstiyor?" başlıklı ilanın yayınlanması üzerine gerek Türk Başbakanı Erdoğan, gerekse Türk Dı-

şişleri Bakanı Abdullah Gül ayrı ayrı tepki gösterdiler. Gül, ilanı "Dışarıdan kaleme alınmış, tamamen piyonvari, ajanvari, bilgisiz insanların yaptığı bir iş. Bu toprağın yapısına, tabiatına, bu toplumun, halkın geçmişine, tarihine aykırı, yabancı mentalitesiyle yaklaşılmış bir ilan..." olduğunu söyleyerek, ağır ithamlarda bulundu. Abdullah Gül'e göre bu ilanı verenler, bu ilanda imzası bulunanlar, birincisi piyon(vari), ajan(vari); ikincisi bu ilanda imzası bulunanlar cahil, kültürsüz, bilgisiz insanlar; üçüncüsü, ilanın içeriği bu toplumun dokusuna aykırı ve tümüyle yabancı bir duyarlılıkla yazılmış. DEP'li milletvekilleri ve 57

tane DEHAP'lı belediye başkanının da imzacıların arasında olduklarını hatırlatmakta fayda görüyorum. Çünkü başta eski DEP'li vekiller olmak üzere ilanın aleyhinde tepki gösterenler adeta imzacı değilmiş gibi davranıyorlar.

Abdullah Gül'ün açıklaması ya da tepkisi nezaket kurallarını aşıyor, açıklama anlayanlar için oldukça aşağılayıcı, hakaret içeriyor. Otonomi ve federasyon taleplerine aşırı duyarlılık gösteren DEP'liler, nedense hükümet üyelerinden gelen hakaretlere, kişiliklerine dönük aşağılamalara yeterince tepki vermediler. Ajan, provokatif, piyon, suikastçı gibi suçlamalar, hakaretler karşısında susan, tepkisiz kalan bu vekillerin çeşitli sebeplerle (haklı ya da haksız olarak) Avrupa ülkelerinde yaşayan Kürt şahsiyetleri karşısında celallenmelerini anlamak mümkün görünmüyor. DEP'lilerin bu ikili tepkilerini inceleyecek bir uzman, ancak şahsiyet bozukluğuyla açıklanabilir tepkinin-tepkisizliğin nedenini.

Söz konusu ilanın yayınlanması üzerine, her zaman diri tutulan ırkçı-milliyetçi düşünceler yeniden Kürtlerin yüzüne adeta bağırla bağırla söylendi. İmzacı şahsiyetler devletin üniter gerçeğini yaralamaya çalışmakla; ayrılıkçı, bölücü olmakla suçlandılar; milletin huzurunu ve kardeşliğini bozacak siyasi suikaste yeltenmekle itham edildiler; ve imzaların sahipleri, Lozan'ı zorlayarak azınlık statüleri yaratma çabası taşıyan batılı güçlerin piyonları olmakla nitelendirildiler. Türk faşizminin resmi ideolojinin sa-

İnsanın bazı durumlar karşısında fikrini yeniden gözden geçirmesi, görüş değiştirmesi normal olabilir. Ama imzaladığın bir ilanın içeriğini sanki imzalamamış gibi davranmak hem doğru bir davranış değil hem de ahlaki değil.

bitleriyle ilanın içeriğine saldırımları karşısında başta DEP'li vekiller olmak üzere bir kısım imzacılar "Otonomi, federasyon istemeyiz!.." diyerek, savunma kompleksi içinde tepki vermeye başladılar. Dört DEP'li vekil adına açıklama yapan Leyla Zana, "Gerek Türkiye içinde, gerek uluslararası alan ve devletler düzeyinde Türkiye'nin AB'ye alınmasını istemeyen güçler dayanışma halinde. Müzakerelere tam üyelik perspektifiyle en kısa sürede başlanması yolundaki beklenen kararı engellemek, süreci provoke etmek, Türkiye'yi kaotik bir ortama sürüklemek ve bunun faturasını bizlerin şahsında Kürt halkına çıkarmak istemektedirler. Bizler buna alet olmamakta kararlıyız... Bazı Kürtler, Türkiye'de Kürt sorununun çözümü için İspanya, İrlanda, İtalya hatta Kıbrıs'ı referans ya da örnek model olarak gösterebilir. Fakat Türkiye Kürtlerinin ezici çoğunluğu ve temsil ettiğimiz siyasi misyon Türkiye'de Kürt sorununun çözümünde otonomi-özerklik içeren federatif çözümlerin günümüz ve çağımız koşullarına uygun olmadığını düşünmekte..." diyordu.

Türk egemenlik sisteminin Türk ve Sünni-İslam dışında kalan topluluklar için ne düşündüğünü, nasıl tepki vereceğini biliyoruz. Çünkü bu egemenlik anlayışı Kürtleri eşit yurttaşlar olarak kabul etmiyor;

Kürtler hal-çaresine bakılması gereken bir sorun olarak algılanıyor. Fakat bu süreçte DEP'lilerin duruşunu anlamak zor.

Öncelikle bu ilanın altında bu vekillerin imzası var. Bir metnin altında bir insanın imzası varsa, o kişinin metnin içeriğine önemli oranda katıldığı anlamına gelir. Bu ilanın altına bu vekiller imza attı mı, atmadı mı? Açıklamanın kendisinde bu sorunun cevabı yoktur. Bu vekiller ilanı okumadan mı imzaladılar? Bazıları metni okumadan imzaladığını söyledi (CHP Ağrı Vekili Naci Aslan). DEP'lilerin açıklamasında bu yönlü bir açıklık da yoktur.

Kamuoyuna, basına yansıyan metnin içeriğinde İspanya, İrlanda, İtalya hatta Kıbrıs, Kürt sorununun çözümünde hem referans olarak hem de örnek model olarak var. Öyleyse bu vekiller imzaladıkları metinde otonomi-federal içerikli bir çözümü istiyorlar. Fakat aynı vekiller tepkiler karşısında TC'yi kızdırdıklarının bilincine varınca geri adım attılar. İnsanın durumlar karşısında fikrini yeniden gözden geçirmesi, görüş değiştirmesi normal olabilir. Ama imzaladığın bir ilanın içeriğini sanki imzalamamış gibi davranmak hem doğru bir davranış değil hem de ahlaki değil.

DEP'li vekillerin açıklamasında dikkat çeken bir diğer ayrıntı da, "otonomi-özerklik içeren federatif çözümlerin günümüz ve çağımız koşullarına uygun olmadığını" söylemeleri. İşte burada çok ciddi olarak bilgisizliklerini, bilinçsizliklerini ortaya koymuş oluyorlar. Bu vekiller kendi bakış açıları çerçevesinde ancak federalizmin Türkiye koşulları açısından geçersizliğinden bahsedebilirler;

dünyadaki bütün otonomist, federalist çözümleri çağdışı göstermeleri onların bilgisini aşan bir durum.

Öte yandan, bu ülkede Bask modelini, İrlanda modelini pozitif olarak bu bayların-bayanların hiç tartışmamışlar, konuşmamışlar gibi söylev vermelerini nasıl görmek lazım? Ankara'nın tepkileri karşısında önlerine bakarak siyaset yapmaları ne kadar Kürtlerin tavrı olarak kabul edilebilir?

Ankara'nın tepkisinden sonra Tunceli Belediye Başkanı, ilanın kendilerinin imzaladığı metin olmadığını, metnin içeriğiyle oynandığını söyledi. Tunceli Belediye Başkanı'na göre, 57 DEHAP'lı belediye başkanıyla birlikte üzerinde tartışıp imza ettikleri metinde otonomi-federalizm gibi unsurlar yoktur. Öyleyse bu 57 belediye başkanı kandırılmış. Kendi adıma sormak istiyorum: Kim yalan söylüyor? Başta yayıncı Ümit Fırat olmak üzere bir kısım imzacı, Tunceli Belediye Başkanı'nın iddiasını yalanlıyor. Bu tartışma düzeyine ve tepkilerin içeriğine baktığımızda Kürtler adına acı duymamak mümkün mü? Cüneyt Ülsever'in dediği gibi: Kürt sorunu bu türden çapsiz adamların elinde kalmış. Kürt sorunu ke-tum siyasetçilerin elinde; bir şey söylemeden politika yaparak acaba kimlerin çıkarlarını gözetiyorlar?

Hükümet çevrelerine göre "Türkiye'de Kürtler Ne İstiyor?" başlıklı ilana imza atanlar ajan(vari), piyon(vari), cahil kesimler. Yine Başbakan Tayyip Erdoğan'a göre ise; imzacılar "stratejik önemde yanlış roller üretmekte ... siyasi suikaste" yönelmiş kişiler. Bazı Türk çevrelerine göre, Fransız istihbara-

Hükümet-devlet çevrelerinin tepkisi ile DEHAP'a yakınlığıyla bilinen Ülkede Özgür Gündem gazetesinin, eski DEP'li vekillerin ve bir kısım imzacının tepkilerinin önemli oranda birbiriyle örtüşmesi de ayrıca traji-komik bir durum.

tıyla ilgisi olan kişilerin Türkiye kamuoyuna bir müdahalesi. İmzacıların tavrını yabancı menşeli bir davranış olarak gören ve değerlendiren Kürt çevrelerinin varlığını da hatırlatmalıyım. Ülkede Özgür Gündem gazetesinin yazarlarından Delil Karakoçan'a göre, "Gül'ün belirlemelerinde doğruluk payı vardır... Bildiri, halk ve toplum gerçekliğine yabancılaşmış, Avrupa icazetli aristokratik Kürt şahsiyetlerinin damgasını taşıyor." Yine Karakoçan'a göre, bu girişimi "Avrupa etkili 'Kürt' 'aydın' girişimi olarak değerlendirmek yerinde olacaktır." Aynı yazar, böyle bir ilan hazırlanmasında Fransa ve muhafazakar çevrelerin rolünün olabileceğine de dikkat çekiyor. Ve yazar daha da ileri giderek, bu girişimin ve metnin bir AB politikası olduğunu; Türkleri Kürtlerle çatıştırma amaçlı olabileceğini iddia ediyor.

◆ Hükümet-devlet çevrelerinin tepkisi ile DEHAP'a yakınlığıyla bilinen Ülkede Özgür Gündem gazetesinin, eski DEP'li vekillerin ve bir kısım imzacının tepkilerinin önemli oranda birbiriyle örtüşmesi de ayrıca traji-komik bir durum. Bu tepkileri alt alta koyduğumuzda, birincisi; devlet, HA-DEP ve DEP'li vekiller öncelikle metnin içeriğinde bulunan otonomi-federalizmi anımsatan taleplere, tariflere şiddetle karşı çıkıyorlar. İkincisi; her üç kesim de, ilanı hazırlayanların ve

imzacıların bu toprakların gerçekliğine yabancı, Avrupa'nın çıkarlarını, amacını kayıran yabancı mentalitesiyle hareket ettiklerini öne sürüyor. Üçüncüsü; bu girişimin ve arkasındaki güçlerin amacının Türklerle Kürtlerin birlikte yaşama arzusunun sabota etmek olduğunu ileri sürüyorlar. Burada iki ilginç yan var: Birincisi; Kürtlerin haklarını savunma, isteme pozisyonunda bulunanların Ankara gibi düşünmekten herhangi bir rahatsızlık duymamaları. İkincisi; DEP'li vekillerin, 57 tane belediye başkanının ve bir kısım imzacının kendilerinin de içinde yer aldıkları bir girişime ağır ithamlarda bulunmaları. Eğer "Türkiye'de Kürtler Ne İstiyor?" başlıklı ilanın altında imzası olanlar ajanvaryise, piyonvaryise, siyasal suikastçilerse, bütün bu sıfatlar Leyla Zana ve arkadaşları için de geçerli olmalı. Çünkü ilanın altında bu zatı muhteremlerin de imzası var.

Kürtler adına politika yapanlar ilanı kafa karışıklığı olarak değerlendirdiler. Gittiğin her yerde, her zeminde hem Kürtler adına konuşacaksın, hem de etnik temelli politikalara karşı olduğunu söyleyeceksin!.. Şimdilerde Kürt politik şahsiyetleri politik bir şizofreniyi yaşıyorlar; Kürt politikası dünle bugün arasında yarılmış durumda; Kürt politikası güç eksenlerinin tacizi altında tam anlamıyla şahsiyette (kişilikte) kırılmalar yaşamakta; Kürt politik eksenini, ilanda olduğu gibi tepkiler karşısında kendisini, pratiğini, imzalarını inkar ederek sürekli zik-zaklar çiziyor; Kürt politikası Ankara, Was-

hington, Brüksel eksenlerinin politikalarını uzlaştırmada zorlandıkça zortlamak durumunda kalıyor; göç odaklarının başını ağrıtmadan politika yapmaya çabaladıkça politik argümanlarını çaktırmadan tarihe gömmeye çalışıyor; politikada kendisi olmayı başaramayan Kürt politikacıları, başlarını önlerine eğerek, hiçbir şey söylemeden politika yapmayı politika yaptıkları sanısıyla kendilerini yaşıyorlar; sonuçta, önlerine hakarak geveleyen bu şahsiyetler Kürt halkını kandırıyorlar. Hürriyet gazetesinden Cüneyt Ülsever, "Çok samimi söylüyorum, yaşanan kargaşadan Kürt dostlarım adına sadece utandım..." diyor.

Avrupa gazetelerinde yayınlanan ilandan sonra bütün bu yaşananlar; imzasına sahip çıkmayanlar, metni okumadım diyenler, imzalayıp da imzalamamış gibi ilanı eleştirenler, ağır hakaretler karşısında susup başını önüne eğerek kendisini bu 'suç'a itenlere şiddetle saldırırlar, bana Yaşar Kemal'in

Politikada kendisi olmayı başaramayan Kürt politikacıları, başlarını önlerine eğerek, hiçbir şey söylemeden politika yapmayı politika yaptıkları sanısıyla kendilerini yaşıyorlar; sonuçta, önlerine hakarak geveleyen bu şahsiyetler Kürt halkını kandırıyorlar.

"Filler Sultanı" adlı romanını anımsattı. Bir gün hüdhüd kuşlarının başı olan Ulukepez, Fillerin Sultanı'nı karıncaların ülkesini işgal etmeye ikna eder. Karıncaların ülkesi fillerin ayakları altında yerle bir edilir. Karıncalar çaresiz, fillerin egemenliğini kabul etmek zorunda kalırlar. Karıncalardan bir heyet Filler Sultanı'nın karşısına çıkar. Sultan, karıncaları fillere saldırmakla suçlar. Karıncaların heyetinde bulunan topal karınca, "O kocaman, Tanrı kadar büyük fillere biz karıncalar nasıl saldırırız, Sultanım!?" diyerek itiraz etmek ister. Topal karıncanın itirazına hiddetlenen Filler Sultanı karıncalara hücum etmek isteyince, "Yanlıştır anlaşıldı sözlerimiz..." diyerek, olan-bitenin suçlusunun kendileri olduğunu söyleyip canlarını kurtarırlar. Bütün egemenler

gibi Sultan da her gün yeni baskı türleri icat eder. Baskı artık öyle bir noktaya tırmanır ki, karıncalar karınca olduklarını unuturlar. Fillerin başını ağrıtmadan yaşamak, zamanla karıncaları karınca olmaktan çıkarır. Egemenlik karıncaların karınca gibi duyumsamalarını, düşünmelerini, yaşamalarını engelleyecek, onların ruhunu ve güdülerini çürütecek ideolojik araçlarla karıncaların reflekslerini bile bozar. Zamanla karıncalar ve hüdhüd kuşları efendilerinin kötü birer taslakları olmaktan kurtulamazlar. Gel zaman, git zaman, karıncalar da artık filler gibi gördükleri her çalıya kışklarını dayayarak sür ha sür... Karıncalar ve kuşlar kışklarını ağaçlara sürterek kaşındıkça kaşınırlar; kışklarını kaşıyarak fil oldukları sanısına kapılırlar...

Kıssadan hisse; Kürt politikacıları artık büyük güç odaklarının stratejik ve taktik çıkarlarına kışklarını sürtmekten vazgeçmeli. Çünkü zamanla sürtünme kışklarını deforme eder; hüdhüdlerin başı Ulukepez'in kığı gibi zamanla kelleşir.

'Yeni üretim ilişkileri' ve 'çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir' iddiaları üzerine

✍ S. Çiftyürek

Giriş

MESOP 3. Genel Toplantısı'nda ele alınan belgeler üzerindeki tartışmanın belli bir momentinde Ali Çınar yoldaş, "Sözlü ya da bağlayıcı yazılı belgeler üzerindeki her ciddi çatışmada (tartışmada) yeni bir sentez ya da ileri bir noktada buluştuk." diyordu. Burada hem sosyalist kadroların (hareketin) zengin farklılıkları içinde birlikte yürüyüşünün zorluğuna, hem de bu zorlu birlikte yürüyüşün ürünü olan yeni bir senteze ulaşmanın önemine vurgu yapılıyordu. Gerek ulusal özgürlük ve sosyalizm mücadelesinin dev sorunları, gerekse de MESOP gerçeği olarak, farklı siyasi aidiyetlere gö-

re şekillenmiş sosyalist/komünist kadroların barındırdığı zengin ideolojik, politik farklılıklar üzerindeki tartışmada, her yoldaş gibi benim de çabam yeni bir senteze ulaşma yönünde olacak. "Sorunlama Belgesi" üzerindeki tartışmalarda, özellikle de bu yazıda yapacağım gibi yoldaşlar arasındaki yazılı tartışmalarda amaç ve çaba yeni bir senteze varma doğrultusunda olacak. Sorun, yazılı görüşlerin satır aralarında illaki birbirimizi eleştirecek malzeme bulmaksa, eleştirilecek bir şeyler bulunur ya da yaratılır. Bugün ihtiyacımız olan ise birbirimizi eleştirmekten çok birbirimizi anlamaktır. Ortak paydalarımızın yanı sıra farklılıklarımızın da neler oldu-

ğunun bilincine varabilmek ve bunları aşabilme çabasına girmektedir.

Yeni bir sentezi hedefleyen tartışmada, hepimizin öncelikle zihnimizdeki köleliği yıkmamız gerekiyor. Yaşam tarafından aşılmış bulunan geçmiş görüşlerimizin esiri olmaktan kurtulup özgürleşerek, yeninin arayışına girelim.

A. Çınar yoldaş, Sosyalist Mezopotamya Dergisi'nin ilk sayısında yazdığı yazısının sonunda "Mezopotamya Sosyalist Partisi Girişimi içerisindeki bu farklılıklarımızın bir zenginlik olduğu/olacağı inancıyla tüm düşüncelerimizi hiçbir kısıtlamaya tabi tutmadan tartışmamız gerektiğine inanıyorum." diyor ve devamla partideki "ideolo-

jik/teorik üretim merkezleri, parti tabanı, kadrolar, hatta parti yapılanması içerisinde olmayan aydınlar bile parti yayınlarında tüm olguları olabildiğince özgür tartışabilmelidir." (age sy:37) diye öneriyor. Sosyalist Mezopotamya'nın birinci ve ikinci sayısında birbirini tamamlayan iki yazıda da görüşlerini hiçbir kısıtlamaya tabi tutmadan olabildiğince özgürce dile getiriyor. Sorunun yöntemine ilişkin A. Çınar yoldaşla aynı görüşteyim.

A. Çınar yazılarında önemli sorunlar üzerinde durdu, yanıtlanması gereken sorular sordu, sorunlama yaptı, dahası kilit sorunlarda görüş ve iddialarını ortaya koydu. Özellikle "üretim güçleri ile üretim ilişkilerinde yaşanan değişimler", "sınıflar arası ilişkilerde yumuşama", "proletarya diktatörlüğü", "zor kavramı", "parlamentarizm", "önce ulusal kurtuluş" ve "ittifak" konularında çok kapsamlı irdelenip tartışılması gereken görüşler ortaya koydu. Çınar yoldaşın görüş ve iddialarına ilişkin değerlendirmemi üç ana başlık altında ele alacağım. Her bir ana başlığın tek başına bir makale, hatta kitap konusu olabileceği gerçeğine okuyucunun dikkatini çekerek, görüşlerimi bu yazıda özetlemeye çalışacağım. Zaten yeni bir senteze varma hedefiyle tartışmaya açılan " Sorunlama Belgesi" üzerine görüşlerimi ileriki sayılarda da yazacağım.

A- "Yeni üretim ilişkileri" ve "sınıflar arası ilişkilerin yumuşaması" iddiaları

Hem birbirimizi anlayabilmek, hem de okuyucunun tartışmaları daha iyi kavrayabilmesi için önce A. Çınar yol-

Ve sorunlu bir iddia: "Üretim ilişkilerinde yaşanan değişimler ile sosyalist sistemin aldığı yenilgi, 20.yy'da terminolojimize giren bir kavramın ortadan kalkmasına da neden oldu. Bir diğer deyimle artık çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir."

daştan peş peşe sorunla ilgili alıntıları vereceğim.

"Kuzey Mezopotamya'da, Türkiye'de ve Dünya'da gerçek anlamda özgür, eşitlikçi ve barışçı bir toplum yaratmak sosyalizm ile mümkündür." diye başladığı yazısında devamla şunları ileri sürüyor: "Üretim ilişkileri her geçen gün değişiyor/gelişiyor. Mal ve hizmet üretimi artıyor. Çalışanlar başta olmak üzere halkın önemli bir bölümünün durumu, kapitalizmin azgın sömürü çarklarına sahip olduğu ilk dönemlerdeki gibi değildir. İnsan hakları, demokratikleşme, doğa ve çevrenin korunması, gelir dağılımında nisbi de olsa bir dengenin sağlanması gibi genel konularda yaşanan iyileştirmeler ile şiddet ve savaş karşıtlığının artması, gelişmiş kapitalist ülkeler başta olmak üzere dünyanın önemli bir bölümünde demokratik yapının gelişmesini beraberinde getirdi..."

Çınar yoldaş, "Elbette her şey güllük-gülistanlık değildir ve dünyanın halen ciddi sorunları var. Silahlanmaya ayrılan pay ve yoksulluğun dünyanın belli bazı coğrafyalarında vardığı korkunç boyut, bölgesel savaşlar, sanayileşmedeki kâr hırsının neden olduğu çevre kirliliği...." diyor ve bir sonraki paragrafta şu talihsiz iddiaları öne sürüyor:

"Emekçilerin ve genel olarak halkın durumunda iyileşme gözlenmesi, giderek sınıflar arası ilişkilerin yumuşamasını

beraberinde getirdi. Ezen-ezilen sınıf kavramı artık yalnızca 'patron-proleter' bağlamında ele alınmıyor. Daha da ötesi, sınıflar arası 'antagonist' denilen çelişkilerin 'çözümü' için barışçıl mücadele yöntemleri daha fazla öne çıktı/çıkıyor."

Ve ağır olduğu kadar sorunlu bir iddia daha: "Üretim güçleri ile üretim ilişkilerinde yaşanan bu değişimler ile sosyalist sistemin kapitalizm karşısında aldığı ağır yenilgi, 20.yy'da terminolojimize giren yeni bir kavramın ortadan kalkmasına da neden oldu. Bir diğer deyimle artık çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir."

Bu belirlemenin hemen sonrasındaki paragrafta ise şunlar ifade ediliyor:

"Bu yaşananlardan çıkarılması gereken sonuçlar vardır/olmalıdır. Çıkarılması gereken en önemli sonuç ise; kapitalistlerin akıl almaz kâr hırsının ve bunun neden olduğu yıkımların, ölümlerin hala devam etmesidir. Kapitalizmin bu açgözlülüğünün önüne geçmek ise sosyalistlerin görevidir. Hiç kuşkusuz 'sosyalizm insanlığın geleceğidir'. Geleceğin özgür, barışçıl, savaşızsız, sömürsüz ve devletsiz toplumu şu an için bir ütopya bile olsa, bu toplumu kuracak olanlar da sosyalistlerden başkası olmayacaktır." (Ali Çınar, Sosyalist Mezopotamya, Sayı:1, Sy: 32-36)

Son olarak da, "Oysa günümüzdeki, üretim araçları ve bu araçların yarattığı yeni üretim ilişkileri, mülkiyet kavramının da, üretici güçlerin de, işçilerin de, mavi yakalılarının da tanımının yeniden yapılmasını/yorumlanmasını; dolayısıyla bilimsel sosyalizmin güncelleşti-

rilmesini de zorunlu kılmaktadır." (Ali Çınar, Age, Sayı: 2 Sy: 29)

1- Ali Çınar'ın gerek Sosyalist Mezopotamya'nın 1. ve 2. sayılarındaki iki yazısının bütününe ilişkin, gerekse de yukarıda aktardığım alıntılardaki iddialarına ilişkin olarak öncelikle şunu belirtme gereğini duyuyorum; yazılarda birbirini tamamlayan görüşlerin yanı sıra birbirini dışlayan epeyce görüş ve yaklaşım da var. Öyle ki; bunu aynı yazıda ve hatta peş peşe gelen paragraflarda bile görmek mümkün. Örneğin; "sınıflar arası ilişkilerin yumuşaması" iddiası ile "kapitalistlerin akıl almaz kâr hırsının neden olduğu yıkımlar" şeklindeki tespit birbiriyle barışık değil, sorunludur. Ya da "...artık çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir" iddiası ile "sosyalizmin tarihsel ve güncel sorunları ile, bu sorunlara yönelik çözümler" veya "gerçek anlamda özgür, eşitlikçi ve barışçı bir toplumu yaratmak ancak sosyalizm ile mümkündür" tespiti ve daha buna benzer bir dizi sosyalizm, sosyalist toplum hedefini içeren vurguları da sorunludur. Çünkü birbirlerinden farklı içeriklere sahipler.

2- Bugün muazzam bir kavram kargaşası yaşanıyor. Toplum adlandırmasına ve özellikle servetin kaynağına ilişkin bir dizi yeni kavram ve iddia var. "Burjuva sonrası toplum", "modern-sonrası çağ", "ekonomi sonrası toplum", "kıtık sonrası toplum", "bilgi toplumu", "kişisel hizmet toplumu", "teknetronik çağ", "bilgi devrimi", "bilgi ekonomisi", "zihinsel sermaye", "katma değerli uluslararası boyutu kazanması",

"Artık çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir" iddiası ile "Gerçek anlamda özgür, eşitlikçi ve barışçı bir toplumu yaratmak ancak sosyalizm ile mümkündür" tespiti, birbirlerinden farklı içeriklere sahipler.

"bilgi servetinin kaynağı" vb. doğru-yanlış onlarca yeni kavram piyasaya sürülüyor. Eğer kavramların dili olsaydı, bu yerli-yersiz kullanıma itiraz edeceklerdi. Böylesine bir ortamda yeni görüş ve iddiaları ileri sürerken hepimizin "on ölçüp, sonra biçme"si gerektiğine inanıyorum.

Üretim güçleri ile üretim ilişkilerinde yaşanan değişikliklerin neler olduğu, bu değişikliklerin toplum yaşamına ve sınıflar arası ilişkilere nasıl yansıdığı, özellikle de Çınar yoldaşın, üretim araçlarının "yeni üretim ilişkileri" yarattığı iddiasının üzerinde durabilmek için, kısaca üretim araçları ve üretim ilişkileri kavramları üzerinde durmamız gerekiyor.

Ekonomi politik; en geniş kapsamıyla toplumun maddi yaşam araçlarının üretim ile değişimini yöneten yasaların bilimidir.

Üretim araçları, insan tarafından tabiatı etkilemek ve dönüştürmek amacıyla kullanılan araç ya da güçlerin tümünü içerir. "Üretim aracı başlığı altında bir sivri taş, kazma, kürek ya da makine gibi elle tutulur nesnelere anladığımız kadar, daha soyut birtakım araçları, söz gelimi tecrübe, alışkanlık, teknik bilgi, idare ve koordinasyon yöntemleri gibi şeyleri de anlıyoruz. Bunların işlevi emeğin üretkenliği arttırmak...." (K. Marx, Grundrisse, sy:46)

İnsanın, kendi emeğinin

ürünü olarak sosyal insana, başka bir deyimle uygarlaşmaya ilk adım attığından günümüze kadar emek illaki üretim araçlarının yardımıyla işlevli olmuştur. Maddi üretim araçları, emeğin nesnelere yanı sıra iş (üretim) araçlarını da içerir. Emeğin nesnelere; üretim süreci boyunca insan (canlı) emeği tarafından ve günümüzde artan yoğunlukla nesnelleşmiş emek olarak makine (robot) tarafından üzerinde işlem yapılan nesnelere tümünü içerir. Bir ev yapmak için kullanılan tuğla, çimento, demir gibi insan emeğinin ürünü olan nesnelere -ki bunlara ilk madde adı verilir- olabildiği gibi; doğrudan doğruya tabiat tarafından sunulan ve adına "tabii zenginlikler" denilen bitkisel, hayvansal ve mineral zenginlikler de olabilir. Toprak ise yere göre emeğin hem bir nesnesi hem de aracıdır. Ev yapımı örneği üzerinden gidersek; mala, iskele, harc karma ve boşaltma makineleri vb. ise üretim araçlarıdır. Toprak ve tabii zenginlikler hariç, hem emeğin nesnelere hem de üretim araçları nesnelleşmiş emek olarak geçmiş emeğin sonucudurlar.

Yine bir şeyin üretim aracı mı, nesnesi mi ya da tüketim aracı mı olduğunu, üstlendiği işlev belirler. Örneğin elektrik enerjisi, ev içi tüketimde bir tüketim aracıyken, işletmede makine çalıştırdığında ise üretim aracı olur. Üretim araçlarının yanı sıra emek (iş) gücü de, üretici güçlerin bir diğer unsurudur. Dahası maddi güçleri harekete geçiren niteliği ile en aktif unsurudur. Nesnelleşmiş emek (makine, robot vb.) değil, doğrudan canlı emek olarak işgücü dün olduğu gibi bugün

de ve kapitalizm bir dünya sistemi olarak varoldukça üretim araçlarını harekete geçiren en aktif unsur olma özelliğini koruyacaktır. Nesnellleşmiş emek olarak robot vb. teknolojik araçların canlı emeğin yerini almasının koşulları hızla artmasına karşın, kapitalistler kâr hırsıyla bunu frenliyorlar. Çünkü kapitalistler için canlı emek (işçi) sadece bir üretim unsuru değil, aynı zamanda tüketim unsurudur.

Kapitalist ekonomide, üretim güçlerini oluşturan üretim araçlarının yanı sıra değişen sermaye olarak emek gücü de sermayenin bileşenidir. Bu bileşenlere, değişmeyen (sabit) ve değişen sermaye denilir. İşletme binaları, makineler, alet-edavat, ham maddeler vb. bunlar değişmeyen sermayeyi oluşturur. Teknik değil de ekonomik kategori olan bu sermaye; üretim sürecinde kendi değerini bir defada değil de parçalar halinde ve üretim periyotları serisi zarfında ağır ağır ürüne aktaran kısımdır. Dolayısıyla değişmeyen sermaye de değişir, aşınır ama bu gözle görülmeyecek kadar ağır işler. Bir fabrika binasının, bir makinenin, alet-edavatın yıpranması, kullanılmaz hale gelmesi yıllar alır.

"Sermayenin iş gücü alımında kullanılan ve üretim sürecinde değeri değişen bölümü" olarak canlı emek; Marx'a/Marksizme göre değişen sermaye; değer ve dolaşımıyla da kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde artık değer yaratıcısı olarak canlı emeği içerir. Marx zenginliğin kaynağını canlı ve nesnelleşmiş (makine, robot, işletme vb.) haliyle emeği görür.

Üretim ilişkileri sorununa

"Üretim ilişkilerinin niteliğini belirleyen; üretim araçlarının mülkiyet biçimidir. Özel mülkiyet söz konusuysa üretim ilişkilerinde zorunlu olarak eşitsiz ilişkiler, sömürü ilişkileri olacaktır; tersine sosyal mülkiyet söz konusuysa, eşitlik ilişkileri söz konusu olacaktır."

gelince; Marksizmin bakışıyla: 1- Üretim araçlarının mülkiyet biçimleri, 2- Çeşitli sosyal grupların üretimdeki yerleri (konumlanışları), 3- Üretilen malların dağılımı (yani bölüşüm) olarak bu üç unsurun birbirine sıkı bağlı olmasından oluşur. "Maddi hayatın üretimden ötürü, sosyal ihtiyaçların giderilmesine yarayan maddi nesnelere (üretim araçları ve tüketim malları) aracılığı ile, insanlar arasında kurulan ilişkilerin genel bütünü, insanlar maddi mallar üretmek için, kendi aralarında belirli ilişkilere girerler; üretici güçler ancak bu sosyal ilişkiler çerçevesinde üretken olarak kullanılabilirler... Üretim ilişkilerinin niteliğini belirleyen; üretim araçlarının mülkiyet biçimidir. Özel mülkiyet söz konusuysa üretim ilişkilerinde zorunlu olarak eşitsiz ilişkiler, sömürü ilişkileri olacaktır; tersine sosyal (ortak bn.) mülkiyet söz konusuysa, eşitlik ve kardeşlik ilişkileri söz konusu olacaktır." (Ekonomi Sözlüğü, Sosyal Yayınları, sy:575)

Gelelim esas konumuza; A. Çınar yoldaş, "Üretim ilişkileri her geçen gün değişiyor/geliyor" ya da "Üretim güçleri ile üretim ilişkilerinde yaşanan bu değişimler" diyerek, bunlardan altından kalkılması zor sonuçlar çıkarıyor. "Sınıflar arası ilişkilerin yumuşaması", "emekçilerin ve halkın durumunda iyileşmeler", antagonist çelişki olarak emek ile sermaye çeliş-

kisinin çözümünde "barışçıl mücadele yöntemlerinin öne çıktığı" vb. daha bir dizi iddia... Yoldaşın üzerinde durduğu sorunlar üzerinde "Kapitalizmin Tarihsel ve Fiziki Sınırları" adlı kitapta etraflıca durmuştum. Tekrar ayrıntısına buradan girmeyeceğim, giremem de.

Son yıllarda kapitalist küreselleşme trendindeki bilinçli, amaçlı hızlandırmanın, bilim ve teknolojideki gelişmelerin üretim süreçlerine uyarlanmasıyla paralel, üretici güçlerde ve özellikle de nesnelleşmiş emek (değişmeyen sermaye) olarak üretim araçlarında ciddi gelişmelere yol açtığı doğrudur. Fakat üretim ilişkilerinin değiştiği iddiası yanlıştır. Son 300 yıldır ve özellikle son 30 yılda sermaye üretici güçleri geliştirdi, geliştiriyor. Fakat üretim ilişkilerinde bir değişim söz konusu değil. Kapitalizm aşılardan üretim ilişkilerinde değişim olmaz. Kapitalizmde gelişen, geliştirilen üretim güçleri ile değişmeden devam ettirilen üretim ilişkileri arasında çatışma söz konusudur. Ve burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çatışma da tam da buradan beslenerek gelişir. Üretici güçler ile mevcut üretim ilişkileri arasındaki çelişkiler giderek derinleşir. Bu çelişki ancak sosyal devrimle aşılır.

Özetle:

a- Üretim araçlarının mülkiyet biçiminde bir değişiklikten söz edilemez. Eğer üretim ilişkilerinin karakterini belirleyen üretim araçlarının mülkiyet biçimi ise, özel mülkiyetin derinleşmesinden söz edilebilir. Sadece bir örnek vereceğim: "ABD'de en varlıklı 225 kişinin yıllık geliri dünya nüfusunun yüzde 47'sinin, başka bir anla-

tımla 3 milyar kişinin gelirine eşit. ABD'nin en varlıklı iki insanının geliri en yoksul 60 ülkenin milli gelirinin üzerinde." (Güngör Uras, Milliyet Gazetesi, 8.11.2004). Benzer örnekleri Çınar yoldaş da hem dünyadan hem de ülkemizden verebilir.

b- Dolayısıyla başta kapitalistler ile işçi sınıfı olmak üzere, kapitalizme özgü sosyal sınıfların, grupların üretimdeki konumlanışlarında değişme yok. Sömüren-sömürülen, işveren-işçi vb. sosyal sınıfların üretimdeki konumlanışları teknolojik ya da genel olarak üretici güçlerdeki gelişme ile birlikte değişmiyor.

c- Bunlarla bağlantılı olarak, malların dağılımında da değişiklik söz konusu değil. Kapitalizmde malların ezici çoğunluğu meta biçiminde tezahür eder, yani "pazarda alınıp satılmak üzere üretilmiş nesnelere olarak kendini gösterir." Yani üretim ilişkilerinin karakterini belirleyen özel mülkiyet ilişkilerine göre dağılımı gerçekleşir.

Sonuç olarak; üretim güçlerine ilişkin gelişme/değişme doğrudur, fakat üretim ilişkilerinde gelişme, değişme iddiası ve dahası "yeni üretim ilişkileri" iddia ve görüşü yanlıştır.

3- Diğer sorunlara geçmeden, şu bilgi ve emek kavramı üzerine birkaç noktaya değinmem gerekiyor.

Özellikle son 10 yılda insanlık tam anlamıyla "bilgi" kavramının hücumuna uğradı. "Bilgi toplumu", "bilgi devrimi", "bilgi ekonomisi", "bilgi işçisi", "canlı emek ile nesnelleşmiş emeğin yerini, bilgi ve nesnelleşmiş bilgi alıyor", "üretim güçleri maddilikten uzak-

Sonuçta insan yaşamı bir ve önemli yanıyla maddidir. İnsanlar ekmek, domates, fasulye vb. yemek zorunda. Bilgi ise yenilmez, içilmez, giyilmez ve içerisinde oturulmaz. Servetin yaratıcısı üretim, üretimin yaratıcısı ise emektir.

laştırılıyor", "üretimde maddi kaynakların rolü azalıyor", "enformasyon ekonomisinin temel sermayesi bilgi" ve nihayet "servetin (zenginliğin) yaratılmasında emeğin yerini bilginin aldığı" vb. bir dizi kafa karıştırıcı iddia ileri sürülüyor. Bu iddiaların üzerinde, belirttiğim kitapta ayrıntılı durduğumu yine vurgulayarak, burada birkaç paragrafta sınırlandırayım.

Madem artık bilgi servetin (zenginliğin) esas kaynağı haline geldi, o halde bilgi ve teknolojiye en ileri ülke olan ABD neden petrol gibi maddi enerji kaynaklarını daha fazla denetlemek için Avrasya'ya dönük egemenlik stratejisi geliştirdi ve ardından işgallere girişiyor?

Bilgi, para, haber, borsa, meta, kültür ve tüccarlar; modern iletişim araçları, akıllı makineler ya da elektronik nakliye sistemleri ile ulusal sınırları aşıyorlar da, emek (canlı işgücü) neden halen ulusal sınırlara vize bariyerleriyle hapsediliyor? Sermaye neden ucuz işgücünü kendi ülkesine getirmiyor da, kendisi ucuz emeğin peşinde yeni ülkelere işletmelerini taşıyor?

Sonuçta insan yaşamı bir ve önemli yanıyla maddidir. İnsanlar ekmek, domates, fasulye vb. yemek zorunda. Bilgi ise yenilmez, içilmez, giyilmez ve içerisinde oturulmaz.

Servetin yaratıcısı üretim, üretimin yaratıcısı ise emektir. Canlı ve nesnelleşmiş haliyle emektir. Bilgi, doğrudan mad-

denin, ham maddenin yerini almıyor/almaz, ama işletilmesini kolaylaştırır. Yani bilgi, ancak maddi üretimle işlevli olabiliyor. Bilgi ve bilginin ilk filizleri bundan 10 bin yıl önce de üretim ve yaşamın bir unsuru idi. Ama emeğin ve toprağın (ham maddenin) yerine servet kaynağı olmamıştı, yarın da olmayacak. Artan bir tempo ile üretimde canlı emeğin yerini nesnelleşmiş emeğin (akıllı makineler vb.) alması hem bu gerçeği değiştirmez, hem de kapitalizm altında canlı emekten, nesnelleşmiş emek olarak makine ile üretime yani otomasyona tümüyle geçilmesi mümkün değil. Çünkü canlı emek (yani işçi), işveren (kapitalist) için sadece üretim unsuru değil, aynı zamanda tüketim unsurudur. İşçi aynı zamanda tüketim unsuru olmasaydı, bugün başta Japonya olmak üzere gelişmiş emperyalist-kapitalist ülkelerdeki fabrika ve işletmelerde işçilerin yerini tümüyle robotlar almış olacaktı. Robotların kapitalist özel mülkiyet rejminde üretime sokulmasının sınırları vardır. Çünkü robotlar (akıllı makineler) üretir, grev yapmaz, yorulmaz, ama üretileni de tüketemez! İşte kapitalistin açmazı budur!

Bilgi, bilim, teknolojinin üretime uyarlanması, işçiye artan oranda çalışma zamanının özgürleşmesi imkanlarını sağlarken, sermaye az işçiyle 8 saat, hatta dünyanın büyük çoğunluğunda daha fazla çalışma zamanında ısrar ediyor ve "teknoloji işsizliği" sorunuyla yüzleşiyor... Ve sorun gelip şuraya dayanıyor; çalışmanın sermayenin egemenliğinden ve genel olarak insanın, özelde de işçinin de çalışmanın egemenliğinden kurtarılması...

4- Sermaye ölü (cansız) emek, işçi (akışkan gücü) ise canlı emeği temsil eder. Sermaye ile emek düşman ikiz kardeş olup, ölünün canlıya ihaneti sermayeye özgüdür. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin artan yoğunlukla üretim süreçlerine uyarlanmasıyla orantılı olarak üretimde makineleşmenin imkanları gelişir/büyür. İnsanın kendisinin fiilen yapacağı işin makine (günümüzde akıllı makineler) tarafından yapılmasının koşulları gelişir. Bununla hem A. Çınar yoldaşın belirttiği gibi "mal ve hizmet üretimi" eskisiyle kıyaslanamayacak kadar artar, hem de işçinin (canlı emeğin) çalışmanın egemenliğinden kurtulmasının nesnel koşulları olgunlaşır. Kapitalizm altında bile yine A. Çınar'ın ifadesiyle "kapitalistlerin akıl almaz kâr hırsı" olmazsa, teknolojik gelişmeler sayesinde işsizliği sıfırlayacak adımlar atılabilir. Yani herkesin 8-10 saatlik çalışma günü yerine 4-5 saat çalışması ile, bugün dünyada 1 milyarı bulan işsizlere de kısalan çalışma günü perspektifiyle çalışma koşulları yaratılmış olunur. İşçiler, emekçiler de aptallaştırıcı çalışma koşullarından kısmen de olsa kurtularak, özgürleşen zamanlarını kültüre, sanata, siyasete ayırma fırsatını elde ederler. Bunun nesnel koşulları kapitalizmde üretici güçlerdeki gelişme sayesinde oluştu/oluşuyor. Fakat bilim ve teknolojinin "akıl almaz kâr hırsıyla" davranan kapitalistlerin denetiminde olması, onları kendi bencil sınıf çıkarları doğrultusunda kullanmaları nedeniyle, zenginlik ile yoksulluk iki karşıt kutupta büyümeye devam ediyor. Çınar yoldaşın ifadesinin

ABD tarımının ABD'deki toplam işgücü içindeki istihdam oranı %3'e kadar gerilemiş, ama tarımda çalışan insan gücü bunca azalmasına rağmen, "biz dünyayı besleyebilecek durumdayız" deniliyor. Sormazlar mı; niye beslemiyorsunuz?

tersine, "sınıflar arası ilişkilerin yumuşaması" bir yana, çelişki daha da derinleşiyor. Somut bazı örnekler:

"ABD'de giderek daha az insan daha çok mal üretmektedir. 1810'da işgücünün %80'inin tarımda istihdam edildiği tahmin edilmektedir; 1910'da bu yüzde 30'a düşmüştü; bugün yaklaşık olarak yüzde 3'tür ve biz yine de dünyayı besleyebilecek durumdayız." (Walter B. Wriston, Ulusal Egemenliğin Sonu, Teknolojik Devrim Nasıl Bir Yeni Dünya Düzeni Yaratıyor? Sy: 82, Cep Kitapları)

İkinci çarpıcı örnek günlük basından: "Hong-Kong'da iki yıl önce yapımı tamamlanan 2500 daireden oluşan 7 gökden, daha kimse içine adım bile atmamışken, konut fiyatları düşmesin diye yıkılacak. Tartışma yaratan karar uyarınca, dünyanın bu en büyük yıkımı Haziran 2005'te başlayıp yaklaşık 10 ay sürecek. Yıkım kararı veren yetkililer ise, ilanlarla kendilerini savundular, bunun devletin vergi gelirlerini arttıracığını, deniz kıyısını güzelleştireceğini, ayrıca istihdam yaratacağını öne sürdüler." (1.12.2004 tarihli Hürriyet)

Üçüncüsü; 1970'te ABD, Almanya, Japonya gibi zengin ülkeler milli gelirlerinin 0.7'sini "insani yardıma ayırma" kararını alıyorlar, fakat yerine getirmiyorlar. Britanyalı yardım kuruluşu Oxfam, "Varlıklı ülkeler zenginleştikçe daha az yar-

dımda bulunuyorlar." tespitini yapıyor ve "Sözlerini yerine getirmezlerse önümüzdeki 10 yılda 45 milyon bebek açlıktan ölecek." diyor. (7.12.2004 tarihli Radikal)

Tarım, sanayi ve hizmet sektöründe teknolojik gelişmeler sayesinde daha az insanla daha çok mal ve hizmet üretme kapasitesi gelişti/gelişiyor, fakat bu insanlığın, halkın refahı için kullanılmıyor. Bunu çarpıcı olarak yukarıdaki üç alıntı sergiliyor. ABD tarımının ABD'deki toplam işgücü içindeki istihdam oranı %3'e kadar gerilemiş, ama tarımda çalışan insan gücü bunca azalmasına rağmen, "biz dünyayı besleyebilecek durumdayız" deniliyor. Sormazlar mı; niye beslemiyorsunuz? Fiyatlar düşmesin diye, gerektiğinde yüzbinlerce ton meyve, sebze denize dökmek veya yakmak yerine, niye açlıktan ölen insanlara göndermiyorsunuz?

Hong-Kong'ta konut fiyatları düşmesin diye hazır konutları yıkan mantıkla, dünyayı besleme imkanına potansiyel olarak sahip oldukları halde insanların açlıktan ölmesini seyreden ABD (ve diğer ülkeler) tarım tekellerinin, tüccarlarının mantığı aynıdır: Kapitalist sömürü ve daha fazla kâr yasası. Kapitalizmin varlık nedeni baskı değil, sömürüdür. Baskı sadece sömürünün varlık koşullarının bekçisidir.

Hong-Kong'daki binaların yıkımı, kapitalist ekonominin ve çalışmanın kâr ve sömürü hırsıyla nasıl da akıl dışılığa vardırıldığının çarpıcı örneğidir. Teknolojik gelişme kapasitesi sayesinde kısa sürede binlerce konut yapıp hizmete (oturuma) hazır hale getirilebi-

liniyor, fakat konut fiyatlarının düşmesi kaygısıyla konutların hizmete sokulması yerine yıkılmasına karar veriliyor; üstelik yapımı gibi yıkımı da istihdam yaratacakmış(!)

ABD başta olmak üzere emperyalist rejimler aynı mantıkla kapitalizmin birikim bunalımını aşabilmek için savaflara giriyor. Yani savafla kapitalist üretime yeniden alan (pazar) açmaya girişiyorlar. Savaş sürecindeki yıkım ve savaş sonrası "onarım" kapasitesiyle birikim bunalımı, yani üretim ile tüketim dengesizliği aşılmak isteniyor.

Bugün dünya çapında mal ve hizmet kapasitesi artmasına rağmen;

* 550 milyon işçi halen 1 doların bile altında ücretle yaşam savaşı veriyorsa; 800 milyon civarında işgücü işsizse; ve önümüzdeki 25 yılda dünya 1 milyar 200 bin gencin emek pazarına katılacağı gerçeği ile yüzyüze ise; kapitalizm, teknoloji işsizliğinin büyütülmesi ile insanlığı ve emeği tehdit ediyor;

* Reel ücret düşürülüyorsa, işverenler işçilere "zam isterse-niz fabrikayı emeğin ucuz olduğu ülkelere taşıyım" tehdidiyle baskı yapıyor; A. Çınar yoldaşın da belirttiği gibi Batılı ülkelerde bile "sosyal yardım anlayışında" ciddi kısıtlamalara gidiliyorsa; emeğin çalışma koşulları ağırlaştırılıyor, tarihsel gelişmenin ve üretici kapasitenin sunduğu imkanların aksine gelişmiş kapitalist ülkelerde bile çalışma saatlerinin yeniden uzatılması işçilere dayatılıyor;

* Sigortasız, sendikasıız "part-time" işçiliği Paris, Londra, New York'ta büyüyorsa/ büyütülüyorsa; kadın ve çocuk

ABD başta olmak üzere emperyalist rejimler aynı mantıkla kapitalizmin birikim bunalımını aşabilmek için savaflara girişiyorlar. Yani savafla kapitalist üretime yeniden alan (pazar) açmaya girişiyorlar.

emeği halen ve artan bir yönelimle ucuz ve sosyal haklardan yoksun işgücü olarak görülüp değerlendiriliyorsa;

* Sırf konut kiralari ucuzlamanın diye hazır binalar yıkılıyorsa; iki işverenin yıllık geliri 60 yoksul ülkenin yıllık milli gelirinin üstündeyse; ABD-İngiltere emperyalist bloku insanlığın gözü önünde Felluce katliamını gerçekleştirebiliyorsa... Ali Çınar yoldaşım, böyle bir kapitalist dünya düzeninde "sınıflar arası ilişkilerin yumuşaması"ndan, "emekçilerin ve genelde halkın durumunun iyileşmesinden", "gelişmiş kapitalist ülkeler başta olmak üzere demokratik yapının gelişmesi"nden, "gelir dağılımında nisbi de olsa bir dengenin sağlandığı"ndan vb. söz etmek mümkün değildir.

Tersine, "Toplumların madde ve kültürel yeniden üretimi krize girdi ve kuralsızlık, barbarlık, patlak vermiş ya da henüz vermemiş 'iç savaflar' tüm kıtalarda yaygınlaştı. Paranın kendisinden başka hiçbir şey satmadan ve satın almadan para kazandığı küreselleşen, finanslaştırılmış ekonominin kendi içinde patlayacağı, uygarlığın yok olacağı endişeleri yaygınlaştı. Para, ekonomiyi kemiren bir parazite, sermaye ise toplumu yağma eden birleş kargasına dönüştü... Böylece sermaye en sonunda ne paylaşımı ne de engelleri kabul eden ideal özünü, en üstün, en yetkin iktidar olma halini

gerçekleştirdi." (Andre Gorz, Yaşadığımız Sefalet, Sy:15, Ayrintı Yayınları)

Marksist sınıf kavramını reddeden ve "Elveda Proletarya" kitabının yazarı A. Gorz bile son yıllarda devrimci bir duruşla bunları söylüyorsa; A. Çınar yoldaşın, yukarıda eleştirel sorguladığım görüş ve iddiaları üzerinde bir kez daha düşünmesi gerektiğine inanıyorum.

5- Ayrıca sermayenin, egemenlerin sınıflar arası ilişkilerin yumuşatılması ve gelir dağılımındaki uçurumun büyümesini engelleme, sivri uçları törpüleme çaba ve arayışı yeni değildir. Sınıflı toplum ve devletin tarihte yerini almasıyla yaşattır. Örneğin; Aristo'nun Atina site devletlerine ilişkin söyledikleri çarpıcıdır:

"Diğer bir çare, fakirlerle zenginleri bir zümre halinde birleştirmek veya orta sınıfı çoğaltmaktır. Böylece eşitlik yokluğundan doğan devrimlerin önüne geçilmiş olur."

"Demokrasiler de zenginleri korumalıdır, onların mallarını dağıtmak doğru olmadığı gibi, bazı devletlerde azar azar yapıldığı gibi gelirlerini ellerinden almamalıdır."

"... yani her şeyin ortasını unutmamak lazımdır." (Aristo, Politika Kitap 4-8, sy: 91-92-94, MEB yayınları)

Elbette bundan 300 yıl öncesiyle kıyaslanırsa, halkın durumunda "iyileşme" olduğu söylenir. Fakat bu kıyaslama bizi doğru sonuçlara götürmez. Bugün günlük ihtiyaç haline getirilerek tabana, halka yayılan bir çok şey (tv, telefon, araba, mobilya vb.) dün yoktu. Medya araçları ve reklamların yönlendiriciliği ile tüketim toplumu [metaların (ürünlerin)

hızla eskitilmesi] son yılların gerçeğidir. Bugünün işçisinin, emekçisinin yaşam standardını 200-300 yıl öncesi emekçisinin yaşam standardı ile kıyaslayarak, bugünkü işçinin, emekçisinin durumunda "iyileşme" var denilirse, bu yanıltıcıdır. Günümüzde bir öğretmen kendisi ve iki çocuğuyla çalıştığı halde, hatta kendisi ayrıca ek iş yaptığı halde "iki yakası bir araya gelmiyor"sa, demek ki halkın durumunda iyileşme olduğu iddiası sorunludur!..

İşçilerin artık "zincirlerinden başka kaybedecek şeylerinin olduğu" iddiası da yine aynı bakışla doğru değildir. Ne Türkiye'de ve Kuzey Mezopotamya'da bazı KİT'lerde çalışan işçilerin, ne özel sektörün çok az sayıdaki işletmelerinde ve üstelik esnek üretim rejimi ile geliştirilen taşeronlaşmayla toplam işletme çalışanı içerisinde giderek sayıları azaltılan ve işçi aristokrasisi haline getirilmek istenen işçiye ödenen 'yüksek' ücret; ne de gelişmiş kapitalist ülkelerde tüketim kültürüyle pompalanan otomobil furyası "İşçilerin zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur" tespitini değiştiremez. Altmış gelişmemiş ülkenin toplam milli gelirinden fazla yıllık geliri olan iki işverenle kıyaslandığında; iki odalı bir evi, pompalanan otomobil uygarlığının ürünü bir otomobili olan işçinin, emekçinin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur.

Bugün toplam 6 milyar civarında olan dünya nüfusu içerisinde 1 milyar işsiz varsa; çalışan işçilerden de 550 milyonu günde 1 doların altında ücretle çalışmaya mecbur bırakılıyor; gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçilerin hem kendileri-

Altmış gelişmemiş ülkenin toplam milli gelirinden fazla yıllık geliri olan iki işverenle kıyaslandığında; iki odalı bir evi, pompalanan otomobil uygarlığının ürünü bir otomobili olan işçinin, emekçinin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur.

nin sınıf savaşının, hem de sosyalist soldan basıncın ürünü olan sosyal kazanımlar bir bir tırpanlanıyorsa... Demek ki işçilerin ve genel olarak çalışan emekçi halkın durumunda iyileşme yok, demek ki "İşçilerin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yok"muş! A. Çınar'ın ikinci sayıdaki yazısında sözünü ettiği "baldırı çıplaklar"ın da zincirlerinden başka kaybedecek mülkleri yoktur.

İşçinin zenginleşmesi, kapitalizm altında Marksist teoriye göre de istisnalar dışında mümkün değildir. Marx, "Çünkü kural olarak, çalışmanın maksimumu çıkartılıp, tüketime minimuma indirilmesi -yani kemeri sıkmanın ve para kazanmanın en üst düzeyi- işçinin maksimum emek için minimum ücret almasından başka bir şey değildir. İşçinin çabala-yıp kendini sıkarak ulaşılabileceği sonuç, kendi emeğinin ortalama üretim maliyeti düzeyini ve dolayısıyla emeğinin fiyatını düşürmektir. İrade, fiziksel güç ve dayanıklılık, aç gözlülük vb. sayesinde dolaşım aracını paraya dönüştürmeyi başarması istisnadır... Şurası bir gerçektir ki her kapitalist, işçilerin tasarrufla bulunmasını ister -ama sadece kendi işçilerinin, yoksa geri kalan işçilerin değil; çünkü kendi karşısında işçi rolünde olan birincilerdir, ikinciler tüketici rolündedir." (K. Marx, Grundrisse, Sy:365, 368, Birikim Yayınları)

6- A. Çınar yoldaşın yazılarında yaptığı tespit ya da ileri sürdüğü iddiaların en talihsizlerinden biri "yeni üretim ilişkileri", diğeri de "Artık çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir" belirlemeleridir. "Ya barbarlık ya sosyalizm!" şiarının 2000'li yıllarda giderek yaygınlık kazandığı bir evrede bu belirleme yapıyor.

Ayrıca aynı yazıda A. Çınar yoldaşımız, MESOP Girişimi sorunlama arayışlarının iki boyutluluğunu vurguluyor ve birincisini ulusal sorunun çözümüne bakışı olarak ifade ediyor, ikincisi ise "Sosyalizmin tarihsel ve güncel sorunları ile bu sorunlara yönelik çözümleri üretmelidir." (Sosyalist Mezopotamya, sayı 1, sy:32) diyor. Kuzey Mezopotamya'da, Türkiye'de ve dünyada "gerçek anlamda özgür, eşitlikçi ve barışçı bir toplumu yaratmak ancak sosyalizm ile mümkündür." (age sy:32) diye de ekliyor. Devamla "sosyalizm insanlığın geleceği" ve "elbette sosyalistlerin hedefi uzun vadede sosyalist toplumu gerçekleştirmektir" diyor.

Madem çağımızda (yani en azından 100 yıl) kapitalizmden sosyalizme geçiş yok, o zaman yoldaşın sosyalizm savunusu neyi içeriyor? Eğer ülkemizde ve dünyada insanlığın gerçek kurtuluşu "ancak sosyalizm ile mümkün" ise ve bizler sosyalizmin sadece tarihsel değil, "güncel sorunları"na yönelik de çözüm arayacaksak, o halde sosyalizm önümüzde sadece teorik, akademik bir sorun değil, pratik-politik bir sorun dur da.

Çınar yoldaşımız S. Mezopotamya'nın ikinci sayısı sayfa 29'da ifade ettiği -ki bu alıntının bütünü bu yazının başında

peş peşe aldığım alıntılarda var- "Dolayısı ile bilimsel sosyalizmin güncelleştirilmesini de zorunlu kılmaktadır." görüşü, sosyalizmi salt bilimsel sosyalizmin teorik, felsefi yeniden yorumlanmasıyla mı sınırlandırıyor? Ya da "Artık çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir." demekle, sosyalizme sosyal devrimle ve zor yoluyla geçiş evresi mi kapandı demek istiyor? Kısacası A. Çınar'ın, dünyada ve ülkemizde sosyalizm, sosyalizmin güncelliği, sosyalist toplum kurma hedefi vurgularına rağmen, "kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı değildir" demesi pek anlaşılır değil.

B- Komünistlerin başat siyasal sorun olarak ulusal sorunun çözümüne bakışı

Bu sorunla (başat ulusal sorun ve ittifaklar sorunuyla) ilgili olarak, A. Çınar ve benzer yaklaşıma sahip olan yoldaşların görüş ve önerileri üzerinde Sosyalist Mezopotamya'nın 3. sayısındaki yazımda durmuş- tum. Fakat o yazıda yoldaşların görüşleriyle doğrudan tartışmaya girmeden, ben de görüşlerimi yazmıştım. Bunda ise Çınar yoldaşın görüşlerini inceledim kendi görüşlerimi de özetleyeceğim. Sorun ile ilgili A. Çınar'ın görüşleri en özlü olarak şöyle özetlenebilir:

"Birincisi, Kürt Ulusal Hareketi içerisinde sosyalistlerin görev ve sorumluluğu ile ulusal sorunun çözümüne bakışını; ikincisi ise sosyalizmin tarihsel ve güncel sorunları ile bu sorunlara yönelik çözümleri içer- melidir."

"Elbet sosyalistlerin hedefi uzun vadede sosyalist toplumu gerçekleştirmektir. Ancak Kürt

Kürt ulusal sorunu çözülme- si gereken tarihi evrede çö- zümlenemedi, genel olarak ulusal evre açısından deni- lebilir ki "zamanın sonuna yerleşti". Bölge gericiliği ile emperyalist merkezlerce yerleştirildi demek daha doğru olur.

halkı gibi ulusal sorununun çö- zümü 21. yüzyıla sarkan halk- ların önünde duran asıl sorun- lardan biri ve en önemlisi ulu- sal sorunun adil ve demokratik çözümüdür."

"MESOP Girişimi'nin önce- likli hedef olarak ulusal soru- nun demokratik çözümünü he- def olarak belirlemesi -ki bu belirleme ilk açıklamada var- dır- ve bu hedefinden sapma- ması en elzem sorundur. Sos- yalizmin tarihsel ve güncel so- runlarına yönelik ise deyim ye- rindeyse tam bir akademi ol- mayı amaçlaması gerekmektedir." (Ali Çınar, S.Mezopotam- ya, Sayı:1, Sy:32-33)

Sorunun okuyucu tarafın- dan tam olarak anlaşılabilmesi ve bütünlüklü değerlendirme yapılabilmesi için, Çınar yolda- şın atıfta bulunduğu "ilk açıkla- ma"daki ilgili bölümü de bura- ya alacağım:

"Sosyalist Mezopotamya; Kürt halkının, Mezopotamya halklarının siyasal, sosyal ve kültürel sorunlarını bütünlüklü ele alan bir çizgiyi geliştirme iddiasındadır. Bu yaklaşım ifa- desini, ulusal ve sınıfsal kurtu- luşun bütünlüklü olarak değer- lendirilmesinde bulur. Kürt hal- kının kurtuluş mücadelesini bu bütünlüklü politika ile yorum- layan Sosyalist Mezopotamya; ulusal kurtuluşu başat siyasal sorun olarak kabul eder ve ulu- sal sorunun çözümünü önce- likli hedefleri arasına koyar. Bir diğer deyimle ulusal sorunu, emekçilerin, yoksul köylünün,

esnafın, gençlerin, öğrencile- rin, kadınların, aydın ve sanat- çıların devrimci dinamiklerini harekete geçirerek çözmeyi he- deflemektedir." (S.Mezopo- tamya, Sayı:1, Sy:2, "Artık Yeninin Zamanıdır" başlıklı çı- kış yazısı)

Özgülümüzde ulusal soruna hangi özgül ve uluslararası ko- şullarda çözüm arıyoruz? Buna ilişkin birkaç noktayı belirtmek istiyorum.

1- Kürt ulusal sorunu çözül- mesi gereken tarihi evrede çö- zümlenemedi, genel olarak ulusal evre açısından denilebi- linir ki "zamanın sonuna yer- leşti". Bölge gericiliği ile em- peryalist merkezlerce yerleşti- rildi demek daha doğru olur.

20. yüzyıl tarihi evresinde çö- züm arayışında olan Kürt ulu- sal sorunu ile 2000'li yıllarda çözüm arayışında olan Kürt ha- reketinin yüzleşeceği uluslara- rası siyasal iklim bir hayli farklı- laştı. Dün BM başta olmak üzere uluslararası arenada, ulusal kurtuluş hareketleri, sos- yalist sistem, varlığı güçlü his- sedilen komünist ve işçi hare- keti ve en önemlisi de emper- yalist sömürgecilğe karşı dina- mik tavır alan ulusal bağımsız- lık hareketleri vardı. Günümü- ze sarkan ulusal kurtuluş hare- ketleri bugün bunlardan yok- sun durumda olup, uluslararası arenada ABD'siyle, AB'siyle emperyalist merkezler etkin.

2- 1960'lı, 70'li yıllara oranla Kuzey Mezopotamya'da kapitalist gelişme bir hayli yol aldı. Yine nedenleri ve niteliği farklı bir tartışma konusu ol- mak kaydıyla; kentleşme kısa sürede hızla büyüdü. Yani ka- pitalizm, bunun yarattığı sınıf- sal farklılaşma ve kent gerçe-

giyle yüzyüzeviz. Özellikle sanayi ve tarımdaki kapitalist gelişme ve bunun yarattığı ekonomik, sosyal sorunlar kuzey parçasının diğer parçalardan ayırt edici bir farklılığını oluşturuyor. Bunun siyaset gündemine taşıdığı sorun, Kürdün Kürde karşı da demokrasi (sınıfsal) mücadelesinin kendisini dayattığı gerçeğidir. Bu açıdan da Kuzey kısmen diğer parçalardan farklıdır. Ezen ulusla ekonomik, sosyal ve demografik entegrasyonun da diğer parçalara oranla daha derin olduğu gerçeğimiz var.

3- Yine ortak paydamız olduğuna inandığım bir diğer sorun; çözümlenmemiş ulusal sorun nedeniyle acil ulusal talepler gündemde varlığını koruyor. Fakat kapitalist gelişme ile ağırlaştırılan sınıfsal sömürü, siyasetin, elbette komünist siyasetin gündemine acil sınıfsal talepleri de taşıyor.

4- Son 200 yıldan bu yana ulusal sorunun çözümü (özünde ulusal devletin kuruluşu) her yerde sınıfsal temelde çözümlenmiştir. Ya burjuvazinin (egemen sınıfların) sınıfsal çıkarları ulus adına genelleştirilerek ya da işçi-emekçilerin sınıfsal çıkarlarının ulusala kattığı içerikle çözüme kavuşmuştur. İkinin dışında geçiş evreleri de olmuştur. Ama bunların ömürleri kısa süreli olmuş, sonuçta sınıflardan biri ulusala (ulusal devlete) içerik kazandırmıştır. "Bu ikisinin dışında, son tahlilde sınıfsal içerik kazanan ara çözümler de yaşandı. Karşıt sınıfların yeterince şekillenmediği; ya da karşıt sınıfların varlığının yeterince belirgin olduğu ama bu karşıt sınıflara dayanan devrimci siyasetin dinamik-

Daha somutta Kürt komünistleri, rejime karşı ulusal demokratik güçlerle birlikte başat ulusal mücadeleyi sürdürürken, Kürt ve diğer uluslardan burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinden ve güncel görevlerinden geri duramazlar.

lerin ulusal sorunun başat çözümünde birbirlerini dengeleyici güçle içerik kazandırdığı yer ve koşullarda çözümlenen ulusal sorun, belli bir geçici süre için net bir sınıfsal içeriğe bürünemeyebilir. Ama sınıfların net çizgilerde şekillendiği ülkelerde (bu arada Kuzey Mezopotamya'da) ne burjuva milliyetçileri ne de komünist yurtseverler, başat ulusal sorunun çözümünde peşinen karşıt sınıfı dengelemeyi strateji haline getirmezler. Tersine belli başlı her siyasal akım, başat ulusal soruna kendi sınıfsal konumlarından hareketle içerik kazandırmaya çalışırlar." (S.Mezopotamya, Sayı:3, Sayfa:16)

Örneğin; Güney Kürdistan'da ulusal sorunun mevcut çözümü sınıflar üstü değil, sınıfsaldır. Kürt burjuva ve egemen güçlerinin sınıfsal çıkarları (özel mülkiyetin kutsallığı, serbest piyasa, sınıfların varlığı ve bunların içerik kazandırdığı anayasa başta olmak üzere hukuk sistemi) Kürt Federe Devleti'nin niteliğini belirliyor/belirleyecektir.

5- Diğer bir ortak paydadır diye inandığım yaklaşım şudur; başat ya da öncelikli ulusal sorun, komünistlerle milliyetçi, demokrat siyasi akımlar arasında sadece ortak payda değil, aynı zamanda bir iç çatışma alanıdır da. Bunda hangi sınıf, hangi siyasal güç kendi perspektifini hakim kılacak gibi bir

sorunla yüzleşiriz. Çünkü ortak ulusal payda ya da genel ulusal çıkarlara her sınıf ya da siyasal dinamik kendi cephesinden içerik kazandırma kavgası geliştirir. Ve bu iç mücadele dışı yani rejime karşı ortak mücadele adına yarına ertelememez. Daha somutta Kürt komünistleri, rejime karşı ulusal demokratik güçlerle birlikte başat ulusal mücadeleyi sürdürürken, Kürt ve diğer uluslardan burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinden ve güncel görevlerinden geri duramazlar. Demek ki komünistler, başat sorun olan ulusal sorunu, toplumun % 80'ini oluşturan işçi, emekçi yığınların çıkarlarından hareketle, sınıfsal içerikle çözmeyi amaçlarlar. Biz MESOP olarak özgür ve sosyalist Mezopotamya'yı hedeflerken, ulusal demokratik güçlerle de ortak payda olarak özgür ve demokratik Mezopotamya'yı hedeflemeliyiz. Kilit sorun şudur: Rejime karşı acil ve ortak hedef olarak Özgür Demokratik Mezopotamya; diğer yandan ise iç mücadele alanı olarak Özgür Demokratik Mezopotamya'ya sınıfsal içerik kazandırmaya mücadelesi. Bu, biz komünistler açısından olduğu kadar, milliyetçi demokratik ulusal güçler açısından da kaçınılmazdır. Çünkü siyasette ittifaklar, her biri ayrı siyasal, sınıfsal gücün tek başına yol alamayışının sonucu olarak bir zorunluluğun ürünüdür.

Şimdi Ali Çınar yoldaşın yaklaşımları üzerinde daha somut durabiliriz. Çınar yoldaştan aktardığım alıntılarda dikkat edilirse ulusal sorunla sınıf sorunu hep birlikte ele alınmış; ulusal özgürlük uğruna mücadeleyle birlikte sosyalizm uğruna mücadeleye de vurgu yapılmıştır.

mıştır. Bu yaklaşım genel olarak doğrudur. Komünistlerin ikili görevleri olarak ifade edebileceğimiz bu yaklaşım ortak paydamızdır. Ayrıca alıntılar dikkatlice irdelendiğinde, ulusal soruna ilişkin "acil", "öncelikli", "acil sorunlardan biri ve önemli" hedef olarak belirler. Özgülümüne ilişkin bu yaklaşım sosyalizm hedefinden kopuk ele alınmadığı zaman doğrudur. Sosyalizme ilişkin ise, "ikincisi sosyalizmin tarihsel ve güncel sorunları" deniliyor, hatta ikinci sayıda "Bu anlamda emeğin sömürsünü ortadan kaldıran, emeğin konumlanışını toplum lehine değiştiren bir toplumsal davranış içine girmek kaçınılmazdır. Bu toplumsal davranış biçimi sosyalizmden başka bir şey değildir" diyor. (S.Mezopotamya, Sayı:2, Sy:26) Fakat bütün bu olumlu yaklaşımları olumsuzlayan görüşlerini de aynı yazıda sergileyen yine A. Çınar yoldaşın kendisidir. A. Çınar, "MESOP Girişimi'nin sosyalizmin tarihsel ve güncel sorunlarına yönelik ise deyim yerindeyse tam bir akademi olmayı amaçlaması gerekmektedir." diyor. Çınar yoldaş yazısında onca sosyalizm hedefi, "tarihsel" olduğu kadar "güncel sorunlar" vurgusu, hatta "emeğin sömürsünü ortadan kaldırma" saptamasına karşın; somutta elde kala kala MESOP'un sosyalizme yönelik işlevini sadece sorunu tartışan, araştıran bir akademi düzeyine indirgemesidir! "Sosyalizmin tarihsel sorunları"na dönük MESOP'a bir akademi işlevini yüklemesi yine az çok anlaşılır, fakat "güncel" yani pratik politik sorunlar nasıl bir akademik sorun olarak hareket/partinin önüne konulur? Bunu anlamak güç.

Bugün, yarın hemen sosyalizmi kuramıyoruz diye sosyalizm mücadelesinden ve sosyalizmin güncel görev ve sorunlarından uzak durma yaklaşımı yanlıştır. Çünkü bugünden yarına ulusal özgürlük sorununu da çöze-meyebiliriz...

Sosyalizmin de ulusal sorun gibi "tarihsel ve güncel sorunları" varsa -ki Çınar yoldaş böyle diyor- o halde tarihsel olduğu kadar güncel ilişkine de görevleri bulunmaktadır. Tarihsel boyuta ilişkin; dünyada ve ülkemizde tarih içinde yaşanmış sosyalist deneyimlerden ve pratik mücadelelerden bugüne ilişkin dersler çıkarılması da elbette MESOP'uların sorumlulukları arasındadır. Ama unutmayalım ki MESOP'lular bağımsız akademisyenler değildir, yapacakları akademik çalışmalardan da bugünün pratiğine ışık tutacak siyasi sonuçlar çıkaracaklar, çıkarmaya çalışacaklar. Sosyalizme ilişkin güncel sorunlar boyutu ise; tamamıyla, işçi-emekçi halkımızın egemen sömürücü sınıflara dönük güncel ve acil ekonomik, siyasal hakları uğruna mücadelesini içermek zorundadır. MESOP hareket aşamasına evrildiğinde, acil ulusal istemlerin yanı sıra acil ekonomik, sosyal haklar uğruna mücadeleyi de geliştirerek yeni bir devrimci kadro ve kitle damarına ulaşmayı hedefleyecektir. MESOP'un hareket aşamasındaki görevler bütünlüğünden anladığım budur. Eğer acil ulusal taleplerin yanı sıra işçilerin, yoksul köylülerin, işsizlerin, esnaf ve kadınların acil ekonomik, sosyal talepleri de varsa, MESOP acil ulusal istemler uğruna mücadeleyi geliştirirken, aynı süreçte sömürücü sınıflara (kapitalizme) karşı yığınların

yaşamsal ekonomik, sosyal taleplerinden geri durursa, hem sosyalist parti olma esprisi hem de dışımızdaki ulusal demokratik yapılardan farkımız pratik politikada ortaya konulamaz.

Bugün, yarın hemen sosyalizmi kuramıyoruz diye sosyalizm mücadelesinden ve sosyalizmin güncel görev ve sorunlarından uzak durma yaklaşımı yanlıştır. Çünkü bugünden yarına ulusal özgürlük sorununu da (federal ya da bağımsız ulusal devlet sorunu) çöze-meyebiliriz. Nitekim 100 yılı aşkındır süren ulusal mücadeleye rağmen Kürt halkı ve onun ulusal dinamikleri ulusal sorunu çözemediler. Buna rağmen ulusal özgürlük uğruna güncel ve tarihsel mücadeleden geri durmadılar.

Ali Çınar yoldaştan aldığım alıntılarda MESOP'un "öncelikli hedefi olarak ulusal sorunun demokratik çözümünü hedef olarak belirlemesi ki bu belirleme ilk açıklamada da vardır" derken doğru söylüyor, ama dileğim söz konusu doğrunun eksik doğru olarak algılanmamasıdır. Yoldaşın "ilk açıklamada vardır" diyerek atıfta bulunduğu S.Mezopotamya'nın ilk sayısındaki bağlayıcı "Artık Yeninin Zamanıdır" yazısından ilgili paragrafı tümüyle yukarıya almıştım. Bu bağlayıcı yazıda:

Bir; "Ulusal kurtuluşu başat siyasal sorun olarak kabul eder ve ulusal sorunun çözümünü öncelikli hedefleri arasına koyar..." diyor. Evet ulusal sorun önceliklidir, ama tek öncelikli sorun değil, "öncelikli hedeflerin arasına koyar" diyerek çoğul vurgusu yapıyor. Yani başka öncelikli hedefler de vardır. Burada kelime oyunu yapmıyorum, A. Çınar imzalı yazıdan

yukarıya aldığım alıntıda da "Acil sorunlardan biri ve en önemlisi ulusal sorunun adil ve demokratik çözümüdür." denilmekte; ulusal sorun için "en önemli" vurgusuyla da olsa öncelikli, "acil sorunlardan biri" denilerek, ulusal sorunun dışında başka acil sorunların varlığı da kabul edilmektedir.

İki; Çınar yoldaşın atıfta bulunduğu ilk açıklama "Kürt halkının, Mezopotamya halklarının siyasal, sosyal ve kültürel sorunlarını bütünlüklü ele alan çizgiyi geliştirme", "ulusal ve sınıfsal kurtuluşun bütünlüklü olarak değerlendirilmesi" vb. der ve devamında "Bu bütünlüklü politikalar ile ... ulusal kurtuluşu başat siyasal sorun olarak kabul eder... Öncelikli hedefleri arasına koyar..." der. Aynı alıntının devamında da, "Bir diğer deyimle ulusal sorunu; emekçilerin, yoksul köylülüğün, esnafın, gençlerin, öğrencilerin, kadınların, aydın ve sanatçıların devrimci dinamiklerini hareket geçirerek çözme-yi hedeflemektedir." diyor. Harekete geçirilecek devrimci dinamiklerin bileşeni dikkate alındığında, içerisinde Kürt burjuvazisi, Kürt egemen güçleri, özellikle de Kürt ulusal burjuvazisi tabirine yer verilmemiştir. Ulusal özgürlük mücadelesinde Kürt ulusal burjuvazisi vardı da mı yer vermedik? Hayır! Kürt burjuvazisi, Kürt egemen güçleri sınıf olarak var ve güçleniyor, fakat istisnalar hariç sınıf olarak çoktandır ulusal mücadeleyle bağını kopardı. Kuzeyde Kürt burjuvazisinin sınıf olarak ulusal pazar, ulusal bayrak, dolaşısıyla ulusal devlet sorunu kalmadı. Olsaydı ulusal sorunun çözümü bugüne sarkmazdı, olsaydı milliyetçi demokra-

Harekete geçirilecek devrimci dinamiklerin bileşeni dikkate alındığında, içerisinde "Kürt ulusal burjuvazisi" tabirine yer verilmemiştir. Ulusal özgürlük mücadelesinde Kürt ulusal burjuvazisi vardı da mı yer vermedik? Hayır!

tik partileri "sosyalistlik" iddiasında olanlar kurmazdı, olsaydı liberal partinin kuruluşu ne bugüne kalırdı, ne de bugün liberal parti kuruculuğuna eski sosyalist kadrolar soyunmazdı. Burjuvazinin yer almadığı bir kavgayı, burjuvazi adına yani onun politik perspektifiyle sürdürmek de komünistlere (sosyalist bir partiye) düşmez. Böyle bir yaklaşımı artık aşmamız gerekiyor. Geçmişte hepimiz, burjuvazi işbirlikçi olup devrimde yer almadığı halde programatik olarak burjuva demokratik aşamayı (özgür ve demokratik bir ülke ya da başka bir isimle) önümüze koyduk. "Artık Yeninin Zamanı" ise, MESOP'la, burjuvazisiz burjuva demokratik aşamayı stratejik olarak önümüze koymayı geride bırakmalıyız.

Üç; ulusal sorun başat ya da öncelikli siyasal sorundur ve Ali Çınar yoldaş gibi ben de bunun arkasındayım. Fakat bu başat sorunu işçilerin, yoksul köylülerin, esnafın, öğrencilerin vb. devrimci dinamiklerini harekete geçirerek çözmeyi hedefliyorsak, bu, başat ulusal soruna sınıfsal yaklaşım ya da çözümdür. Ama burjuva sınıfsal yaklaşımla değil, işçi-emekçilerin sınıfsal yaklaşımıyla sorunun çözümüdür. Başka bir ifadeyle bu, stratejik olarak özgür ve sosyalist bir ülkeyi hedeflemek biçiminde somutlaşır. MESOP'un kendisi bunu stratejik olarak savunur ve bu stratejiye varmak için bir yandan

acil ulusal istemler, diğer yandan acil sınıfsal istemler uğruna mücadeleyi geliştirir. Yani ulusal sorunun yanı sıra sosyalizm hedeflerini de güncelleştirir. Aynı süreçte, başat hedef olan ulusal sorunun yanı sıra öncelikli sorunun çözümü için ayrıca dışındaki Kürt ulusal demokratik, liberal parti ve güçlerle, ortak paydası "özgür ve demokratik ülke" olan hedefini öne çıkarır. A. Çınar ve benzeri yaklaşıma sahip yoldaşların yanıtlaması gereken sorumuz şudur: Sosyalist bir parti olarak MESOP kendisini sadece "özgür ve demokratik ülke" hedefi ile sınırlandırır mı, ulusal demokratik partilerle ayırım noktası ne olur? Ve kadrolara, halka farkını nasıl izah edebilir? Yine şoven rejime karşı acil ulusal istemler uğruna mücadeleyi geliştirirken, aynı süreçte ulusal demokratik güçlerle ortak payda adına kapitalist sömürüye karşı işçi-emekçilerin ekonomik, sosyal hakları uğruna mücadeleden geri dursun ya da bunu belirsiz geleceğe ertelerse, sosyalist bir parti olarak işçilerin, emekçilerin nezdinde farkını nasıl izah edecek?

Dört; Kuzeydeki sosyalizm dinamiğini kendi elimizle ulusal demokratizme, liberalizme teslim etme ısrarından vazgeçmemiz gerektiğine inanıyorum. Ve bir kez daha tekrarlıyorum; sosyalizm toprağında milliyetçiliği, liberalizmi büyütme ısrarından vazgeçelim. Güney ya da Doğu ile Kuzey parçası bu açıdan da farklıdır. KDP yani liberal demokrat geleneği Güney ya da Doğu parçasında başından beri güçlüdür, bugün halen güçlü ve aslına uygun bir sınıfsal içeriğe sahip. Yani sosyalizmin dinamikleri ya da

sosyalist kadrolar liberalizme, milliyetçiliğe oynamıyorlar. Liberalizm, milliyetçilik Güney ve Doğu parçasında doğrudan Kürt egemen güçlerinin sınıfsal öncülüğünde gelişti. Bunu A. Çınar yoldaş benden iyi biliyor. Peki ya Kuzey parçasında? 1960'lar ve sonrasındaki yeniden dirilişe bakın; zayıf T-KDP'si hariç tüm parti ve örgütler sosyalist, komünist olarak ve Marksist-Leninist ya da Maoist ideolojik iddiayla yola çıktılar. Kısacası Güney ve Doğu'daki toprak ağırlıklı (belirleyici) olarak liberal demokrat hareketleri üretirken, Kuzey'deki toprak ise tersine ağırlıklı (belirleyici) olarak yurtsever, sosyalist, komünist hareketi üretti. Komünistler olarak bu gerçeğimize uygun davranalım ve kararlılıkla ilk toplantımızda belirlediğimiz gibi "aslına uygun bir siyasal saflaşma"yla sosyalist hareketi yeniden örmeye yönelelim.

C- Zor, komünistlerin tercihi değil, yüzleştikleri bir sorundur

A. Çınar yoldaş, S.Mezopotamya'nın 1. ve 2. sayısındaki yazıları başta olmak üzere yazılarında proletarya diktatörlüğü, zor, çok partili sistem, parlamenterizm, kapitalist sınıflı toplumda sosyalistlerin iktidara halkın oyu ile gelip gerektiğinde muhalefete düşmeleri vb. önemli sorunları işliyor ve sorunlama olarak hepimizin önüne koyarken kendi görüşlerini de belirtiyor. Yoldaşın görüş ve sorunlaması üzerinde kısaca duracağım, çünkü yazı epeyce uzadı.

Önce, şiddet ve zorun bizim tercihimiz değil de nasıl yüzleştirdiğimiz bir sorun olduğuna, tarihimizden belli örnekler

Doğu ve Güney'deki toprak ağırlıklı (belirleyici) olarak liberal demokrat hareketleri üretirken, Kuzey'deki toprak ise tersine ağırlıklı (belirleyici) olarak yurtsever, sosyalist, komünist hareketi üretti. Komünistler olarak bu gerçeğimize uygun davranalım.

le vereceğim.

- Sınıflı topluma geçiş ve köleci evrede kölelere reva görülen muameleyi, ünlü köle ve zenci ticareti vahşetini biz yaşamadık, ama okuduk.

- Kapitalizmin ilk tarih sahnesine çıktığı yıllarda başta burjuva liberal akım olmak üzere burjuvazinin İngiltere ve genel olarak Batı Avrupa'da sanayiye iş gücü yaratmak için kendi halkını nasıl kırımdan geçirdiğini de okuduk, öğrendik.

- Yakın tarihe ilişkin ise daha çarpıcı bir tablo sunacağım: "ABD'nin yerlilere karşı sürdüğü savaşta yüz bin; Birinci Dünya Savaşı'nda sekiz buçuk milyon; İkinci Dünya Savaşı'nda elli milyon; 1924-39 yılları arasında Avrupa'daki faşist hareketlerin katliamında yüz elli bin; ABD'nin Karayipler ve Latin Amerika'da desteklediği askeri darbeler sonucunda beş yüz elli bin; Çin-Hindu savaşında sekiz milyon; İtalyan faşizminin Etiyopya işgalinde iki milyon; Fransa'nın Cezayir işgalinde bir milyon iki yüz bin; Endonezya'da ABD destekli askeri darbeye bir buçuk milyon; Ortadoğu'daki İsrail-Arap savaşlarında üç yüz bin; Kürtlere karşı savaşlarda iki yüz bin; Doğu Timur savaşında iki yüz bin; Afrika'da emperyalizmin kışkırtmasıyla çıkan çeşitli savaşlarda dört milyon; Yugoslavya'nın parçalanmasında iki yüz bin... Sadece 1990-95 yılları arasında dünyanın çeşitli

bölgelerinde emperyalizmin çomak sokarak çıkardığı savaşlardan ötürü beş buçuk milyon insan hayatını kaybetmiştir." (Kapitalizmin Kara Kitabı, Evrensel Basın-Yayın)

A. Çınar yoldaşımız da, "ABD gibi katliamcı ve kanlı tarihiyle bilinen bir devletin suçlarını görmezlikten gelmemizi gerektirmez." (Fırat'ta Yaşam, Sayı: 205) diyerek, bu tabloya genel vurgu yapıyor.

Burjuva liberal, sosyal demokratların da sorumlu oldukları kapitalizmin, emperyalizmin kara ve kirli tarihinden sadece birkaç kesiti verdik. Aşağıda yine yakın tarihte barışçıl geçişle ilgili bazı denemeleri ve başarılarına nelerin geldiğini vereceğim:

- 1962 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde adil bir seçimle Juan Bosch başkanlığa gelmiş, ABD destekli 30 yıllık Rafeel Trujillo diktatörlüğü sona ermişti. Bosch'u "sinsice sosyalizme geçmek"le suçlayan ABD, harekete geçti ve 7 ay sonra askeri darbe ile devirdi.

- Barışçıl geçiş ve parlamenter yolla sosyalizme geçişin en çarpıcı örneği Şilidir. 1973'te Şili Halk Cephesi seçimle iktidara geldi. Fakat Başkan Salvador Allende ve Şili ilerici, sosyalist, demokratik güçlerinin başına nelerin getirildiğini, hepimiz gibi A. Çınar yoldaş da bilir.

- 1983'te ABD, küçük Grenada'yı işgal etti. Gerekçesi ise "ABD'lilerin hayatları tehlikede" imiş! Fakat asıl gerekçe; "Grenada'daki devrimci New Jewel hareketinin parasız ilk ve orta öğretimi, sağlık kliniklerini (çoğunlukla Kübalı doktorların yardımıyla) ve muhtaç kişilere gıda yardımıyla birlikte konut

malzemelerinin dağıtılmasını da içeren bir dizi reformu başlatmış" olmasıydı.

- Diğer bir örnek: 1990'da Haiti'de zenginliğe karşı yok-sulların yanında yer aldığı için 'solcu' diye damgalanan "halkçı rahip" Peder Jean Bertrand Aristide, % 70 gibi ezici oy çokluğu ile seçimi kazandı... Ancak yönetimi 9 ay sürebildi. ABD destekli general Roul Cedros harekete geçti ve Aristide yönetimini zorla devirdi, binlerce taraftarı katledildi.

Zor ve ihtilalin yanı sıra barışçıl geçiş arayışlarının da yeni olmadığını, bunun sınıflı toplum ve devlet tarihiyle yaşıt olduğunu belirteyim. Aristo bundan 2.300 yıl önce, "Devrim iki şekilde yani zor veya hile yolu ile yapılır. Zor ya ihtilalin yapıldığı zaman veya ihtilalden sonra kullanılır ... Hükümet şekilleri bazen seçim mücadeleleri sayesinde ihtilalsiz de değişebilir. Mesela Xeres'te devlet adamlarını oy ile seçmek yerine kura ile seçmek usulüne geçti. Çünkü seçmenler hep kendi partilerinin gösterdiklerini seçiyorlardı." (Aristo, Politika 4-8, Sayfa: 94,66) diyor. Aristo'nun örnek verdiği Xeres'te seçimle gelen hükümetin başına sonra ne geldi bilmiyoruz, ama yukarıda aktardığım yakın tarihimizdeki örneklerin başına nelerin geldiğini biliyoruz.

Bunlarla ilgili kendi yorumuma geçmeden, A. Çınar'dan soruyla ilgili birkaç alıntıyı aktaracağım:

"Bir diğer olgu ise, farklı sınıf ve katmanlara yönelik sosyalistlerin tutumudur. Sosyalistler kendileri dışındaki diğer örgütlenmelerle, farklı sınıf ve katmanlarla nasıl bir ilişki geliştirmeli? Bir diğer deyimle

Girdikleri her yerde ortalığı kan gölüne çevirip, sonra alay edercesine adına "barış" dedikleri bir emperyalist-kapitalist pratiğin açıkça sergilendiği günümüzde sosyalizme barışçıl geçiş tercihimiz olur, ama mümkün mü? Şimdilik mümkün görünmüyor.

'proleterlerin biricik partisi'nin yönettiği, diğer sınıf ve katmanların yönetsel haklarının ellerinden alındığı bir 'proletarya diktatörlüğü' mü, yoksa herkesin özgürce örgütlenebildiği yeni bir toplum modeli mi?"

"Şu kadarını söyleyeyim, bu satırların yazarı, bir Kürt sosyalist örgütlenmesini yürütme çabası içinde olan biri olmakla birlikte, sosyalistlerin çok partili demokratik bir toplum içinde kitlelerin oylarıyla, barışçıl yöntemlerle iktidara gelebileceğini ve yine aynı yöntemlerle iktidardan ayrılarak muhalefette kalabileceğini savunmakta, sosyalizmi artık yalnızca proletaryanın ideolojisi olarak görmediği için 'proletarya diktatörlüğü'nü de bir kavram olarak reddetmektedir." (A. Çınar, S.Mezopotamya, Sayı:1, Sayfa:37) diyor ve ikinci sayıda daha çarpıcı olarak burjuva demokratik parlamenter toplum modelini şöyle savunuyor:

"Peki ya sosyalistlerin mütefiki olmayan liberaller ne olacak? Kapitalizm kendi içinden liberalizmi üretti ve bunlar, özellikle insan hakları ve demokrasi alanında bir çok değişikliğin yaşama geçirilmesinde, sosyalistlerden bile etkili olabildiler. Kapitalizmle sorunu olmayan, mülkiyetin, sermayenin bireylerce işletilmesini ve dolayısıyla artı değer varlığını savunan bu kesimler, iktidara gelme hedefli örgütlenebilecekler mi? Yoksa yasaklana-

caklar mı? Bu soruya verilen yanıtların olumsuz olacağını duyar gibiyim. Ancak günümüz realitesinin böyle olmadığını, olmayacağını bilmemiz yarar var, sanırım." (A. Çınar, S. Mezopotamya, Sayı:2 Sy:31)

1- Ortada özel mülkiyetin koruyucusu olarak bunca devlet militarizmi, şiddet tekeli varken ve artık, esnek üretim rejimi ile birlikte her şey gibi ordunun (zor ve militarizmin) da giderek esnekleştirildiği, devlet militarizmi ve savaşın yanı sıra onu tamamlayan bir unsur olarak savaşın, militarizmin de giderek özelleştirildiği (Irak'ta ABD, İngiltere emperyalist bloku bunu deniyor) bu tarihi kesitte; girdikleri her yerde ortalığı kan gölüne çevirip, sonra alay edercesine adına "barış" dedikleri bir emperyalist-kapitalist pratiğin açıkça sergilendiği günümüzde sosyalizme barışçıl geçiş tercihimiz olur, ama mümkün mü? Hayır, en azından şimdilik mümkün görünmüyor!

2- Barışçıl geçişle ilgili yakkın tarihimizden dört örnek vermiştim. Şili hariç hiçbirinde doğrudan ne sosyalizm hedefi vardı, ne de özel mülkiyeti hedefleyen adımlar söz konusuydu. Ve hepsi de A. Çınar yoldaşın önerdiği gibi halkın oyuyla, barışçıl, kansız iktidara gelmişlerdi. Pratikte yaptıkları, Çınar yoldaşın "demokratik toplum modeli" diye tarif ettiği ve karşıt sınıfların varlığını, onların siyasal partilerini barındıran, onlara seçimle iktidara gelme hakkını sunan burjuva demokratik toplum modelleriydi. Sonucun ne olduğu ortada. Özel mülkiyete doğrudan dokunmadıkları halde, potansiyel

olarak ileride bunu hedefleyebilirler gibi bir ihtimal yüzünden bile, sermayenin azgın saldırısına hedef oldular. Yani zoru, şiddeti kullanan sermaye ve onun siyasal temsilcileri oldu. Üstelik yönetime gelenler de komünistler değil, burjuva demokratlarıydı. Burjuva demokratların başına bunları getirenler komünistlere ne yaparlar, A. Çınar yoldaşın düşünmesinde yarar vardır.

Sorunun özü, seçimle ya da devrimle iktidara gelmek değil, iktidara geldiğinde özel mülkiyeti ve onun koruyucusu olan militarizmi hedef alıp almamaktır. Hedeflersen ve yarı yolda kalıp başaramazsan, pişmiş tavuğun başına geleni başına getirirler. Yok hedeflemeyeceksen, ne sosyalizmden ne de bunun için bir örgüt ve mücadeleden söz etmenin anlamı da, gereği de yoktur. Hatta özel mülkiyeti hedef alıp tasfiye eden, edecek olan bir iktidarı bir yana bırak, bunu hedefleyen bir partinin (hareketin) önü çok önceden kesilecektir. Genelin yanı sıra, özgülmümüzde çözümlenmemiş ve sermayeden çok şoven üniter devletin "varlık, yokluk gerekçesi" yaptığı ulusal özgürlük sorunumuz var. Bu sorunun kültürel haklar boyutunu aşan ve (federal ya da bağımsız) özü itibarıyla devlet kurmak olan sorunun çözümü yönünde atılacak her adım barışçıl yöntemlerle mümkün mü? Bu sorunda da komünistler olarak bize kalırsa tercihimiz şiddet değil, barışçıl yöntemlerdir, fakat bu mümkün mü? Hayır!

A. Çınar yoldaşa daha köklü bir soru: Kapitalizm ve emperyalist kapitalizm, zor, şiddet, savaş olmadan yaşayabilir mi? Yaşanmış tarih ve bu uzun

Sorunun özü, seçimle ya da devrimle iktidara gelmek değil, iktidara geldiğinde özel mülkiyeti ve onun koruyucusu olan militarizmi hedef alıp almamaktır. Hedeflersen ve yarı yolda kalıp başaramazsan, pişmiş tavuğun başına geleni başına getirirler.

tarihi evrede sergilenen pratikten hareketle neler söyleyebilirsiniz? Uzun süre yurt dışında (özellikle İsveç gibi ülkelerde) yaşamış eski sosyalistlerimizin penceresinden dünyaya baktıkları İsveç, Finlandiya gibi sosyalist sistemle kapitalist sistem arasında uzun yıllar baskılanmış ve etkilenmiş örnekler dışında neler söylenebilir?

3- Alıntılardan netçe görüldüğü gibi, A. Çınar yoldaş yeni bir toplum modeli önermiyor. Önerdiği toplum modeli "farklı sınıf, katman ve akımlar"ın bulunduğu çok partili parlamenter sistemdir. Burjuvaziden proletaryaya kadar farklı sınıf ve katmanlar var, "özel mülkiyet", "sermaye" ve "artı değer" var ve bunları savunan "akımlar" olarak burjuva siyasal akımlarının yanı sıra işçi-emekçi partiler de var. Bunların çok partili sistem içerisinde mücadeleleri söz konusu. Çınar yoldaşın tarif ettiği ve adına "yeni toplum modeli" dediği model bugün ABD'de, Batı Avrupa'da var, hatta Türkiye'de bile gidecek var oluyor. Komünist, sosyalist partinin halen yasak olduğu ülkelerin sayısı bir elin parmak sayısı kadardır. Bundan, ileride komünist partilerin kapatılmayacağı, yasaklanamayacağı sonucu çıkarılabilir mi? Hayır! Devamla, bugün başta Batı Avrupa'da komünist partiler yasadışılığa geçerlerse kitlelerden destek görürler mi? Hayır! Ama İtalya'da 2-3 yıl önce

Berlusconi hükümetinin, iş güvencesi yasasını iptal etmeye kalktığında yirmi iki milyon işçi-emekçinin sert muhalefetiyle geri adım attığı bilinir. Devam eden, derinleşen trend içerisinde, İtalyan veya bir başka ülke sermayesinin artan saldırılarının ve buna karşı gelişen, gelişecek işçi-emekçi hareketinin, yani sınıflar arası mücadelenin yeniden şiddetleneceği önümüzdeki yıllarda Batı Avrupa'daki mevcut çok partili siyasal sistemin korunacağını, komünist partilerin yeniden kapatılmayacağını A. Çınar yoldaş iddia edebilir mi? Sınıflar mücadelesinin ucu özel mülkiyet düzenine az çok ciddi olarak bir dokunsun, sonucunu hepimiz göreceğiz.

Özetlediğim bu tabloda benim çıkardığım sonuç: 20. yüzyıl devrimci dalgasının geri çekilmesiyle birlikte, bu dönemin içerik kazandırdığı devrimci, komünist politik örgütlenmeler de tıkanıp dağıldı ve yeni bir sosyal demokrat harekete evrildi. Dolayısıyla 20. yüzyılın yasadışılığı da sona erdi. Ama 21. yüzyılda sınıflar arası mücadelelerle birlikte, zor, şiddet ve yasadışılık da yeni dönemin ruhuna uygun yeniden içerik kazanacaktır. Bu bizim tercihimiz olmayacak; biz açık, meşru bir hareket/parti örgütlemeye çalışıyoruz, yönelişimiz bu. Ama bu bölümün başlığında da belirttiğim gibi, zor, şiddet tercihimiz değil, yüzleşeceğimiz bir sorundur. Buna da en başta zihnen hazır olmamız gerekir.

4- Reel sosyalizmden çıkarılacak ders, burjuva demokratik toplum modeli değil, "Sorunlama Belgesi"nde de tartışmaya açtığımız doğrudan demokrasi

modelidir. Şu kadarını belirteyim; ben de kavram olarak proletarya diktatörlüğü tabirini doğru bulmuyorum. Dolayısıyla kavram olarak proletarya diktatörlüğünü bugün kullanmak doğru değildir. Fakat sorunun özü kavram değil, işçi-emekçi halkın iktidarındır. Proletarya diktatörlüğünün özünü oluşturan; işçilerin, emekçilerin, köylülerin ve genel olarak ezilen ve sömürülen tabakaların iktidarındır. Bu SSCB’de Sovyetler, Doğu Avrupa’da halk cepheleleri, başka ülkelerde ise farklı isimler almıştır. Önümüzdeki yıllarda sadece isim değil, içerik olarak da yeniden şekil-

Kapitalist sistemde parlamenterler hiçbir zaman gerçek yönetim odağı olamadılar. Parlamentoların hızla iktidarsızlaştığı bir tarihi evrede, yeni bir toplum modeli olarak doğrudan demokrasiye dayanan toplum modeli işleyişini öne çıkarmalıyız.

lenecektir. Adı ve bileşeni ne olursa olsun işçi-emekçilerin iktidarı; yönetimi ele aldığı andan itibaren özel mülkiyeti, sömürüyü tasfiye etmeye yönelecek -yönelmek zorundadır-, bu yönelime direnç gösteren odakları, sınıfları tasfiye edecek bir iktidardır. Sorunun özü bu, gerisi ayrıntıdır...

Parlamenterizm üzerine söylenecek çok şey var. Ama artık bitirmek zorundayım. Şu kadarını belirteyim; kapitalist sistemde parlamenterler hiçbir zaman gerçek yönetim odağı olamadılar. Günümüzde ise, artık giderek şirket demokrasisi, hatta şirket yurttaşlığı ve aidiyetinin gelişmeye başladığı, parlamentoların hızla iktidarsızlaştığı bir tarihi evrede, yeni bir toplum modeli olarak doğrudan demokrasiye dayanan toplum modeli işleyişini öne çıkarmalıyız. Bunun üzerinde S.Mezopotamya’nın 7. sayısında ve diğer yazılarımda durmuştum, devamla duracağım.

Kürt ulusunun toplumsal yapısı üzerine -2-

✍ Hamit Yılmaz

Türk ve Kürt coğrafyaları arasındaki ilişkiler, batıya göç etmiş Kürtlerin sorunları

Yayınladığımız politik bildirge sorunlamasında şöyle bir soru sormuşuz: "Açık bir parti olarak MESOP'un, hukuki gereklerin ötesinde, Türkiye metropollerinde örgütlenmeye ilişkin yaklaşımı ne olmalıdır? Tersinden de, Türkiye devrimci ve komünist hareketinin Kürdistan'daki örgütlenmesine ilişkin yaklaşımımız ne olmalıdır? Türkiye komünist hareketi safalarında Kürdistan komünist hareketiyle birleşik örgütlenme vb. yönünde gelen görüş ve önerilere bakışımız ne olmalıdır?"

Evet, sorunun biraz uzun olmasının nedeni merakını iyi anlatsın diyedir. Çünkü konu can alıcı bir öneme sahiptir ve olumlayacağımız yönüyle geleceğimizin kurgulanmasını ipotek altına almamıza yol açacaktır.

Şimdi yazımızın alt başlığı ile sorumuzu bağlantılandırmaya başlayabiliriz. Önemli bir noktadır, elden geldiğince dikkatli olmaya çalışacağım. Eğer itiraz noktaları bulan yoldaşlarımız olursa, yazımın sonuna eklediğim e-mail adresine görüşlerini iletebilirler.

Siyasi coğrafya

Ortadoğu'da yaklaşık 500.000 km²'lik alanda yerleşik Kürt nüfusu, Araplar, İranlılar, Türkler ile sınırdış ve iç içe bir halde yaşamaktadır. Toplam Kürt nüfusunun yaklaşık yarısı Türkiye sınırları içinde yaşamakta olup, diğer kısmı da sayısal olarak sırasıyla İran, Irak ve Suriye sınırları içinde ikamet etmektedir. Sayıca az olmakla birlikte bir kısım Kürt de şimdiki deyişle Birleşik Devletler Topluluğu olarak anılan eski Sovyetler Birliği'nde yaşamaktadır.

Tarih yazımı açısından Kürtler talihsiz bir durumdadırlar.

Bin yıllar öncesine dayanan tarihsel geçmişlerini, üzerinde yaşadıkları, her yönüyle bereketli coğrafyanın derinlemesine analizinin yapılmasını sağlayacak ve destekleyecek bir aygıtın yoksun oluşları, onların tarihlerini doğru olarak bilmelerini ve anlatmalarını engellemişse de, bu konu bazı yabancı bilim adamlarının ilgisi nedeniyle epeyce araştırılmış ve dünya çapında tanıtılmıştır. Bizler de bu çalışmalardan faydalanmak durumundayız.

Kendi tarihimizi araştırma ve yazma konusunda yaşadığımız sıkıntıların bir çok sebebi vardır. Elbette ki, söylemeye gerek olmayacak kadar açık bir neden olan devletsizlik, resmi tarih yazıcılığı kurumunun olmayışı gibi önemli nedenler belirleyicidir. Buna rağmen bir halkın tarihinin kimin tarafından yazılıyor olduğu değil, yazılanların ne kadar doğru ve tarafsız olduğu daha önemlidir.

Bu konuda yazan bir çok

araştırmacı, bölgenin kadim halklarından olan Kürtler için ileride kendi yapacakları araştırmalara kapı açmaktadırlar. Şimdiden bize düşen ise bu konuda bağımsız ve tarafsız araştırmalara ağırlık vermektir.

Coğrafik yapısı gereği sürekli bir savaş alanı olmak durumunda kalan Kürt toprakları üzerinde yaşamın bütün dönemleri oldukça zorlu geçmiştir. Hurrilerden başlayıp günümüz modern Kürt ulusunun oluşumuna kadar geçen sürede insanlık tarihine mal olan ayrıntılar şüphesiz ki ileride bizzat Kürt tarihçiler tarafından yazılacaktır.

Bu tarihte kök arama gibi algılanacak ve kimilerini rahatsız edecek olan kısmı hızlı bir şekilde geçerek günümüz Kürtlerine gelecek olursak, bizi asıl ilgilendirmesi gereken olguları inceleyebiliriz.

Birinci büyük paylaşım savaşının sonunda değişerek bugünkü haline gelen Ortadoğu bölgesinde oluşturulan sınırlar olduğu gibi korunarak, günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Tabii ki sorunlar da.

İran, Irak, Suriye ve Türkiye sınırları içinde yaşamakta olan Türkler, Kürtler, Farslar, Araplar ve diğer halklara mensup sayıca az topluluklar arasında ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkiler de bu süreç boyunca -siyasi iradenin dışında- sürekli bir gelişim göstermiş, çelişkiler çoğunlukla çatışma boyutuna varmadan giderilebilmiştir. Hem ırksal ve hem de dinsel olarak oldukça farklı yerlerde bulunan bu halklar karmaşasının ne birlikte yaşama, ne de ayrı yaşama konusunda birbirlerinden pek bir alıp veremedikleri olmamıştır.

TC sınırları içinde göçler

Cumhuriyet tarihinin neredeyse tamamını kapsayan bir dönem boyunca devlet söylemi olan inkarcılık ve yok sayma politikaları esasında halklar arasına önemli bir kin sokamamıştır. Kürtlerin batıda görülmesi olgusu hiç de yeni değildir.

genellikle doğudan batıya şeklinde olmuştur. Batıdan doğuya doğru gönüllü bir göç olgusuna şahit olunamamakla birlikte, haritasındaki Doğu ve Güneydoğu bölgelerini, sakıncalı bulunduğu kişiler için "islah etme amaçlı sürgün yeri" olarak gören devletin buralarda yaşama mecbur ettiği kişilerin nadiyen yerleşmesi dışında ve de Batı'da mecburi iskana tabi tutulanların boşalttığı Doğu'daki yerlere Batı'dan ikame ettiği grupları saymazsak durum böyledir.

Cumhuriyet tarihinin neredeyse tamamını kapsayan bir dönem boyunca devlet söylemi olan inkarcılık ve yok sayma politikaları esasında halklar arasına önemli bir kin sokamamıştır. Kürtlerin batıda görülmesi olgusu hiç de yeni bir şey değildir. Geçmiş yıllarda ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı batıya yerleşen Kürtlerin, içlerine girdikleri toplum ile entegrasyonları büyük ölçüde sorunsuz olmuş, o bölge yaşayanları tarafından bugüne göre daha kolay benimsenebilmişlerdir. Bunda elbette ki gönüllü asimilasyonun etkisi yadsınmaz, fakat Kürtler hiçbir dönemde derin bir kimlik inkarcısını benimsememişlerdir.

Günümüzde durum

Kürtler, gerek Osmanlı döneminde, gerekse de TC'nin kuruluşu ve sonrasında bir çok nedenden ötürü topraklarını terk etmek zorunda bırakılmış-

lardır. Uzun bir zaman dilimini kapsayan bu göç olgusu, günümüzde TC sınırları içinde karmaşık bir nüfus yapısının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Öyle ki, bugün Kürt illerinde yaşayan Kürt nüfusun neredeyse yarısına yakın bir kısmı batı illerinde yaşamaktadır. Gerek ekonomik ve gerekse de zorla göç olgusu bölgesel nüfus yapılarını tahribata uğratacak boyutlara ulaşmış durumdadır.

Tahribata uğrayan elbette ki salt nüfus yapısı değil, aynı zamanda göç edenlerin ruhsal ve fiziksel yapılarıdır da.

Özellikle son yirmi yılda yaşananların sonucunda ortaya çıkan göçler neticesinde, başta Adana ve Mersin olmak üzere, İstanbul, Bursa, İzmit, İzmir, Muğla, Aydın gibi görece zengin ve iş olanakları daha fazla olan batı illerinde yoğunlaşan göçmen Kürt kitleler, yeni tanıştıkları bu yaşam biçimine uyum sağlama konusunda derin bir bunalım içine düşmüşlerdir. Göç edenlerin ilk kazançları canlarını kurtarmak olmuşsa da, bir süre sonra, onurlu ve tok bir insan olmanın buralarda çok zor olduğunun görülmesiyle, can kurtarmanın tek başına önemli olmadığı ortaya çıkmıştır. Hayatta kalmak gerekmektedir ve bunun için de iş ve aş gerekmektedir.

Söke ovasında pamuk toplayan ve insanlık onuru ile uzaktan yakından alakası bulunmayan koşullarda yaşamak zorunda olan Kürt işçilerin, sırf Kürt oldukları için değil, aynı zamanda mülksüz oldukları için de böylesi bir yaşama mahkum edildiklerini anlamaları gerekmektedir. Veya Bodrum'daki inşaatlarda amelelik yapmakta olan, daha birkaç yıl öncesine

kadar her Newroz Bayramı arefesinde toplu olarak gözaltına alınıp karakollarda sabahladıktan sonra hiçbir şey olmamışçasına serbest bırakılan Kürt işçilerin, nerede yaşarsa yaşasın ulusal baskıdan muaf olmadıklarını anlamaları gerekmektedir. Veya herhangi bir tatil yöresinde, bir şekilde "mekan" sahibi olmuş bir hemşehrisinin yanında "ağa-maraba" ilişkisini aratmayacak bir koşulda çalışan, öl deyince ölmeyi bir görev olarak gören Kürt gencinin, patronunun Türk veya Kürt olmasının onun yaşamını çok değiştirmedigini görmesi gerekmektedir. Veya yaşamak zorunda olduğu yerin haftalık semt pazarına alışverişe çıktığında, sırf dış görünüşünden dolayı kolayca ayırt edilebildiği kalabalık içinde kendisine kimlik sorulduğu, cüzdanındaki paraların sayılarak alışveriş edip edememe konusunda fikir yürütülebildiği anda haklarını savunabilecek bilinç ve kararlılıkta olduğunu anlaması gerekmektedir. Bütün bunları anlayıp hayata geçirebilmesi için de arkasında bir güç hissetmelidir. İşte bu güç onların ulusal ve sınıfsal kurtuluşlarının teminatı olan, geleceğini sosyalizm ile kurgulayan siyasi bir güç olmalıdır.

Özellikle, politize olmuş genç kesimin, ilk başlarda, geldikleri yerin etkisinde kaldıkları veya militanlığını yaptıkları siyasi görüşlerini de birlikte getirdikleri ve buldukları bölgede siyasi birtakım faaliyetler içinde oldukları görülmektedir. Fakat bir süre sonra bunun bir karşılığının olmadığını görülmesiyle birlikte, kendilerinden önce oralara yerleşmiş ve görece rahat bir hayat süren hemşehrilerinin vurdumduymaz ta-

"Mekan" sahibi olmuş bir hemşehrisinin yanında "ağa-maraba" ilişkisini aratmayacak bir koşulda çalışan, öl deyince ölmeyi bir görev olarak gören Kürt gencinin, patronunun Türk veya Kürt olmasının onun yaşamını çok değiştirmedigini görmesi gerekmektedir.

vırlarının etkisiyle onların da siyasi ilişkileri zayıflamaya başlamakta ve her ne şekilde olursa olsun para kazanmak ve daha fazla kazanmak amacı öne çıkmaktadır. Öyle ki, aynı işkolunda çalışan ve bir süre önce sıcak siyasi ortamda yoldaşlık yaptıkları arkadaşlarını veya aynı nedenle topraklarını terk etmek zorunda kaldıkları hemşehrilerini, kazançları önünde engel olarak görme eğilimi başlamaktadır. Tabii, bunun doğal sonucu olarak, acımasız rekabetin gerektirdiği her türlü davranış mübah sayılmaktadır. Öyle ki, sadece aynı köyden veya kazadan olanlar dışında neredeyse hiçbir Kürt, diğerlerini öğrenmeye ve bir arada bulunmaya çalışmamakta, mümkün olduğunca da birbirlerinden uzakta durmaya çalışmaktadır.

Bu davranışların bir yere kadar anlaşılır bir mantığı vardır. Ülkesinden uzakta, siyasi bir önderlik zaafiyetinin dorukta olduğu günümüzde, acımasız bir kurtlar sofrasında kalmış olmak, ne bugünü, ne de yarını için hiçbir garantisinin olmadığını bilmek gibi nedenleri sayabiliriz. Buna rağmen bu mantığı kabul etmek zorunda değiliz. Bu önderlik zaafiyetini birkaç kelimeyle açmak gerekiyor. Şöyle ki, Kürt halkında gözlenmesi çok kolay olan bu olgu -ki sanırım tüm uluslar bu aşamadan geçmiş veya bazıları hala bunu yaşamaktadırlar- güce saygı, Kürtlerin kendi talep-

lerini dizginleyen yabancı güçlere yönelik tepki geliştirebilmeleri kadar kendi liderlerini de sorgulayabildikleri zaman aşılabilecek olan bir zaafiyettir. 'Kol kırılır, yen içinde kalır' mantığı, liderliğin sorgulanmasının önünde bir engeldir, çünkü sesli sorgulama saygısız bir eylem biçimi olarak algılanmaktadır. 'Dışındaki'ne karşı liderini koruma içgüdüsünün öbür yüzü, kendini öbürüne karşı savunma biçimine dönüşmüştür. Bu eylem biçimi kalıcı hale geldiğinde ise lider kültürü kalıcılaşmaktadır. Ulusal önderlerin sadece anlık kazanımlara yönelik popülist söylemlerinin değil de, tüm dünya gözünde ulusuna kazandırdığı kalıcı kazanımların görülmesi ile gerçekten hayat bulabilecek olan bir çizgi esastır.

Henüz belleklerimizde olan bazı bilgileri tazelemekte fayda var. 1995 Şubat'ında YNK güçleri Erbil'i KDP'den silah zoruyla aldıklarında, her ikisinin de ortak halkı olan Kürtler açısından ne değişmiştir? Siyasi ve askeri olarak güçlü olanın özerk Kürt bölgesinin gelirlerini kontrol etme isteğinin neden olduğu bir 'birakujî' değil midir olanlar? Bu dönemde Türk politikacıları ve bizzat Saddam'ın kendisi bile bu düşman kardeşleri barıştırmak için arabuluculuk teklif etmemişler miydi? Bu olanlar Kürt halkının nasıl bir tepkisine yol açmıştı acaba? Ve bu liderler 1995 Ağustos'unda İrlanda'da ABD ve Türkiye'nin imzalarıyla savaşa son verdiklerinde, can veren 2000 peşmerge mezarlarında ne düşünülmüşlerdir dersiniz? Veya sayısını bilemediğimiz masum Kürt yurttaşlar ne düşünülmüşlerdir? Sonuçta liderler rantın bölüşümünde anlaşmıştı ya, gerisi

önemsiz!..

Bunları kendimizi aşağılamak için anlatmıyorum, ayrıca bunlar halkların tarihlerinde görülebilecek şeylerdir. Bunlar zaten bilinen şeyler. Önemsemediğim konu; ne kendimizi ve ne de liderlerimizi sorgulama alışkanlığımızın olmayışı. Bugün Kürt ulusal önderi olduğunu iddia eden kişileri gerçekten sınıfsal ve ulusal olarak doğru tarif edebilmek her şey daha başka olurdu. Eğer ulus olarak kendimize dönük sertliği ve şiddeti zamanında dışa dönük olarak kullanabilseydik bugün böyle mi olurduk dersiniz? Düşünmek gerekir.

Tekrar günümüze dönelim. Ne dilini, ne kültürünü doğru dürüst bilmedikleri bu bölgelere (batı) göç eden kitlelerin doğal olarak gettolaşmaları ve daha sıkı bir ilişki içinde olmaları gerekir diye düşünenleriniz varsa, "bir kez daha düşünmelisiniz" derim. Elbette ki bu tespitimizin maddi temelleri vardır ve görmesini bilen her göz tarafından rahatlıkla görülebilmektedir.

Peki neden böyle olmaktadır sorusuna verilecek bir çok yanıt vardır. 60'lı ve 70'li yıllarda, özellikle okumak üzere batıya gelen Kürt gençlerinin, mevcut Türk siyasi yapılarının içinde siyasi bilinç kazanmaya başlamalarıyla birlikte ülkelerine bakışları da değişmeye başlamıştır. Bugün yaşadığımız siyasi atmosferin temellerini atan bu genç Kürt devrimcileri, zaman içinde bağımsız politika üretme yeteneklerini geliştirmiş ve özgün örgütlenmelerin temellerini atmışlardır. Önceleri batıdan doguya taşınan siyaset, zamanla bizzat Kürtlerin kendileri tarafından ve kendileri için üretil-

Ne dilini, ne kültürünü doğru dürüst bilmedikleri bu bölgelere (batı) göç eden kitlelerin doğal olarak gettolaşmaları ve daha sıkı bir ilişki içinde olmaları gerekir diye düşünenleriniz varsa, "bir kez daha düşünmelisiniz" derim.

meye başlanmıştır. Bu da doğal olarak her iki halkın devrimcileri arasında çelişkilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kemalizmin etkisinden hiçbir zaman kurtulamayan ve asla da kurtulma şansı olmayan kimi Türk sol çevreleri açısından Kürtlerin politika üretiyor olmaları kabul edilebilir şey değildi. Bunun yansımalarını bugün bile çok net olarak görebilmekteyiz. Son otuz yılın siyasi sürecinde her iki halktan devrimcilerin tüm sınavları maalesef çok başarılı olmamıştır. Modern siyaset açısından bakıldığında Kürtlerin siyasi hayatları oldukça yenidir ve hatalar olması bir ölçüde anlaşılabilir bir şeydir. Fakat 80 yıllık komünist mücadele geleneği olan Türk solu için aynı ölçüde müsahakar olmak maalesef mümkün değildir. Sergiledikleri siyasi zig-zagların anlaşılır devrimci bir mantığı yoktur.

Batıya yerleşen Kürtler ve özellikle de onların politize olmuş kesimlerinin, yaşadıkları bölgelerdeki Türk komünist ve devrimci güçlerine olan güvensizliklerinin temelinde biraz da bu olgular yatmaktadır. Tabii ki biraz da Türk komünistlerinin kendilerini Kürtlerin hamisi olarak görme arzuları da...

Bin yıllardan bu yana bölgenin yerleşik bir halkı olan Kürtler, bu süre boyunca birlikte yaşamak durumunda oldukları diğer halklar ile sürekli olarak karşılıklı bir etkileşim içinde olmuşlardır. Zaman süzge-

cinden geçip ulaştıkları bugünkü konumlarında hakkettikleri yerde olmamalarına rağmen, bir çok halk gibi asimile edilememişler ve gerek kimliklerini, gerekse de kültürlerini korumayı başarmışlardır. Üstelik, içinde buldukları tüm zorluklara rağmen.

Daha yakın bir zamana kadar "Kürt" diye birilerinin olmadığı konusunda kopartılan yaygaralar iflas etmiş, Kürt sorununu tartışılır hale gelmiştir. Bugün resmi ağzların ve güdümlü medyanın Kürtler hakkında yazıp söylediklerinin çok azını, birkaç yıl önce söylemeye kalkan, her kim olursa olsun ağır bir baskı görmekteydi. Bırakın komünistleri veya sosyal demokratları, Özal, Çiller ve Sakıp Sabancı'nın başına gelenleri hatırlayın.

Artık bugün Kürt ulusunun ulusal özlemleri çeşitli kesimlerce rahatlıkla dillendirilebilmekte, sınırlı dahi olsa dil ve kültür çalışmaları yapılabilmektedir. Bütün bu demokratik kazanımlar için verilen onca mücadelenin sonucunda elde edilenler kimileri için yeterli görülmekte, düzen içi çözümler kutsanmaktadır. Ne milliyetçiler gerçekten milliyetçi, ne liberaller gerçekten liberal, ne de solcular gerçekten solcu gibi davranmamaktadırlar. Bir yandan siyasi iflasın, yorgunluğun ve yanlış politik önderliğin yarattığı yılgınlık, öte yandan Türk sol hareketinin doğru devrimci bir tutarlı politik çizgiden yoksun oluşu Kürt ulusal sorunu konusunda ortak bir siyasal duruş sergilemenin önünü tıkamaktadır. Bu kaos ortamında her iki halktan sol örgütlerin ortak bir perspektif oluşturup ulusal ve sınıfsal bir mücadele zemini yaratmaları -en azından

kısa vadede- pek mümkün görünmemektedir.

Bugün TKP kendisini "Türkiye işçi sınıfı"nın biricik devrimci örgütü olarak ilan etmekte ve bunu ispatlamak için "Türkiye'nin" tüm illerinde örgütlenmeye çalışmaktadır. Örneğin Niğde ile Diyarbakır'ın, Edirne ile Van'ın onlara göre bir farkı yoktur. Ne de olsa hepsi Türkiye sınırları içindedir. Ama kimi illerde yoğun ve geleneksel nüfus Türklerden oluşmakta, kimi illerde ise (onların deyişi ile Kürt illeri) "Kürt yurttaşlarımız"dan.

Peki, biz şimdi TKP'ye veya diğer Türk sol hareketlerine "Kürt illeri"nde örgütlenemezsiniz deme hakkına sahip miyiz? Yani TKP ve diğer kimi Türk sol örgütlerin Kürt sorunu konusunda bizim gibi düşünmüyor olmaları, onların istedikleri yerde örgütlenme haklarını engelleyici bir durum mudur?

Hiç sanmıyorum. Bir de aymanın diğer yüzüne bakmak lazım. Bugün Kürt ulusunun yaklaşık % 40'ının batıda yaşadığı varsayılmaktadır. Bu oran, daha azı bile doğru olsa, sayısal

Partinin, seçimler için yasalar gereğince TC sınırları içinde belli bir sayıdaki ilde örgütlenmek zorunda olduğu resmi söylemini bir kenara bırakacak olursak, hayatın önümüze koyduğu bu somut gerçeklikler bize batıda örgütlenmenin zorunluluğunu dayatmaktadır.

olarak oldukça büyük bir Kürt nüfusuna işaret etmektedir. Ve bu insanların oldukça büyük bir kısmı artık düzenlerini oralarda kurmuş, tekrar memleketlerine dönmek gibi bir düşünceleri kalmamış olanlardır. Peki bu Kürtlerin ulusal özlemlerinden vazgeçmiş olduklarını iddia edebilir miyiz? Büyük oranda kesinlikle hayır!.. Öyleyse bu kadar büyük bir kitlenin örgütlenmesini ve onların politik kalmasını nasıl sağlayacağız? Bu kitlenin bir kısmı, siyasi olarak kendisini ifade edebileceği herhangi bir Türk sol hareketi ile birlikte davranıyor olsa bile, büyük bir kısmı yukarıda değindiğim bazı çekincelerden dolayı temkinli davranmaktadır. O zaman bu kitlenin siyasi temsiliyetini üstlenecek olan Kürt örgütleri de

batıda örgütlenmek zorunda değil midir? Açık bir siyasi partinin, seçimler için yasalar gereğince TC sınırları içinde belli bir sayıdaki ilde örgütlenmek zorunda olduğu resmi söylemini bir kenara bırakacak olursak, hayatın önümüze koyduğu bu somut gerçeklikler bize batıda örgütlenmenin zorunluluğunu dayatmaktadır.

Bu konuda tam olarak bir fikir verebilmesi açısından bazı sayısal veriler aktarmak istiyorum. Aşağıdaki tabloda yer alan tüm rakamlar, bizzat MESOP'lu arkadaşlarımız tarafından bire bir görüşmeler sonucunda, abartısız ama kesinlikle doğruya en yakını bulabilmek için yapılan bir çalışmanın özetidir. Burada sergilenen rakamlar, nüfusu ortalama 50.000 olan bir yarımada bakarak, genelde batıdaki ekonomik ve demografik karışımın ve etkilenişin vardığı boyutların ölçülebilmesi açısından önemlidir. Buradan yola çıkarak, devrime yol açacak bir örgütlenmenin mahiyeti konusunda daha akılcı düşünmek mümkün olacaktır.

Tablo 1

Bodrum yarımadasında işletmecilik yapan Kürt sayısı

	Tatil Köyü	Otel/Pans.	diğer işler	çalışan Kürt sayısı
Bodrum merkez	3	11	73	215
Gümbet	1	13	29	173
Konacık	-	-	14	28
Bitez	-	4	-	20
Ortakent-Yahşi	-	-	5	10
Turgutreis	3	7	26	110
Gümüşlük	-	2	2	14
Yalıkavak	4	5	20	36
Gündoğan	-	2	9	20
Göltürbükü	-	1	8	10
Yaka-Dağbelen	-	-	2	5
Gürece	-	-	1	1
Torba	-	1	1	5
Kızılağaç	-	-	3	5
Güvercinlik	-	-	3	7
TOPLAM	11	46	96	659

Tablo 2

Bodrum yarımadasında yerleşik yaşayan Kürt sayısı

	Aile Sayısı	Nüfus
Bodrum merkez	615	1905
Gümbet	203	1158
Konacık	260	2080
Bitez	47	208
Ortakent-Yahşi	190	710
Turgutreis	170	690
Gümüşlük	40	124
Yalıkavak	130	656
Gündoğan	80	200
Göltürkbükü	300	1600
Yaka-Dağbelen	200	1100
Gürece	40	150
Torba	13	50
Kızılağaç	30	180
Güvercinlik	140	550
TOPLAM	2.458	11.361

Evet, Türkiye'nin Güney Batı ucundaki küçücük bir yerleşim biriminde yerleşik Kürt nüfusu 11.361 kişidir. Buranın yerleşik Türk nüfusunun dörtte birine tekabül eden bu sayıyı iyi yorumlamak gerekir. Bu arada şunu da söylemeden geçmemek lazım. Son genel seçimlerde bu bölgedeki DEHAP oyları yaklaşık 1.300 civarındadır. Düşündürücü, değil mi?

Söylemde değil de eylemde enternasyonalist olabilmek için şu anda uygun bir siyasi ortamın olduğunu söylemek bir hayli zor. Oysa ki, her iki halkın hem sınıfsal hem de ulusal kurtuluşunun bu kadar kalın zincirlerle bir birine bağlı olduğu bir coğrafyada siyasi duru-

mun böyle olmaması gerekirdi. Ama ne yazık ki, hem Kürtler hem de Türkler açısından baktığımızda sol adına iç açıcı çok fazla veri olmadığını görüyoruz. Solun kadim hastalığı olan, aslında bu coğrafyanın insanlarında ulusal bir haslet haline gelmiş olan "küçük olsun benim olsun" mantığının devam ediyor olduğunu görmek çok üzücü.

Bana göre MESOP, "ayağının bastığı yer merkezdir" belirlemesini yaparken nasıl ki kendisi için her yeri (Kürtler her yerdedir) örgütlenme alanı olarak görüyorsa, diğer halkların devrimcilerinin de aynı mantığı güdüyor olabileceğini, olması gerektiğini göz önüne almalıdır.

Ekonomik, sosyal ve siyasi olarak bu kadar iç içe geçmiş halkların, tersine çevrilmesi çok zor olan göçlerin yarattığı yeni toplumsal dokuya uygun ve tam anlamıyla komünist bir örgütlenme arayışında olmaları tarihsel bir zorunluluk değil midir?

Son bir not: Yakın zamanda Felluce'de uygulanan katliamı hafızalarımıza kaydedelim. ABD emperyalizminin halklara dost olamayacağını bize çok iyi anlatan bu katliam, ABD'den medet uman ulusal-cılarımıza da umarım bir şeyler anlatabiliyordur. Komşumun kanı üzerime sıçradıysa ben nasıl özgür olabilirim ki!..

Hamit_ylmz@yahoo.com

'Sorunlama Belgesi' tartışmalarına katkı - I -

✍ Ali Çınar

Ufukta kaos mu var?

MESOP, 3. Genel Toplantı sonrasında önüne ciddi bir tartışma süreci koymuş ve bu tartışmayı verimli yürütmek için zamana yayma kararı almıştır. Sosyalist Mezopotamya'nın 7. sayısında yayınlanan belgelerde nelerin tartışılacağı, tartışılması gerektiğini görmek mümkün. Uzun ve ayrıntılı bir "Sorunlama Belgesi" var önümüzde. Tümünü tek sayıda değerlendirmek mümkün değil. Ancak neyin, nasıl ve ne kadar sürede tartışılabileceğine yönelik bir sistematik de yok. Belki

bunca tartışılması gereken konu içinde bunu oluşturmak da mümkün değil. Bu durumda her tartışanın, tartışmak isteyen sistematüğını kendisinin oluşturacağı bir yöntemi de bulması gerekir.

Daha önceki sayılarda, "Sorunlama Belgesi" tartışmalarına katkı olacağına inandığım bir çok yazı Sosyalist Mezopotamya'da yayınlandı. 1. sayıda Ali Çınar imzası ile yayınlanan "Sosyalizm, Kürtler ve yeni arayışlar", 2. sayıda yayınlanan "Sosyalistler kendilerine güvenmeli mi?" başlıklı yazılar ile 3. sayıda yayınlanan "Irak Kürt

hareketi ve özgürlük mücadelesi" başlıklı yazı, bir dizi halinde yayınlanmak üzere hazırlanan "Sorunlama Belgesi" Tartışmalarına Katkı'nın içeriğine dahil edilebilir. Dolayısıyla geçmişte yazılanlara yeniden dönmeyi düşünmüyorum.

"Sorunlama Belgesi" Tartışmalarına Katkı'nın ilk bölümünde insan ve emek olgusu ele alınmış, Kürtlerin sosyalizmle tanışmalarına değinilmiştir. Ayrıca kapitalizmin insan ilişkisi ve çalışma boyutu ile özel mülkiyet kavramının günümüzdeki boyutuna dikkat çekilmiştir. Önümüzdeki sayı-

larda da, Kürt emeğinin ve emekçisinin durumu; genel olarak AB ve AB sürecinin Kürtlerin yaşamında oluşturacağı muhtemel değişikliklerle ilgili tartışmalar; 1984 sonrası yaşananların günümüzde ulaştığı boyut; Kürt coğrafyasının kuzeyinin siyasal-kültürel değişimlerden yaşadığı etkilenmeler ile Kürt sosyalistlerinin günümüz realitesinde ulusal demokratik birliğe nasıl yaklaşmaları gerektiğine yönelik görüşler başta olmak üzere "Sorunlama Belgesi"nde geçen konuların tümünü mümkün olduğunca, dilimin döndüğü, kaleminin yazdığı kadarıyla tartışmaya çalışacağım.

"Görünen köy kılavuz istemez," derler. Kimse Türkiye'nin gidişatından ümitlenmesin. 17 Aralık'ta AB laboratuvarına alınan Türkiye'de ekonomik ve sosyal dengeler allak bullaktır. Tüm pamuk ipliğine bağlıdır. Fillerin çarpışmasında kobay görevi verilen Türkiye, dış desteklerle ayakta duruyor. Bu nedenle her türlü gelişmeye gebedir. Her an her şey olabilir. Türkiye'nin ve dolayısıyla Kürtlerin geleceği ile ilgili kesin ifadelerle konuşmak hiç de gerçekçi değil. AB laboratuvarına alınan Türkiye, işe yaramaz kobaylar gibi bir köşede ölüme de terkedilebilir; hatta öldürülebilir de. Yugoslavya'yı kısa sürede bitiren Avrupa, Türkiye'nin kaşına gözüne mi aşık? Devrimciler, sosyalistler, yurtseverler tüm bu gelişmelere açık olmalı. Şu gerçek ki, kendini örgütleyemeyen, gelecekte çıkması muhtemel kaosa hazırlıklı olmayan, ne toplumu örgütleyebilir, ne de onu gelecekte çıkması muhtemel bir kaosa hazırlayabilir.

Bu nedenledir ki MESOP'lu,

Kimse Türkiye'nin gidişatından ümitlenmesin. 17 Aralık'ta AB laboratuvarına alınan Türkiye'de ekonomik ve sosyal dengeler allak bullaktır. Tüm pamuk ipliğine bağlıdır. Fillerin çarpışmasında kobay görevi verilen Türkiye, dış desteklerle ayakta duruyor.

olsun olmasın, herkesin ve her kesimin tartışmalara katılması gerektiğine inanıyorum. Kürtlerin son 200 yıllık zorlu mücadele dönemlerinin en kritik olanı ile karşı karşıya olduğumuz açıktır. Bu süreci sağlıklı bir şekilde aşmak, yeni dalgalanmalar ve geriye dönüşler yaşamamak için, sosyalist olsun olmasın, özgürlük, barış ve demokrasi yanlısı herkesin ve her kesimin tartışması, torbasındaki döküp yerine yeni şeyler doldurması gerekir...

Güçsüzlükten güce

Düşünce Tarihi adlı kitabında Orhan Hançerlioğlu, insanı diğer canlılardan farklı kılan en önemli etkenin "güçsüzlüğü" olduğunu yazar. "İnsanın güçsüzlüğü emeğin, emekte düşüncenin yaratıcısıdır" yaklaşımı, Düşünce Tarihi'nin belirgin teorisidir.

Bu yaklaşım, M. İlin ve E. Segal'ın ortak kaleme aldığı "İnsan Nasıl İnsan Oldu?" adlı kitapta da var. Doğadaki diğer canlıların neredeyse tümünden güçsüz olan insan, yaşamak, yaşamını sürdürmek için emek harcamak, üretmek zorunda kaldı. Öyle ki o, bir kuştan, bir taydan bile güçsüzdü. Kuş, yumurtasından çıktıktan kısa bir müddet sonra tüylenir, başkasının korumasına ihtiyaç duymadan kendine yetecek duruma gelir. Bir tay doğduktan çok kısa bir müddet sonra ayakları üzerine dikelererek yürümeye

başlar; insan yaşamı ile kıyaslandığında uzun sayılmayacak bir süre sonra da kendine yetecek duruma gelir. Örnekleri çoğaltmak mümkün.

İnsan için ise durum çok farklıdır. O, yavrusunu 9 ay karnında taşımak zorundadır. Doğduktan sonra da yürümesi için 1 yıla, kendine yetecek duruma gelmesi için de neredeyse 15-16 yıla yakın bir süre beklemek zorundadır. İnsan, diğer canlılarla kıyaslandığında epeyce denilebilecek bu uzun süre içinde kendini koruyacak tedbirler geliştiremezse, neslini sürdüremezdi. Tüysüz insanoğlu, güçlülere karşı korunmak ve avlanmak için silaha, soğuktan korunmak için de giysiye/barınağa ihtiyaç duydu. Özetle insan, diğer canlılarla kıyaslandığında en güçsüz yaratıktı; yaşamak için aklını kullanmak zorundaydı.

İnsanoğlu güçsüzlüğünü aşmanın yollarını aradı ve buldu. Güçlü olanlara karşı silahı icat etti. Tahtadan, taştan, demirden silahlar üretti. Bu silahlarla güçlüleri avladı. Soğuktan korunmak için, avladığı güçlülerin postuna büründü, barınaklar inşa etti. Güçsüzlüğünün yarattığı etkiyle emekle tanışan, üreten ve bu etkiyle güçsüzlüğünü bir avantaja dönüştüren insan, düşünceyle tanıştı; emeğiyle düşüncesini, giderek de üretimini geliştirdi, güçlendi; artık doğayı bile kontrol edebilir duruma geldi. Ateşe hükmetti, toprağı işledi, giderek kendine yetenden fazlasını elde etmeye ve onu başkalarına pazarlamaya başladı.

Üretenler, üretim, üretim ilişkisi; ezenler, ezilenler; mal sahipleri, köleler kavram olarak insanoğlunun sözcük dağarcığında yer etmeye başladı.

Emeğin sömürülmesi artı değeri, o da sömürünün her geçen gün daha fazla azgınlaşmasını beraberinde getirdi.

Bu teoriyle şu da iddia edilebilir: Artı değeri ilk oluşturanlar belki de insanoğlunun en güçsüzleriydi. En güçsüz oldukları için en fazla onlar biriktirdi; daha sonra biriktirdikleri ile elde ettikleri gücü, yalnız diğer yaratıkların değil insanoğlunun güçlüsüne karşı da kullandı. Daha fazla, daha fazla biriktirmek için, biriktirmeyen/biriktirmeye gerek görmeden "güçlüleri" yanına topladı; güç edindi.

Korkunun doğurduğu gizem

Bir diğeri ise, insanın çözemediği gizemli olaylarla karşılaşması karşısında takındığı tutumdur. Örneğin şimşek ve ateş, insana zarar verdi. İnsanoğlu çözemediği bu gizem karşısında onları korkunun/karanlığın tanrısı ilan etti. Güneş ve yağmur ise bereket getirdi. Onları da iyilik ve aydınlığın tanrısı olarak kutsadı. Kendi yarattığı karanlığın ve aydınlığın tanrılarına taptı. Gün geldi insanoğlu kendisine gizem gibi görünen doğa olaylarını da çözmeye başladı. Şimşek ve ateşin, güneş ve ayın, yağmur ve toprağın çözülemeyen gizemi kalmadı. İnsanın korkularından sıyrıldığını gören artı değer sahipleri tahtlarını sağlama almanın yolunu, bu kez "büyük gizem"de buldular. Ulaşılamayan, görülemeyen, her zaman her yerde, ancak hiçbir zaman hiçbir yerde olmayan, çözümünü çözümsüz "büyük gizem" de insanoğlunun üretimidir. Bu gizem, hiçbir zaman sorgulanmadı, sorgulanamadı; sorgulanmasına güç yetmedi. O ka-

Oysa hiçbir zaman sorgulanmayan "büyük gizem", nedense sermayenin yanından ayrılmadı; emekçilere, daha çok biat etmeyi, daha çok üretmeyi, daha çok çalışmayı; kadına önce köle sahibinin, sonra da erkeğin malı/kölesi olmayı emretti.

dar uluydu ki hikmetinden sual olunmadı. Bu gizemin yarattığı korku yüzyıllar, bin yıllardır sürüyor. İnsanoğlu bu kez kendi yarattığı çok sayıda tanrı yerine, egemenlerin yarattığı tek uluya tapınmaya başladı.

Oysa hiçbir zaman sorgulanmayan, hep tapınılan "büyük gizem", nedense sermayenin yanından ayrılmadı; emekçilere, daha çok biat etmeyi, daha çok üretmeyi, daha çok çalışmayı; kadına önce köle sahibinin, sonra da erkeğin malı/kölesi olmayı emretti. Özel mülkiyeti kutsadı. İlk komünal dönemin tüm değerlerine karşı çıktı; artık köleler ve köle sahipleri vardı. Köle sahipleri, hep "büyük gizem" in temsilcisi oldular. "Büyük gizem", hep köle sahiplerinin mülk edinmesini savundu. Kölelere ise "hakkına razı olmayı" emretti.

Sınıflar ve kavramlar farklılaştı; ancak "büyük gizem" özünde aynı kaldı. Önce köle sahibi, sonra derebeyi ya da ağa, bey, şeyhler, giderek de burjuvazi "büyük gizem" i temsil etti. Herkesin, "uluya saygı" nın gereği olarak "temsilciye" biatı istendi.

Konumuz elbet yalnız başına emek ve insanlık tarihi değil. Bu yazının bütününde, dinler tarihini de irdelememiz gerekmiyor. Yukarıda yazılanları da üç aşağı beş yukarı, bu derginin tüm okurları bilir. Ancak ilk insandan günümüze sadece biçim değiştirerek gelen bir olguya dikkat çekmek için bu

bölümün özetle de olsa yazımızda yer almasına gerek vardı.

Yaşam standardındaki değişimler

Emek, üretim, düşünce, sınıflar, sömürü, mülkiyet ve ta başından beri var olan gizem...

Bunların hiçbirisi diğerinden kopuk değil ve deyim yerindeyse güçsüzlüğümüzün getirdiği avantajların on binlerce yıldan bu yana devam ede gelen sonuçlarıdır.

Tarihçilerin, sosyologların, bilim insanlarının on binlerce ciltlik eserlerde inceledikleri bu olguları yeniden "icat" etmenin bir alemi yok. Tabii, bu konuda söylenecek lafımız yok demek de doğru değil.

Yaşananları sorgulamalı, yeni çözümler üretmeliyiz. İnsanoğlunun ihtiyacı olan çözümler...

Karıncaya sormuşlar: "Bu yürüyüşle kaç yılda hacca ulaşacağını sanıyorsun?", "Gidememsem bile o yolda ölürüm," demiş karınca. Belki çözüm üretemeyiz; üretmeye ömrümüz yetmez. Ama en azından geleceğe belge bırakırız. Bizden sonrakiler, belki daha sonrakiler çözüm üretir. Karınca misali, çözüm üretemezsek, çözüm olamazsak bile, çözüm üretme yolunda emek harcarız...

Bunca laftan sonra irdelemeye başlayalım: Yukarıda sözü edilen olguların ne kadarı günümüze kadar değişti? Elbet bu uzun bir incelemenin konusudur. Ancak şu kadarını belirtmekte yarar var; özellikle son çeyrek yüzyılda tercihleri giderek değişen bir insan topluluğu ile karşı karşıyayız. Özel mülkiyet kavramı, köleci veya fe-

odal toplumdaki, hatta modern uluslaşmanın başladığı yüzyılın başlarındaki anlamında bile değil. Bilgi ve teknolojiye "akıl almaz" hızla yaşanan gelişmeler, tercihleri ve bakış açılarını farklılaştırdı. Kapitalizmin temel olgusu olan sömürü, biçim değiştirdi. Bilgi ve teknolojiyi iyi kullananlar, bilgi ve teknolojinin sahipleri, yanlarında tek kişiyi bile çalıştırmadan, beyin emeği ile ürettikleri sonucunda onlarca fabrikanın, binlerce işçinin ürettiğinden çok daha fazlasını çok daha kısa sürede kazanabildiler; kazanabiliyorlar.

Zengin-yoksul ikilemini yeniden tartışmak

Elhet zengin-yoksul farkı devam ediyor. Dünyanın bir çok yoksul ülkesinde, insanlar bırakın sömürünün ortadan kalkması, çocuklarının ağızlarına günlük olarak tek bir lokmanın girmesi için bile her şeyi yapmaya, her şeylerini vermeye razılar. Kıtık kıran içinde yaşayan yoksullar, azgın sömürünün bir sonucudur. Burası net. Ancak şu da bir gerçek ki sömürü artık, ezberimizdeki General Motor örneğinde olduğu gibi değil. Özel mülkiyet savunuculuğu, artık yalnızca sermayedarlar tarafından değil, bizatihi tercihleri ve yaşam standartları giderek farklılaşan geniş kesimler, üretkenler tarafından da geliştiriliyor. Sosyalistler de, mülkiyet olgusunu yeniden gözden geçirmek zorunda.

Tüm bu realiteyi değerlendirerek 'yeni' nasıl üretilebilir? Yeniyi üretmek için nelere, nerelere bakmalıyız? Zengin-yoksul ayrımı nasıl giderilir? Özel mülkiyet kavramına nasıl

Özel mülkiyet savunuculuğu, artık yalnızca sermayedarlar tarafından değil, bizatihi tercihleri ve yaşam standartları giderek farklılaşan geniş kesimler, üretkenler tarafından da geliştiriliyor. Sosyalistler, mülkiyet olgusunu yeniden gözden geçirmek zorunda.

ve nereye kadar karşı çıkılmalı? Mülkiyet özel değilse nasıl olmalı? Devletin mülkiyeti gerçekten halkın mülkiyeti mi? Kapitalizmin insan ve çalışma ilişkisi değişti mi? Değişiyor mu? Değişecek mi? Vs... vs... vs?!

Sorun ve sorgulamaların sonucu gelmez. Ancak tümüne yanıt veremezsek bile, en azından yanıt arama gibi bir zorunluluğumuz var. Hele siyasete soyunacağımızı iddia ediyorsak, bunların yanıtını aramaktan kendimizi alıkoyamayız. Bu yazılanların ülkemize yansımalarını, özellikle sorgulamalıyız.

Yanıt aramanın birinci koşulu, özgür akıldır. Herhangi bir çıkar ilişkisine kapılmadan, hiçbir şeyi kutsamadan -körü körüne eskinin peşine takılmak, onu kutsamak da çıkar ilişkisidir- özgür aklı bilimle buluşturup, yanıt aramanın peşine düşülmelidir.

Efendim, bizden öncekiler şöyle demiş, böyle demiş. Olabilir... Bizden öncekiler bir çok şey demişler; bir kısmı dediklerini uygulamış ve çok iyi sonuçlar da almış. Ancak onlar kendi dönemlerinin özgünlüklerini kullanmışlar; işin doğası da doğrusu da budur. Bugün bizden öncekileri, üstat ve ustaları değişmez yol gösterici olarak kabul eder ve onların her dediklerini karşı çıkılmaz kabul edersek, bir metafizikçiden ne farkımız kalır. Kendimize, üstat ve ustaların da yanlış

gördüğü hurafeler üretmek zorunda mıyız?

Hiç kuşkusuz tüm arayışlarımızı bu realite ile değerlendirmek ve özgür aklımıza güvenmek zorundayız. Bunu yaparken, yakın geçmişimizi de sorgulamalı, geçmişimizin öz eleştirisini vermeli, dolayısıyla geçmişin deneyimlerinden dersler çıkarmalıyız. Kapitalizm tu kaka, SSCB deneyimine geri dönmeliyiz, demek yeterli mi? Ya da tam tersi; kapitalizm çok iyi, kahrolsun sosyalizm, demek sorunları ortadan kaldırmaya yeterli mi?

Okurlar anımsarlar: Sosyalist Mezopotamya'nın ilk sayısında kaleme aldığım yazıda, Kürtlerin 1938 sonrasında yeniden dirilişinin mimarı olarak Kürt sosyalistlerini adres göstermiş, günümüzde Kürt sosyalistlerinin yaşadığı sorunlara dikkat çekmiş ve şöyle demiştim: "Sorunu tartışmak, onu çözmek anlamına gelmiyor. Sorun, belki daha on yıllarca tartışılacaktır. Belki daha on yıllar boyunca sosyalistler, iktidara gelemeyeceklerdir. Tüm bunlara rağmen sorunun her boyutta tartışılması, yeni teorik/pratik formülasyonların üretilmesi gerekiyor. Çarlık Rusyası'nın acımasız koşullarında, kapitalizmin, sömürünün en acımasız olduğu 20. yüzyılın başlarında yoksulların ve emekçilerin umudu olan sosyalizm, bugün daha gelişmiş ve daha nitelikli teorik/pratik üretimlerle, üstüne üstlük bunca deneyimden sonra niye yeniden insanlığın umudu olmasın?"

Bugün de aynı yaklaşımdayım. Her tartışma sorunun çözümüne hizmet etmeyebilir. Her tartışmadan çözüm ve onun uzantısı olarak iktidar

çıkılabılır. Çözüm belki onlarca yılı alabilir. İktidar belki çok daha uzaklarda. Ama bizi çözüme götürecektir, iktidara taşıyacak, sosyalizmi yeniden insanlığın geleceği yapacak teorik/pratik formülasyonları geliştirmek zorundayız.

Peki ama nasıl?

Nasılın cevabını tek başına vermek zordur. Özellikle teknolojik alandaki gelişmeleri takip edenler iyi bilirler. En basit bilgisayar programını bile işin uzmanı onlarca mühendis yıllarca birlikte çalışarak, her biri programın bir köşesinden tutarak oluşturmuşlar. Artık neredeyse saat başı yaşanan büyük teknolojik yeniliklerin her biri, onlarca, yüzlerce beynin ürünüdür.

Siyaset bilimi de öyledir. Nasılın cevabını tek başımıza veremeyiz? Nasılın yanıtını tek başına vermek, sanıldığı kadar kolay değil.

Düşünün, siyaset yapmak istiyoruz ve bunun için Kürt coğrafyasının sosyo-ekonomik durumunu incelememiz gerekiyor. Sadece Kürt coğrafyasındaki birkaç işletmeye ve orada çalışanlara bakıp, varsa DİE'nin birkaç istatistiği ile sonuca ulaşabilir miyiz? Sonuca ulaşamayacağımız açık. Ancak sonuca ulaşamıyoruz diye bundan vazgeçmek de gerekmez. Bizi sonuca taşıyacak kurumsallaşmayı yaratmaya çalışmak da, verileri toplama ve bilimsel analize tabi tutmadaki yolun önemli bir evresidir.

İnsanoğlunun şimdiki konumu

Bunca laf kalabalığından sonra, "Sorunlama Belgesinin" ilk bölümündeki yaklaşımlara "İnsan ve Ülkemizde İnsan"

Çözüm belki onlarca yılı alabilir. İktidar belki çok daha uzaklarda. Ama bizi çözüme götürecektir, iktidara taşıyacak, sosyalizmi yeniden insanlığın geleceği yapacak teorik/pratik formülasyonları geliştirmek zorundayız.

olarak özetleyebileceğimiz bölümün yanıtını aramaya geçelim.

Genel bir tespitle başlamakta yarar var. İnsanoğlu, tüm dezavantajlarına rağmen her geçen gün düne nazaran daha iyi duruma gelmiştir. Nüfus artmış, yoksulluk artmış, sömürü artmış, ancak beraberinde yaşam standartlarında da ileriye doğru ciddi bir gelişme kaydedilmiştir. Farklılıklar sınıflar arası olmaktan çıkarak, giderek coğrafyalar arası olmaya başlamıştır. Zenginler ve yoksullar yerine, zengin ülkeler - yoksul ülkeler ayrımı belirginleşmiştir. Zengin ülkelerin yoksulları, yoksul ülkelerin orta gelir düzeyindekilerinden daha iyi bir yaşam standardına sahip olmuşlardır.

Bunda, elbette geçmişte ve günümüzde de devam eden sömürü çarkının etkileri var ve belirleyicidir. Ancak şu da bir gerçek ki bilime önce ulaşanlar, aklını önce kullananlar, hurafelerden ilk önce kurtulanlar zenginleşti; yoksullar da geride kaldı, giderek daha fazla yoksullaştı; doğal olarak hurafelere daha fazla sarıldı.

Yazımızın en başına dönelim. Orada insanın güçsüzlüğünden söz etmiş ve güçsüzlüğün gücü doğurduğu teorisine dikkat çekmiştik. Şimdinin ülkeler bazındaki zengin ve yoksullarına bakalım. Şimdinin devletli ya da devletsiz yoksulları, genellikle geçmişin en verimli coğrafyalarında yaşayan-

lardır. Geçmişin toprağı, suyu, yer altı - yer üstü zenginlik kaynakları en bol coğrafyaları bugün kimsesizleri, yoksulları oynarken, geçmişte -o da zorunlu olarak- akıllarından başka hiçbir şeyi olmayanlar bugün daha zengin. Onlar güçsüzdüler ve güçlenmek için akıl ve dolayısıyla bilimi kullandılar. Rönesans ve Reform; zengin coğrafyaların kültürel ve siyasal işgali ile elde edilen ganimetleri eskinin verimsiz batısına taşımak; hurafeleri tarihsel dönemin zengin coğrafyalarına satıp kendilerini hurafelerden kurtarmak hep güçsüzlerin üretimiydi ve bu "akıl" beraberinde gücü getirdi.

Zengin ülkeler - yoksul ülkeler ikileminin günümüzde bu kadar belirgin olmasının temel nedenlerinden biri, kanımca budur. Onlar akıllarını hurafelerden kurtardılar; gücü elde ettiler ve sömürüyü artırdılar.

Sosyalizm de, aklın sonucudur. Geniş yığınların sorunlarına çözüm olarak ortaya çıktı. Etkili de oldu. Sosyalizmi bilimsel bir akıl olarak kullananlar, yoksul yığınların, ezilenlerin, emekçilerin safındaydı. Ezenler de, akıl ve bilimi kullandılar. Ancak onlar yoksul yığınların, ezilenlerin, emekçilerin karşısındaydı. Sosyalizm, kapitalist sömürünün aklına karşı geliştirilen bilimsel bir tepkiydi.

1. ve 2. sayıda düşüncelerimi açıkladığım için uzun uzadıya değinme gerçeği duymuyorum. Ancak şu kadarını belirteyim; her iki yaklaşım tarihsel bir zorunluluk olarak birbirini etkiledi, tamamladı. Sonuçta kapitalizm kendini yenilemede sosyalizmden daha ileri ve daha cesur adımlar attı ve sosyalist sistemi geriletmeyi başardı.

İlk sayılarda da belirttiğim gibi, sosyalistlerin sorunu ağırlıklı olarak yenilenmeydi. Yenilenmeyen, adeta statükoyu korumaya yönelik SSCB deneyimi, yenilenen ve sosyalizmin refah politikalarını kendi zengin toplumuna uyarlayan kapitalizm karşısında geriledi. Bugün için egemen olan kapitalizmdir; iktidarı yitiren -yitirmesi belki de hayra alamet olacaktır- ancak anlayış olarak yitmeyen/yitmemesi gereken kesim ise sosyalistlerdir. Son 20 yılın etkisiyle fikirleri allak bulak da olsa, henüz yeniyi üretememiş, yenilenememiş ve kendilerini yenilenmiş biçimleriyle insanlığa sunamamış olsalar da, geleceğin toplumunu kuracak olanların sosyalistler olduğu açıktır. Çünkü insanlığın geleceği sosyalizmedir.

Kapitalizmin insan ilişkileri ve çalışma koşulları

Kapitalizmin insan ilişkileri ve çalışma koşullarında geçmişten bu yana değişiklik yaşandığı açıktır. Çalışma ilişkilerinde yaşananlar, günümüz teknolojisinin sunduğu olanaklarla kıyasladığımızda daha ağırdır. Sadece beden gücü ile 8 saat çalışarak üreten insan, bugün de 8 saat çalışmakta ve teknolojinin sunduğu olanaklarla eskinin onlarca katını üretmektedir. Kapitalizm, teknolojik gelişmelerin sunduğu bu olanağı, emekçi lehine değiştirmemekte, değiştirmeye yanaşmamaktadır. Daha uzun bir müddet de bu değişikliği yapmaya niyetli değil. Ancak ortaya çıkan artı değer gidecek daha fazlaşması, rant ekonomisi ile düşük ücretlilerin elinden türlü oyunlarla geri alınan paraların sunduğu ola-

Kapitalizmin sosyal devlet politikası, hiç kuşkusuz sosyalizmden aşırılan politikaların ta kendisidir. Bugün rakipsizliğin yarattığı hengamede bu olgudan geri adım atmaya tasarlıyor gibi görünse de, aslında yapılan bir gözdağı olmaktan öteye gitmez.

naklarla, kapitalizm insan ilişkilerinde ciddi bir gelişkinlik yakalamıştır. En azından sosyal devlet olgusunu geliştirmiştir. Sosyal devlet, kapitalizmin insan ilişkilerinde kaydettiği üst aşamalardan en önemlisidir.

Kapitalizmin sosyal devlet politikası, hiç kuşkusuz sosyalizmden aşırılan politikaların ta kendisidir. Bugün rakipsizliğin yarattığı hengamede bu olgudan geri adım atmaya tasarlıyor gibi görünse de, aslında yapılan bir gözdağı olmaktan öteye gitmez. Az gelişmiş ve geri kalmış ülkelerde de kapitalizmin bu uyanıklığını görmek mümkün. İşsizliği bir silah olarak kullanıp emekçileri düşük ücretle çalışmaya razı eden kapitalist işletmeler, gelişmiş batı ülkelerinde belirgin olarak gözüken sosyal devlet olgusunu da emekçilere karşı bir silah olarak kullanıyor. Bunda başarılı olmadığı da söylenemez.

Kapitalizmin özellikle batı toplumlarında insan ilişkilerinde yakaladığı bu gelişme, kabul edelim ya da etmeyelim, Doğu ile Batı arasında ciddi bir kültürel farklılık da yaratmıştır. Doğu toplumları, bir diğer deyimle sömürden en fazla nasiblenen az gelişmiş ve geri kalmış toplumlarda geleneksel kültür hâlâ egemenken, gelişkin Batı toplumlarında geleneksel kültürden önemli oranda uzaklaşmıştır. Bu durum aynı zamanda Doğu'dan bakanların Batı'ya olan özlemlerini de giderek büyütüştür.

Kürtler ve sosyalizm

Kürtler de bu dünyanın fertleridir ve yaşanan her ilişkiden iliklerine kadar etkilenmişlerdir. Üstelik bu etkiyi Kürtler, devletsiz, kimliksiz, hatta dil-den bile yoksun olarak yaşamışlardır. Kürtlerdeki bu olguyu incelemeyen önce, Kürtlerin en azından yakın geçmişine özetle de olsa bakmakta yarar vardır.

Son yıllardaki değerlendirmelerde egemen olan anlayış, 1938 İsyanı sonrasında bastırılan Kürt hareketinin yeniden dirilişinin başlangıç tarihini, diğer bir deyimle Kürt özgürlük hareketinin miladını 1984 olarak almaktadır. Elbet bu yanlış ve eksik bir değerlendirmedir. Kürt hareketinin 1984 sonrası izlediği rotanın Kürtlere kaybettirdikleri olduğu gibi, bedeli ağır da olsa ciddi kazanımlarının olduğu yadsınamaz. Ancak Kürtlerin yakın tarihini incelediğimizde, her şeye rağmen 1984'ün yeniden dirilişin miladı olarak ele alınamayacağını, alınmaması gerektiğini söyleyebiliriz.

Türkiye Kürtleri arasındaki diğer bir anlayış ise, pek etkin olmasa da Kürt hareketinin yeniden dirilişini 1961 yılında Irak Kürdistanı'nda silahlı mücadeleye başlayan Barzani hareketine bağlamaktadır. Elbet bu da yanlış ve eksik bir değerlendirmedir. 1961 yılında Mele Mustafa Barzani'nin Irak Kürdistanı'nda silahlı mücadeleyi başlatması sonrasında 1965 yılında kurulan T-KDP'nin (Türkiye Kürdistanı Demokrat Partisi), Kuzey Kürtlerinin 1938 sonrasındaki ilk politik Kürt örgütlenmesi olduğu doğrudur. Ancak bu örgütlenme Irak Kür-

distanı'ndaki hareketi destekleme boyutunu aşamadı; 1938'li yıllarda Kürtlerin üzerine serpiyen ölü toprağını, bu halkın üzerinden atmayı başaramadı.

1938 İsyanı'ndan sonra büyük bir sessizliğe bürünen Kuzey'deki Kürt hareketinin ilk ciddi dirilişini, 1938 İsyanı'nın bastırılmasından sonraki ulusal uyanışını Kürtlerin sol ve sosyalist düşüncelerle tanışmasına bağlamak, en doğru değerlendirmedir sanırım. Diğer bir anlatımla, tüm dünyayı sarsan 1968'in etkisinin yanı sıra SSCB ve diğer sosyalist ülkelerdeki gelişmelerin etkisiyle sol ve sosyalist zeminde örgütlenen, sosyalizmin Kürt halkının özgürlüğünü de beraberinde getireceğine inanan Kürtlerin, ağırlıkla da metropollerdeki Kürt aydın, emekçi ve öğrencilerinin, Kürtlerin yeniden dirilişinin en önemli etkisini oluşturduğu yadsınmamalı.

Gerekçelerine gelince:

Kuzey Kürtlerinin, tüm diğer isyan ve başkaldırılarında olduğu gibi 1938 İsyanı'nın da bilançosu ağır oldu. Bu isyan sırasında ve sonrasında büyük katliamlar ile sürgünler yaşandı. Kürt halkının önderleri idam edildiler. Tüm bunlar yapılırken Cumhuriyet'in egemenliği de giderek arttı. Cumhuriyet'in kurucuları devletin alt ve üst yapısını kurumlaştırdı. Silahlı güçler, ekonomi ve eğitim alanlarındaki kurumlar başta olmak üzere tüm devlet yapılanması toplumun her kesimine egemen oldu. "Tek Dil-Tek Millet" anlayışı, büyük bir korku ve sindirme politikasıyla birlikte toplumun her kesimine, zımnı de olsa kabul ettirildi. Elbet Cumhuriyet'in bu politikalarından en çok 'nasiplenenler' de, Kürtler oldular.

Sosyalist kimliklerindeki ortaklığa rağmen dünyayı ve sosyalizmi farklı yorumlama, özetle sol kesimdeki farklı anlayışlar Kürt hareketini de etkiledi. 1974 sonrasında çoğunluğu sosyalist kimlikli birden çok bağımsız Kürt siyasi yapılanması kuruldu.

Bunca baskı ortamı, doğaldır ki, Kürtleri de sindirdi. Uzun yıllar sessiz kalan, baskı ve asimilasyon politikalarıyla dönüşen/dönüştürülmek istenen Kürtler, Cumhuriyet'in yanında yer almasalar bile, yaşanan baskı politikalarının sonucu olarak Cumhuriyet'in karşısında da olamadılar. Kısmi de olsa karşı politika, karşı koyuş geliştiremediler. Bu durum, 1965 yılına kadar devam etti. 1965 yılında neredeyse eş zamanlı olarak kurulan TİP (Türkiye İşçi Partisi) ile T-KDP, Kürtler açısından Cumhuriyet'in gidişatına karşı geliştirilen ilk örgütlü tepkiler oldular.

T-KDP'nin Barzani hareketinden etkilenecek kurulduğu, daha sonra bu hareketin etkisinde kalarak daha çok Kuzey ile Güney arasındaki sınır bölgelerinde bulunan aşiretler arasında ağırlıkla bir köylü örgütlenmesi gerçekleştirdiği bilinmektedir. Tüm Türkiye Kürtlerini etkilemese de nisbi bir etki yarattığını söyleyebileceğimiz T-KDP'nin bu yapısı, kendi içinden koparak sosyalist düşüncelerle yeniden örgütlenmeye başlayan kesimlerin varlığına kadar devam etti.

TİP ise başlangıçta, bir kısım Kürt aydınının yanı sıra daha çok Türk aydın ve emekçilerinin örgütlendiği, sol kimlikli bir yapı olarak ortaya çıktı. Hem TİP'in sol kimliği, hem de 1961 Anayasası'nın yarattığı nisbi demokratik ortam, üzerindeki ölü toprağını atmak is-

teyen Kürtleri de bu yapılanmaya itti. Hiç kuşkusuz, 1965 seçimlerindeki "nisbi temsil sistemi"yle yüzde üç oy alarak parlamento'ya 15 milletvekili gönderen ve parlamentodaki direnişçi yanı sıra geniş bir toplum kesimini etkileyen TİP, diğer kesimlerin olduğu gibi Cumhuriyet uygulamalarına tepkili olan Kürtlerin de ilgisini çekti. Bir diğer deyimle Kürtlerin sosyalizmle kitlesel bir biçimde tanışması TİP ile birlikte olmuştur.

TİP içindeki tartışmalar beraberinde ayrışmaları getirince, Kürtler de, bağımsız örgütlenmelerini gerçekleştirmek için adımlar attılar. 12 Mart 1971 askeri darbesi sonrasında, özellikle 1974 genel affı sonrasında rastlayan bu gelişmeler, Kürt halkının sosyalistlerin önderliğinde örgütlenmesini ve kendi bağımsız kimlikleriyle ete-ke-miğe kavuşmasını sağladı.

Elbet, Kürtlerin yalnızca TİP'ten kopuşla birlikte sosyalist örgütlenmelerini gerçekleştirdiği iddiasında değilim. Ancak TİP'in legal konumu, farklı yapılanmalar içinde yer alsalar bile Türk ve Kürt emekçilerinin, sol ve sosyalist düşünceyi benimseyen aydınlarının önemli bir kesimini TİP'e yöneltmişti.

Sosyalist kimliklerindeki ortaklığa rağmen dünyayı ve sosyalizmi farklı yorumlama, özetle sol kesimdeki farklı anlayışlar Kürt hareketini de etkiledi. 1974 sonrasında büyük çoğunluğu sosyalist kimlikli birden çok bağımsız Kürt siyasi yapılanması kuruldu. Önemli bir bölümü, hatta neredeyse tümü illegal mücadeleyi benimseyen bu yapılanmalar, legal zemindeki mücadele araçlarını da geliştirmekten geri durmadılar.

Kürtçe ve Türkçe yayınlanan Kürt kimlikli bir çok dergi ve gazetenin yanı sıra, onlarca demokratik kitle örgütü kuruldu. Sendikalarda, emek örgütlerinde Kürtler kendi kimlikleriyle sosyalizmin savunusunu yürüttüler. Türk sol hareketinin önemli bir kesiminin Kürt kimliğinin savunusunu yadsıyan, Kürt halkını bir ulus olarak görmekten uzak düşüncelerine rağmen, Kürtlerin ulusal uyanışı ile sosyalizmin savunuculuğu atbaşı gitti. 1978'li yıllara gelindiğinde Kürt hareketi kitlesel olarak doruğa vurmuştu. Kürt kimlikli gazete ve dergilerin toplam tirajları 100-150 bini bulmuş, 1 Mayıs mitingleri-

Türk sol hareketinin önemli bir kesiminin Kürt kimliğinin savunusunu yadsıyan, Kürt halkını bir ulus olarak görmekten uzak düşüncelerine rağmen, Kürtlerin ulusal uyanışı ile sosyalizmin savunuculuğu atbaşı gitti.

ne, Newrozlara çoğunluğu genç ve emekçi 10 binlerce Kürt katılmaya başlamıştı.

Tüm bu gerekçelerden de anlaşılacağı gibi, Kürtlerin 1938 yıllarında bastırılan ve neredeyse yitmeyle karşı karşıya olan ulusal duygularının yeniden uyanmasını sağlayan en önemli etken, Kürt aydın, emekçi ve gençlerinin sosya-

lizmle tanışmasıdır. 1960'lı yıllarda "Kürdistan" yerine "Doğu/Şark" diyen, "Kürt Sorunu" yerine "Doğu Sorunu" demeyi uygun bulan, neredeyse "Kürt" kelimesini ağzına bile almayan/almaktan çekinen Kürtler, 1978'li yıllara gelindiğinde "Kahrolsun Sömürgecilik", "Yaşasın Sosyalizm", "Kürtlere Özgürlük", "Bijî Kurdistanê Azad" sloganlarını on binlerle birlikte haykırmaya başlamıştı.

Bu elbet bir diriliştir. Bu dirilişi sağlayan da, Kürt aydın, emekçi ve gençlerinin sosyalizmle tanışması, sosyalizmi benimsemesidir.

- Devam Edecek -

MESOP girişimcilerinden İmam Hüseyin Özharat:

Özgürlük

halkın mücadeleye katılımıyla elde edilecek

İmam Hüseyin Özharat...

1940 Antep doğumlu. İş yaşamına mobilyacılıkla başladı. 1964'te Almanya'ya işçi olarak gitti. 1965'in sonunda izine diye Antep'e dönüş yaptı. Türkiye İşçi Partisi'ne üye oldu. 1967'de Antep İl Yönetim Kurulu'na seçildi. Siyaset ve hatiplik üzerine çalıştı. 1968'de ilde Devrimci Gençlik Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı ve 1968-70 yıllarında bu derneğin başkanlığını yaptı. 1970 Ekim'inde yine işçi olarak Fransa'ya gitti, bir yıl sonra bu ülkeden Almanya'ya geçti. 1972-1990 arası yıllarda Almanya Komünist Partisi'nde (DKP) üye olarak devrimci faaliyetini sürdürdü. 1990 yılında temelli dönüş yaptı. 1992 yılında İHD Antep İl Yönetim Kurulu'nda görev aldı. 1994-98 yılları arasında iki dönem bu derneğin il başkanlığını yaptı. Aynı dönemde İHD GYK üyesiydi. Şu anda bir işçi emeklisi olarak yaşamını sürdürüyor; MESOP Girişimcileri arasında yer alıyor.

Röportaj: Aziz Mahmut Ak

Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi'nin Antep'teki çalışmalarında yer alan İmam Hüseyin Özharat'la (yereldeki yoldaşlarının 'İmam Amca'sıyla) Girişim'in geleceği ve gündemdeki konular üzerine söyleştik.

- Kuzey Mezopotamya'da siyasal hareket ve partilerin sosyalizm kulvarını hızla terkedip neoliberal dalgaya kapıldıkları bir dönemde Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi sizce neyi ifade ediyor?

Yeryüzünde kapitalist uygarlığın yarattığı adaletsizlikler ve ezen-ezilen sınıfların varlığı sürdükçe sosyalizm insanlığın bir ihtiyacı olma-ya devam edecektir. Sosyalist sistemin yanlış uygulamalar yüzünden çökmesi, bilimsel sosyalizm öğretisinin yanlış olduğu anlamına gelmez. Kulvarı bu zor dönemde birilerinin terk ettiği doğrudur, ancak sosyalist düşünceyi içselleştirmiş sosyalistler kendi kulvarlarını boş bırakmayacaklardır. MESOP Girişimi, ülkemiz toplum yaşamında bilimsel sosyalizm öğretisi etrafında işçi-emekçi sınıfın, milyonlarca topraksız köylü-

nün, topraklarından kovulan Kürt insanının gerçek kurtuluş özleminin ifadesidir. Daha doğrusu bu temsiliyete kavuşma isteğinin bir ifadesidir. Girişim, halk içinde hareket halinde olmalı, diyalektik yasalarını ve aklın yönlendiriciliğini esas almalıdır.

Meşru zeminlerde özgürlük özlemini örgütlemeli; halkla beraber halk için, işçi sınıfıyla beraber sınıf için ilkesiyle kolektif mülkiyet sistemini hedeflemelidir. Bunun için de gerçekten demokratik halk konseylerini kurup hayata geçirmelidir.

- *Sermaye iktidarının tüm toplum kesimlerini alabildiğine kendi siyasal ve kültürel etki alanına aldığı bir ortamda bu Girişim'in kendi doğal sınıf tabanı olan işçi-emekçi kitlelerle kucaklaşması ne oranda mümkündür?*

- Dünyamızda kapitalizmin emperyalist aşamasıyla dünya emekçi halklarını kısıpaca aldığı ve varlığını sürdürebilmesi için her türlü aracı kullandığı/kullanacağı biliniyor. Ancak ülkemizde, Ortadoğu'da, Afrika'da, Latin Amerika'da hatta ABD ve AB ülkelerinde derinleşen sömürünün yarattığı iç çelişkiler sisteme karşı bir öfke birikimine de yol açmaktadır. Bilimsel sosyalizm öğretisiyle örgütlenen ve örgütlenecek olan sınıf öncüleri bu tepkiyi örgütlemeye girişirlerse hem kendi doğal tabanına kavuşmuş olacaklar, hem de böylelikle sermayenin etki alanları daralacaktır. Emperyalist kapitalizmin ahtapot kollarının 21.yy'da kırılacağı ve tarihin çöp sepetine atılacağı hayal değil, olasıdır...

- *Sizin oturumları yönettiğiniz 3. Genel Toplantı'da kabul gören ortak bir kararlar; MESOP'un girişim ve hareket aşamalarından sonra partileşmesi öngörüldü. Sizce bu aşamaların zamanlaması nasıl planlanmalıdır ve bu aşamalarda hangi araçlar kullanılmalıdır?*

Bilimsel sosyalizm öğretisiyle örgütlenen ve örgütlenecek olan sınıf öncüleri bu tepkiyi örgütlemeye girişirlerse hem kendi doğal tabanına kavuşmuş olacaklar, hem de böylelikle sermayenin etki alanları daralacaktır.

- MESOP Girişimi'nin partileşme aşamaları, elbette milyonların içinden çıkan, düşünen azınlığın milyonların nesnel özlemini ve dönüşümünü üretim ilişkileri içinde, ulusal ve sınıfsal doğru analizlerle gerçekleştirebilmesiyle şekillenecektir. Bu anahtar bize doğa ve toplum bilimi, tarihi ve

diyalektik metaryalizm verir. Diyalektik metaryalizm kendi özü gereği kapalı bir bütün oluşturmaz; temeli sıkı sıkıya bilimseldir, gerçeğin bilgisidir, dünyayı bilimin ışığında yorumlar. Yani bilimin her ilerlemesi teorinin bir yeniden ayarlanmasını içerir. Klasikten, ütopyadan kurtuluş, varolan milyonlarla beraber hareket edebilme becerisi ve realitesiyle mümkün olur; tarih saptamak ise damlanın denizle birleşimini gerçekleştirmekle olanaklıdır. Tek tek bireylerle uğraşmak yerine milyonları hedeflemek önümüze görev olarak konmalıdır.

- *Sosyalist kadroların önemli bir bölümü de dahil bu topraklarda muhalif siyasal kişiliklerin ciddi oranda yozlaştıklarına tanık oluyoruz. Bu kişiliklerle 'eski'yi tekrarlamayan bir 'yeni' oluşumu yaratmak mümkün olabilir mi sizce? Yoksa MESOP devrimci değerleri yeniden üreterek yeni bir sosyalist kişilik üzerinden mi bu hareketi inşa etmelidir?*

- Bu soruya, Sayın Çiftyürek senelerdir yanıt veriyor... Ancak birkaç kelimeyle de olsa izahı mümkündür: Yabancılaşma, sadece üretim ilişkilerinde, örneğin artı-değerin kendisine dönmemesinde işçi sınıfında olduğu gibi kadrolarda da görülür. Tabana yabancılaşan örgütlenmeler, klasik devlet kapitalizmini hala anlamayan bazı sosyalistler, gruplar yok olabilirler, ancak sınıfın asli sorunu kalıcıdır. Kolektif mülkiyet istemi ve örgütlenmesi, bilimsel sosyalizmin temel felsefesi olup, tabandan tavana işçi ve halk konseyleri olayın öznesidir. Ancak hala yıkılmış

Sovyetler'in etkisi altında kalanlar bu realiteyi anlayamayıp, taban örgütlenmesine anarşizm diyen, Bakunin'le Prodon'u karıştıran sosyalistler var. Ancak MESOP Girişimi'nin temel felsefesi, bize sosyalizmin bu topraklarda hayat bulacağı ve insan aklının, gerçek onurunun yeşerip ulu çınar olacağına umudunu veriyor. Siyaset insan etkinliğidir.

- Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik adaylığı dolayısıyla Kuzey Kürtleri için de bu birlik önem kazanmaya başladı. Ve Kürtler şimdi dolaylı olarak, çözülmemiş ulusal sorunlarıyla AB kapısında, haklı olarak bu hassas süreçte değişik şekillerde taleplerini dile getiriyorlar. Yıllarca Almanya'da işçilik yapmış bir kişi olarak, Kuzey Mezopotamya'dan AB'ye nasıl bakılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Ya da AB Türkiye'nin temel sorunlarında ne kadar çözümcü olabilir?

- 1950'lerden beri siyasi düzen partileri 'nurlu ufuklar' vaadedip, ülkemiz halklarını cebren ve hile ile yönetirdi. Şimdi ise umut AB oldu. Bir kere Amerikan emperyalizmi ve AB özdeş olup, dünya halklarını sömüren ve ezen bu güçlerin birliği söz konusudur. Türkiye'yi yönetenler milyonların umudunu AB'ye bağlamış, holding medyası ve kalemşörleri de aynı temcit pilavını tekrar tekrar ısıtıp bir komedi oynuyorlar. Ancak bazı Kürt siyasi çevreleri de aynı bando-

AB'ye girilirse belki kalkınmada geri bırakılmış bölgelere AB yatırım yapar, ancak bu yatırımlar işbirlikçi kapitalist şirketlere kar sağlar, Kürt emekçi halkına değil. Haklar ve özgürlükler halkın katılımı ve meşru zeminlerde demokrasi mücadelesiyle mümkündür.

nun mızıkacısı... Bir kere Türkiye AB'ye alınsa bile, ne çalışan sınıfların ne de ezilen ulusların hakları ve özgürlükleri bahşedilmez. Ancak ucuz emek gücü olup AB kapitalizminin çarklarına yağ oluruz. Oysa AB bir kapitalist-emperyalist tüccarlar kulübüdür.

TC'nin birliğe alınması -eğer alınırsa!- hem ticari hem siyasi hem de stratejiktir. Oysa AB ülkeleri 1990'dan beri kendi işçi sınıfının kazanılmış haklarını törpülemekte, ayrıca NATO üyesi olan AB ülkeleri kendi işgalci AB ordusunu kurmakta ve istediği yeri işgal etme hakkını kendinde görmektedir. Kürt halkının kurtuluşunu AB ve Kopenhag Kriterleri'ne bağlayanlar ise işbirlikçi siyasetçilerdir. Bunların kimliğinin Kürt veya Türk olması bir şeyi değiştirmiyor. Halkları aldatmaktan başka gaye gütmüyorlar. AB'ye girilirse belki kalkınmada geri bırakılmış bölgelere AB yatırım yapar, ancak bu yatırımlar işbirlikçi kapitalist şirketlere kar sağlar, Kürt emekçi halkına değil. Haklar ve özgürlükler halkın katılımı ve meşru zeminlerde demokrasi mücadelesiyle mümkündür. Bu konuda emekçi Kürt halkı eyalet sistemi dahil demokratik ve sosyal taleplerle mücadele ederse hakkı olana erişir, yoksa AB her derde deva değildir.

- Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

- Ben teşekkür ederim.

Hacı Bektaş Veli ve Bedreddin'de Mezopotamya denklemi

✍ S. Bulut

Baba İlyas'ın halifelerinden olduğu belirtilen Hacı Bektaş Veli'nin Baba İshak ayaklanmasına katılıp katılmadığı araştırmacılarca tartışılmaktadır. Ancak kardeşi Mentuş bu ayaklanmada yer almış ve Sivas'ta öldürülmüştür. Kimi yorumlara göre Babai devrimci öğretisini ehlileştirerek, kendi adına kurulacak tarikatın temellerini atan Hacı Bektaş "Velayetname"sinde, Rom'a (Anadolu) girmeden önce "Kürdistan"da epeyce kaldığı, bir Kürt gelinini evlat edindiği gibi bu kızın doğan çocuğunu da kutsadığı görülmektedir.¹ Dolaştığı yerler arasında Halep, Elbistan, Sivas da vardır. Buradan Kayseri'ye geçmektedir. Yani Mezopotamya toprağını tanımıştır. Peki, öğretisini kurmak için Hacı

Bektaş neden "toplumsal devrimci" açıdan "bereketli" Mezopotamya'yı değil de Anadolu'yu seçerek Ocak'ını Kırşehir'de (Sulucakarahöyük) kurmuştur?

VII-XI. yüzyıllarda "Fırat-Dicle Arası Ülke"de, Bizans hakimiyetine ve kiliseye karşı Rum, Ermeni, Asuri vb. yoksul köylü ve kentlileri bir "heresy" etrafında toplanarak katmerli sömürücü-sömürgeci rejime karşı koymuşlardır. "Feodal Mezopotamya"nın bu ilk "komünal"ları Sivas/Divriği, Erzurum, Erzincan, Adıyaman odaklı Paulikyenler² ile Van odaklı olup kuzeydeki Tendürek dağına isimlerini vermiş olan Thondraklardı.

Bizans'ın saldırı dalgaları karşısında bu "Hıristiyan" sos-

yal-devrimciler ezildiler. Ancak, XIII. yüzyılda yani bir-iki yüzyıl içinde Kürt ve Türkmen köylü-göçebe devrimcileri ve onlara katılan Hıristiyan yoksullarına dayanan ve ütopyik sosyalist ufka sahip Babailer hareketinin Adıyaman, Erzincan, Malatya, Sivas havalisinden yoğunlaştırılmış başlangıç yapması (Amasya, Tokat, Kayseri, Konya'ya kadar yayılması) vb. tarihi olgular Mezopotamya'nın "sosyal bereket"ini gösteriyor.

Hacı Bektaş Veli, muhakkak ki Mezopotamya'nın her halktan, her dilden, her kültürden, her dinden "aykırı emekçi ceyranlar"la dopdolu olduğunu görmüş, tanımıştır.

Devam edelim:

El-Cezire Kitası adı verilen

ve kabaca Diyarbekir-Mardin-Harran yöresindeki köylü ve göçebe Kürtler arasında "İslam'ın baldırı çıplakları", "Jakoben eşitlikçileri", "İslam yok-sullarının vicdanı" vb. sıfatlar-da tanımlanan³ Haricilerin Şufria denilen kolu cirit atıyordu. Öyle ki, Selçuklu Sultanı II. Keyhüsrev'in savaştığı Diyarbekir yöresindeki "dervişler" in bu Şufria Haricileriyle bağlantısı araştırılabilir.⁴

Ayrıca hem bu Şufria Hareketi hem de İran ve Azarbaycan'daki emekçi halk başkaldırılarının ezilmesinden sonra komünist Mezdeki-Bebeki taraftarları Musul-Hakkari yörelerinde yeni bir "Hıristiyagnostik" dine evrilen Kürt Adaviyecilik (Yezidilik) içinde kaynaşmaktaydılar. Hem coğrafi hem toplumsal-kültürel iç içe geçmişlik açısından Van yöresi Ermeni Thondrakları da bu yeni kaynaşmada mütalaa olunabilir.⁵

Özetle, Nejat Birdoğan'ın da ifade ettiği gibi Mezopotamya'nın emekçi toprağı öğretisini bulmuştu. Sağlamdı. Onun için Hünkar Hacı Bektaş Veli, Kapadokya'ya geçti. "İnsan sevgisi"ne dayalı "barışçı", "reformcu" sosyal öğretisinin-yolak'ının temellerini Anadolu'da attı.

Burada Şeyh Bedreddin'i tartışmadan Ebül Vefa'nın Kürt Eli denklemine de değinmeden edemiyorum. Kimi araştırmacılarca Dersim'le de özdeşleşiyor Bilad-ı Ekrad. Ama Dersim (Tunceli) ve çevresi ile ilgili yapılan menkıbevi-tarihi kültürel yazım çeşitlerinde Hacı Bektaş Veli yanında Düzgün Baba, Mansur Baba, Seyyid Berhican, mitolojik Hızır, Fatima Ana... gibi "erenler" arasında hiç anılmıyor.⁶ Son olarak Dersim

Hem bu Şufria Hareketi hem de İran ve Azarbaycan'daki emekçi halk başkaldırılarının ezilmesinden sonra komünist Mezdeki-Bebeki taraftarları Musul-Hakkari yörelerinde yeni bir "Hıristiyagnostik" dine evrilen Kürt Adaviyecilik (Yezidilik) içinde kaynaşmaktaydılar.

Cem Evi önüne dikilen... "yaşadığımız dünyayı güzelleştirmek isteyen tüm ozan ve şairlerin" Yunus Emre, Şah Hatai, Seyyid Nesimi, Fuzuli, Virani, Yemini, Kul Himmet, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Şeyh Bedreddin ve tabi en başta da Hünkar Hacı Bektaş Veli, Düzgün Baba şeklinde adları kazınan (yazılan) Pir Sultan Abdal heykelinin metal tanıtım levhasında bile Bilad-ı Ekrad'lı pir olan Ebül Vefa adı geçmemektedir. Şimdilik dikkat çekmekle yetiniyorum.

Neyse, Hacı Bektaş Veli ile ilgili ileri sürdüğümüz benzer değer yargısına, XV. yüzyılda Asyatik toplum yapısından Timurlenk darbesiyle Tevai'ül-müslükçü (yerel feodal) yapı zorlamasının yol açtığı kriz döneminde, alternatif olarak tüm dinlerin ve mülkiyetlerin aşıldığı "inisiatifçi bir komünizm cemaati" kurmak ütopyasıyla çıkarak başkaldıran Şeyh Bedreddin Hareketi'ni inceleyince de varmaktayız.

Şeyh Bedreddin ve din aykırı yolaklar

Kaynaklar, Şeyh Bedreddin'in öğretisini oluştururken Halep, Şam, Bitlis (Ahlat), Van, Tebriz yörelerini de dolaştığını, incelemeler yaptığını göstermektedir. Kürtlerin yoğun olarak bulunduğu bu yöreler daha önce Manicilik, Zerdüştlük öğretilerinin yaygın olduğu, Paulikiyenlerin ilk olarak çık-

tıkları "Mezopotamya, Ermenistan, Kuzey Suriye" denilen coğrafyadır.

Bedreddin Hareketi ile çağdaş yüzyıl, aynı zamanda Tebriz merkezli olup tanrıyı harfler sistemiyle insanın yüzünde okuyarak insanı tanrı yapan, böylece kulcu-dini dogmaları ortadan kaldıran Hurufilik öğretisinin, özellikle Dersim Kürtleri arasında yayılmış "tanrının arkadaşları" Ehl-i Hak öğretisinin ve Hıristiyan Kürtlerin heterodoksi yolakı Yezidilik'in oluşumunu tamamladığı yüzyıldır.

Bu yöreleri salt düşüncenin üretimine katkısı açısından değil, "örgütlenme yapmak" açısından da dolaşan⁷ Şeyh Bedreddin gibi bir fikir ve eylem adamının Paulikiyenleri, Thondrakiyenleri, Mazdekizmi, Babekizmi, Hurufiliği, Babailiği bilememiş, incelememiş olması düşünülemez bile. Gerçekten de bir araştırmada, Mezopotamya emekçi toprağının damgasını taşıyan tüm bu öğretiler Şeyh Bedreddin öğretisinin kaynakları arasında görülmektedir.⁸

O zaman, Şeyh Bedreddin'in de öğretisini yapmak, örgütlemek ve eyleme geçirmek için neden Aydın, Manisa, İzmir, Girit, Sakız ve Rumeli'yi seçtiğinin cevabı daha kolay bulunabilir. Eğer Mezopotamya toprağı Pavlikyevi, Hurufi akımlardan geçilmiyorsa, o zaman Şeyh Bedreddin'e bir zamanlar Hıristiyan "din aykırı" Katharos'ların vatanı Ege/Anadolu ve Bogomillerin vatanı Balkanlar'da öğretisini yaşama geçirmek için mücadeleye atılmasından başka bir coğrafyasal seçene kalmıyordu.

Başka türlü'sü anlamsızdır. Şeyh Bedreddin gibi, Kahire'de

sufi Şeyh Hüseyin Ahlati'nin ocağında "hakikate erince", "Bu adaletsiz-eşitsiz dünyada insanlığın ızdırabına çare değilse neye yarar?" diyerek tam kırk dört cilt tutan bütün kitaplarını Nil nehrine atarak imha eden ve "Yarin yanağından gayri her şeyde ortaklık-eşitlik" ütopyası için büyük kalkışmaya damgasını vurmuş bir aydın dorukun Mezopotamya "rea"sını niçin dışladığının başka türlü cevabı verilemez. Buralardaki emekçilerin "sahibi" yolak/öğretiler şekillenmiş, yerli yerindeydi. Mezopotamya top- rağında bu yönde doldurulacak boşluk bulunmuyordu.

Son bir not: Kimi Kürdoloji araştırmalarında Ebü'l Vefayı Kürdi gibi Alevilik-Bektaşilik'in oluşumunda fikri harcı koymuş kimi düşünürler örnek gösterilerek anılan yolakın "Kürt yaratması olduğu" savlanabiliyor. Bu yöntem bilimsel olarak doğru değildir. Şeyh Bedreddin'deki Kürt denkleminin sağlanması bu yönde yapılabilir. İşte Ocak'ını Mısır'ın Kahire'sinde kuran Ahlat'lı (Bitlis) Kürt Şeyh Hüseyin'in Bedreddin'e sufiliği öğreten "fani" olmasından hareketle Bedreddin'e "Kürt yaratması" diyebilir miyiz? Eğer diyeceksek, aynı Şeyh Bedreddin'i, Heşt Bihişt "Sekiz cennet" eserinde yalancılık-sahte-

"Yarin yanağından gayri her şeyde ortaklık" ütopyası için büyük kalkışmaya damgasını vurmuş bir aydın dorukun Mezopotamya "rea"sını niçin dışladığının başka türlü cevabı verilemez. Buralardaki emekçilerin "sahibi" yolak/öğretiler şekillenmiş, yerli yerindeydi.

cilikle suçlayan Kürt ulemasından İdris-i Bitlisi'den hareketle çuvallama dışında ne tür bir "yaratı" tezi üreteceğiz?

Kaynakça

- * (1) Nejat Birdoğan, "Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi", Mozaik Yay. İst. 1995, s.71 ve 115. "Velayetname"deki "Kürdistan"ın geçtiği pasaj için bkz. Gülay Öz, "Aleviliğin Tarihsel Kökleri ve Anadolu Erenleri", Uyum Yay. Ank. 1996, s.79.
- * (2) Burhan Oğuz, "Anadolu Aleviliğinin Kökenleri" (Cemal Şener, "Alevilik Üstüne Ne Dediler?", Ant Yay. İst. 1990 içinde, s. 272), Ahmet Yaşar Ocak, "Babailer İsyanı",

- Dergah Yay. İst., 1980, s.109-110.
- * (3) Faik Bulut, "Alisiz Alevilik", Doruk Yay. Ank. 1997, s.432-433; İrene Melikoff, "Uyur idik uyardılar", Cem Yay. İst. 1994, s.25-26.
- * (4) Diyarbakır-El Cezire kıt-a'sında köylüler arasında şufrai harici yolakının yaygınlığı; bkz. İslam Ansiklopedisi, cilt 3, Diyarbakır mad. s. 611. "Diyarbakır Yöresindeki Dervişler", bkz. Claude Cahen, "Baba İshak, Baba İlyas, Hacı Bektaş ve diğerleri", Cemal Şener, age (içinde), s.117-118.
- * (5) Erol Sever, "Yezidilik ve Yezidiliğin Kökeni", Berfin Yay. İst. 1993, s.44.
- * (6) Mine G. Saulnier, "Gül'ün öteki adı", "Kathar şövalyelerinden Şeyh Bedreddin yiğitlerine", Cep kit. İst. 1989, s. 20 ve 22. R. Yürükoğlu, "Okunacak En Büyük Kitap İnsandır", Alev Yay. İst. 1994, s. 193. İsmail Kaygusuz, "Alevilik-İnanç, Kültür, Siyaset Tarihi ve Ulular", Alev Yay. C.1, İst. 1995, s. 254. Bilal Aksoy, "Tarihsel Değişim Sürecinde Tunceli", Ank Yay. 1985, s.218-219. Hamit Baldemir, "Ş. Bedreddin'in Toplumsal Düzeni", Nam Yay. İst. s. 277-279.
- * (7) Nejat Birdoğan, age, s.115. Cemşid Bender, "Kürt Uygarlığında Alevilik", Kaynak Yay. İst., S.34-35 ve 39-40. Gülay Öz, age, s.62-63. A. Yaşar Ocak, age, s.95-100.
- * (8) İsmet Zeki Eyuboğlu, "Şeyh Bedreddin ve Varidat", Der Yay. İst. 1987 s.262, 275, 277, 279.

'Halkın dostu' aydın olmak

✍ Veysel Çamlıbel

Bizde okuyup bir diploma almış, meslek edinmiş insan, "okumuş" kimse, "aydın" diye değerlendirilir. Okumuş, "talim-terbiye görmüş" böylesi insanlar, kırsal değerler ağırlıklı bir yaşam süren büyük çoğunluğun gözünde saygın bir yere oturur. O artık tam da çok şeyi bilen, çevresine faydalı olacak biridir. Onlardan bir çok şeyi, beceremeyecekleri kimi şeyleri başarmaları bile beklenilir. Özellikle de ekonomik yokluk/çaresizlik içinde yaşayan kırsal alanlarda, yakın zamana kadar çoğu ailenin amacı çocuklarını okutmaktı; diploma, makam sahibi yapmada yoğunlaşırdı. Tercihen de devleti/otokriteyi, iktidarı temsil eden, kuv-

vet sahibi bir meslek edinmesini isterdi yoksul/güçsüz aileler, insanlar. Bugün de bu eğilim büyük ölçülerde önemini koruyor. Jandarma başçavuşu, hakim, savcı, kaymakam, vali, polis, asker gibi meslekler ezilenlerin çocukları için düşünüldüğü öncelikli tercihleridir.

Kuşkusuz halktan kişiler; emekle, umutla ektiği tohumun bir ürün fazlası olarak geriye kendisine dönmesini bekler sabırla. Halkın içinden çıkıp okumuş, bilgilenmiş kişi artık farklılaşmış biridir. Hele bürokrasinin debdebeli yaşamında yer edinebilen "okumuş", içinden çıktığı ortama, geride bıraktıklarına, ulaştığı yerden nasıl bakar dersiniz? İçinden çıktığı in-

sanlara karşı borçlu mu hisseder kendisini? Yoksa günün birinde Hızır Paşa olup Pir Sultanları dara mı çeker?

Siyaset ile rant/zenginlik arasındaki bire bir ilişki, bizde neredeyse halk kitlelerinin de iyi tanıyıp bildiği bir ilişkidir. Sanılanın aksine, halk çoğunluğu da siyasetin oturduğu zemini, fiili işleyişini doğru algılar, değerlendirir. Siyasetçiler, partiler, siyaseti büyük ölçülerde "vatan-millet" kavramları götürütüsü altında sürdürürler. Bizde demokratik kurumların/mekanizmaların olmaması, var olanların da iyi işleyememesi nedeniyle siyaset/siyasetçiler aslında kendilerine, var olan güçlülere çalışırlar. Var-

lıkları sınıflar, onlardan aşağı kal-
mayan bürokrasi, siyasetin gü-
cünü/nimetlerini avuçlarının
içinde tutarlar.

Siyaset, bizde toplumun so-
runlarına derman üretmekten
uzak, her şeyden öteye devlet-
tin varlığını korumak, devletin
güvenliğini sağlamakla görevli
görür kendisini. Siyaset/siyaset-
çi için asıl olan devlettir; "Her
şey devlet içindir!" Devlet güc-
lü ise devlete ait olan millet de
bir bütün olarak resen/kendili-
ğinden rahattır, mutludur. Eko-
nomi, toplumsal yaşam, siya-
set, hukuk, kültür, bütünüyle
"devletin bekası" kaygısı ile
düşünülmüş, yukarıdan aşağı
toplum devletleştirilmiş, devle-
te göre düzenlenmiştir.

Pederşahi aile hukukunu,
töresel hukuku benimseyen ge-
leneksel aile aşağıdan/toplum
katından, dediğim dedik olan
devleti, "devlet baba"yı destek-
ler. Bu anlamda devletin top-
lumdan, "millet ana"dan ciddi
bir şikayeti de yoktur. Topluma
hükmeden devlet babadır! Bu-
na kuşku yoktur! Bu onun için
bir haktır!.. Evde de baba aynı
roledir. Konu komşudan kay-
naklı kötülüklerden korur "kut-
sal aile"yi. Öfkelenildiğinde
"hane halkı"na gerektiğinde bir
balans ayarı yapar, "çeki düze-
ne sokar" her şeyi. Bu yaptıkları
onun şanındandır nerdeyse.
"Kutsal aile"ye kutsal baba ge-
reker. Baba, adı üzerinde, hane
halkını hem sever, hem döver.
Yedi düvel ağzını açıp da karı-
şamaz buna!..

Bilindiği gibi devlet baba
her zaman tek eşli olmaz. "Ni-
kahlı karısı" yanında imam ni-
kahlı olanları, hatta zorla eve
getirip kapattıkları da olur, ola-
bilir. Yasal, yasa dışı çocukları,
torunları da olabilir. Yoksul,
geleceksiz çocukları yanında,

Siyaset, bizde toplumun so-
runlarına derman üretmek-
ten uzak, her şeyden öteye
devletin varlığını korumak,
devletin güvenliğini sağla-
makla görevli görür kendi-
sini. Siyaset/siyasetçi için
asıl olan devlettir; "Her şey
devlet içindir!"

varlıklı ve imtiyazlı çocukları
da... Tıpkı pederşahi ailelerde-
ki gibi. Derken dünya, yaşam
değişir. Karanlıklar aydınlığa
döner. Kaba zor ile sonuna ka-
dar yönetilemez olur farklılık-
lar içindeki toplum. O güne
kadar kardeş bilinenler bir ken-
dilerine/üst başlarına bakarlar,
bir de kardeşleri bellediklerine.
İşlerin söylenildiği gibi olmadı-
ğı, öyle de gidemeyeceği görü-
lür. Dışarıdan fitne fesada da
gerek yoktur. Hoşnutsuzluk ka-
çınılmazdır. Açlar ekmek, iş-
sizler iş ister. Haremde bunca
yıl nikahsız yaşayan kadınlar
medeni nikah ister. Üvey evlat-
lar, torunlar eşit haklara sahip
olmak, gelecek, veraset hak-
kından yararlanmak ister. Her-
kes özgürlük, eşitlik ister. Eski
köy değişiminin eşğine gelmiş
dayanmıştır. Hakimi mutlak
babaya eksiğini, kusurunu söy-
leyebilmektir mesele!.. Bu ko-
lay da değildir. Ama cesareti
olan varsa söyleyeceğini söy-
ler. Devran dönmekte, yaşam
değişmektedir. Bu köy böyle,
bu aile eskisi gibi yönetilemez.
Devlet babanın dünyaya kula-
ğını açması, palabıyıklarını
kesmesi, medenileşmesi gere-
kir. Yeni bir aile, yeni bir hu-
kuk ihtiyacı artık kaçınılmaz
olur. Değişim olamazsa, hu-
kuk, gelecek belirsizliği peder-
şahi aile düzenini bir kaosa sü-
rükler zamanla. Der demez et-
raftan ateşe çomak sokan da
olur. Ortalık ana-baba gününe
dönebilir, kuru-yaş birlikte ya-
nabilir.

Pederşahi bir toplum ya da
ailede, okuyan/meslek edinen
pekala sıradan biri olarak yaşa-
mını sürdürebilir. Neredeyse
eğitim görmemiş biri gibi. Ger-
çekten ufkunu/bilgisini toplum
yararına değerlendirmek, ay-
dınlatmaya soyunmak, gerçek
aydın olmayı, donanımlı bilgi
sahibi olmayı gerektirir. Bir çok
"okumuş insan", içinden çık-
tıkları, kendilerini besleyip bü-
yüten ana ocağına yeniden
dönmez, devlet katına, güçlü-
lerin katına sığınır. Servet kapı-
sı dururken zahmet kapısına
dönmek, sonuna kadar o kapı-
ya hizmet etmek, sınırlı sayıda
faziletli insanın işi olur. İlgisi her
zaman güçlüden, zenginden
yana olur. İşte "aydın", halk
çoğunluğuna göre farklılaşmış,
yeniden köklerine, toplu-
mun/halkın içindeki yerine
dönmüş, kendisine has düşün-
celeri, topluma, geleceğe dair
tasavvurları olan, bilgi-beceri,
marifet sahibi kimsedir. Tarihte
toplumun tuzu kuru kesimin-
den çıkmış, insani/ahlaki ge-
rekçelerle büyük halk çoğunlu-
ğunun hizmetine koyulmuş, bir
çok zaman ezilen toplum ke-
simleri için diğer aydınlara yol
gösterici (rehber) olmuş saygın
"aydın" örnekleri de bilinmek-
tedir.

Her aydın; dar anlamda, bir
parti mensubu anlamında siya-
set yapar şeklindeki anlayış ge-
ri ülkelere uygun bir değerlen-
dirme olmalı. Aydın=siyasetçi
denklemi ancak bir zorunlulu-
ğun/çaresizliğin ifadesi olarak
algılanabilir. Pür siyaset zoru
başarmaya yetse de, yaşamı
bütünüyle düzenlemeye, onu
yaşanabilir kılmaya, iyi bir
yaşamı sürdürmeye yetmez. Si-

yasetin kalitesini yükseltmek, olabilirliği alternatifli kılabilmek için siyaseti de kuşatan güçlü bir fikir ortamı gerekir. Güçlü, çoğulcu bir düşünce dünyası ile buluşamayan siyaset yavan kalır. Kuru-sıkı siyaset tüm yaşamı kucaklayamaz.

Türkiye'de Osmanlı'dan Cumhuriyet'e, örgütlü, fonksiyonel, kalıcı bir aydın hareketi, "halkın dostu" örgütlü bir aydın hareketi olmadı. "Aydın"ın, "aydınlanma" iddiasının yüzü hep devlete, devleti kurtarmaya, onu koruma ve kollamaya dönük oldu. Çocukları için "saçını süpürge eden" anadan haberleri bile olmadı. Aklın/bilincin aydınlatıcılığı, ışığın huzmeleri bulutları aşip halk katına inemedi, ananın yüreğini ısıtamadı. Bu yüzden de, söylenenlerin aksine, insanı, toplumu geliştiren gerçek bir aydınlanma değildi bizdeki.

Bugün varılan şu koşullarda resmi siyasetin güdümünde olmayan, gölgesinde kalmayan bir özgür düşünce faaliyetinden söz etmek mümkün değil. Şu dünya/yaşam koşullarında, önemini çoktan yitirmiş alışıl-gelen yaşamı, siyaset kalıplarını etkileyebilecek, yönlendirebilecek ciddi bir özgür aydın hareketi ihtiyacından bile söz edilmiyor. Sanat/edebiyat dünyasına, bilime, felsefeye olan ilgisizlik, ondan da öteye okumaya/yazmaya karşı olan bunca kayıtsızlık/uzaklık insanın içini karartıyor. Resmi ideoloji ve siyasetle dondurulmuş/köreltilmeye bırakılmış, düşünce

Önce özgür insan!.. "Her şey özgür insan için!" demek gerekiyor. Önerim; bir ucundan başlayarak özgür aydın inisiyatifleri oluşturmak. İletişimdeki yeni teknolojik imkanlarla bu özgür/özerk inisiyatifleri birbirlerine bağlamak, harekete geçirmek...

özgürlüğünün/örgütlenmenin ifade bulamadığı, yaratıcılığın gelişemediği onlarca yıllık bir demokrasiziz Cumhuriyet dönemi. Aydının, aydınlanmanın doğuşu, gelişip serpilmesi için dünya koşulları şimdi daha elverişli.

Kazanımlarınızın dışarıdan gelmeyip kendi emeğinizin ürünü olması kuşkusuz çok önemli. Her ülkenin, her toplum/toplumsal kesimin kendi dinamiklerini içinden yaratabilmesi anlamlı. Ne var ki bizdeki en belirgin yenilikler/ilerlemeler dış dinamiklerin yarattığı rüzgarlarla gerçekleşti. Tanzimat, her iki meşrutiyet, cumhuriyet, çok partiliğe geçiş, demokratik iyileştirmeler, hepsi de batı kaynaklı kazanımlar. Bu da inkar edilir gibi olmayan bir başka realitedir. Varılan şu dünya koşullarında Türkiye AB yolunda gerçekten ilerleyebilecekse, kendisini bir bütün olarak gözden geçirmeye, köklü bir demokratik değişime hazır olmalıdır.

Gerçek bir demokratikleşme büyük bir çabayla, onu hak etmeyle mümkündür. Bunun için; gerçek bir özgür düşünce ortamına, demokratik kurumlara, demokratik siyasete/siyasal partilere, gerçek sivil toplum

örgütlerine ve her şeyden önemlisi özgür, yaratıcı düşünen "halkın dostu" aydınlara ihtiyaç vardır.

Toplumu/halkı göz ardı eden bu resmi ideoloji/resmi siyasetle, bu birbirlerinden farksız siyasal partilerle, bu sendikalar/sözde kitle örgütleriyle, bu hukuk düzeni ve anayasayla işler düzelmez diyebilen, yüzyıla varan statükoyu, soğuk savaş ikliminin havasını bir ucundan değiştirmeye koyulmuş, halkın aydınlanmasına katkı koyan bir aydın hareketine, aydınlanma çabasına ihtiyaç var.

Ne mi yapmalı? Önce özgür insan!.. "Her şey özgür insan için!" demek gerekiyor. Önerim; bir ucundan başlayarak özgür aydın inisiyatifleri oluşturmak!.. İletişimdeki yeni teknolojik imkanlarla bu özgür/özerk inisiyatifleri birbirlerine bağlamak, harekete geçirmek...

Bizde buna uygun istenilen aydın unsurlar var mı peki? Böylesi çabalara katkı sunarlar mı? Temelli bir çöl değil ülkeyiz. Arayış içinde hatırı sayılır bir aydın potansiyelimiz var. Ondan öteye mükemmeliyetçi olmaya da gerek yok. İnsanı, yurttaşı, toplumu devletin varlık nedeni olarak algılamak önemli hareket noktası. İnsanı bizzat kendi efendisi yapacak yolu aralamak için, emeği korumak/yüceltmek için, özgürlük-eşitlik-adalet-barış için "halkın dostu" aydınlara, aydın inisiyatiflerine ihtiyaç var!..

Dönem ve 'sorunlama' sorunu...

✍ Z. Abidin Kızılyaprak

Genel politik çizgilerinin doğruluklarını-yanlışlıklarını ihmal ederek ve "teşbihte hata olmaz" diyerek yazıyorum: Nihat Sargın ile Haydar Kutlu, 1987 sonlarında Türkiye'ye döndüklerinde, pekâlâ 'takıyye' yapabilir ve adında 'komünist' ibaresi bulunmayan bir yasal parti başvurusu planlayabilirlerdi; sağdan-soldan bu tür telkinlerin onlara yapıldığı ve "fazla gürültü-patırtı çıkarmamaları"nın söylendiği de biliniyor... Üstelik, illegal TKP'nin Türkiye'de hatırı sayılır bir tabanı da vardı ve "gürültü-patırtı çıkarmadan", adı önemsiz bir parti kurarak kitlelerini açık/legal alanda değerlendirmeyi düşünebilirlerdi.

Öyle yapmadıkları biliniyor: Türkiye'de yasal bir komünist partinin kuruluşu önündeki hukusal engelleri protesto etmek ve bunu fiilen geçersiz hale getirmek için geldiler ve TBKP'nin kuruluş başvurusunu yaptılar. Kapatılacağını ve yargılanacaklarını bilerek. Ama 'komünist' adında direndiler ve bunun için cezaevinde açlık grevini de göze aldılar: 141-142'yi, fiiliyatta geçersizleştirme uğraşı verdiler. Ve, söz konusu uğraşları boyunca, Türkiye gündemine damgalarını vurdular...

"İyi ama, onlar o dönemin koşullarından yararlandılar" mı dediniz?.. Zaten birazdan ben de bunu söyleyecektim... Ama

önce, "üzüm" mevzuuna değinelim...

"Maksat üzüm yemek mi, bağcı dövmek mi?.." Türkçe'nin bu deyişinin ürkeklikle yüklü olduğunu ve kıvırtmalara imkân tanıyan bir ima taşıdığını biliyorum, ancak bu deyiş üzerinden gitsek bile -en azından diyalektiğin bize hatırlatmış olduğu- şu soruyla karşılaşma şansına sahibiz: İyi de; 'üzüm' ne, 'bağcı' ne?..

Aslında buradan 'biçim-öz tartışması'na da geçebiliriz, fakat hem benzer sorularla karşılaşırız, hem de daha zengin bir formülasyonla: Bazen 'biçim'in 'öz'ü belirlediği formülasyonuyla...

Buradan 'Mezopotamya

Hem genel olarak tabulara karşı savaşımında ve hem de -özellikle- kendi halkına ilişkin esaslı bir tabuya karşı savaşımında, solun öncülüğünü tercih ederdim. Üzüntüm, bu konuda (da) inisiyatifin Kürt solunun elinden çıkmış olması ya da çıkartılması...

rihsel olarak ölü bir ibaredir. Ağır baskı koşullarında ve yayın organlarımızı okura ulaştırabilme endişesinin -çoğu kez haklı olarak- her şeyin önüne geçtiği dönemlerde yayın organlarında bu ibareyi (otosansür yaparak ve başına 'Kuzey' ekleyerek) kullandığımızı biliyorum. Ancak hem bir 'parti' başka bir şeydir, ve hem de ve özellikle dönem artık başka bir dönemdir...

'Mezopotamya' ismi gibi, doğrudan Saddam'ın enformasyon bakanı Sahhaf'ı çağırıştıran bu ibarenin bayrak yapılabileceği yer, coğrafi anlam ve tarihsel niteleme bakımından (bu niteleme Grek tarihçilerine aittir; bu coğrafya insanlarına değil, Diyarbakır değil, olsa olsa Bağdat olabilir. Hatta, -şayet bilmediğimiz/hissetmediğimiz büyük bir aktif Kürt sol/emekçi kitlesi varsa ve bunu değerlendirme kaygısı ismin önüne geçiyorsa- Türkiye Kürdistanı eklenli bir partinin adında 'Mezopotamya' yerine 'Türkiye' olması bile bazen daha anlamlı durabilir!..

Diğer yandan, Deniz Baykal'ın bile Sosyalist Enternasyonal üyesi olduğu bir tarih kesitinde 'sosyalist' ibaresi de çok çorak ve yanıltır. Doğrusu, murat edilen ve mümkün olan bir kitlesel emekçi Kürt partisiyse, Kürdistan tabirine eklenmiş genel bir 'sol' ibaresiyle yetinilmesi; murat edilen ve mümkün olan dar bir kadro partisiyse (ki, mümkünat açı-

sından öyle gözüküyor), ülkesinin ve etiketinin adıyla, yani Kürdistan artı Marksist ya da komünist olarak çağrılmasıdır (ve hatta maksat/mümkünat babının ilkinde de bu çağırış doğru ve gerekli sayılır). İsmi bu haline ilişkin çeşitlilik artırılabilir; Emekçi, Ezilenler, Devrimci, vs. Fakat ismin yalın halinde Kürdistan (ya da Türkiye Kürdistanı/Kuzey Kürdistan) bulunmaması, özellikle şu dönem açısından en azından müthiş bir inisiyatif kaybıdır.

İşte işin 'linguistik' boyutu dışında, 'dönem'in basit bir 'abece'si:

a) Türkiye yönetenleri ile AB resmîyet dünyası arasında, 'Kürt sorunu'nu 'Kürdistsansız' (ve hatta Kürtsüz!) çözmek bakımından bir paralellik bulunduğu anlaşılmaktadır...

b) Hiçbir AB dokümanında 'Kürdistan' ibaresi bulunmamaktadır...

b1) AB yetkilileri Irak Kürdistanı'na giderken "Kürdistan'a gittiklerini"; Türkiye Kürdistanı'na gittikleri zaman ise "Türkiye'nin doğu-güneydoğu bölgesine gittiklerini" belirtmektedirler...

c) Ve AB reformlarının "Türkiye'de Kürt sorununa ilişkin tabuları yıktığı, demokratikleşme yarattığı" sıkça iddia edilmektedir...

Böyle bir dönemde "Bir dakika! Bir şeyi unuttunuz; Kürdistan'ı unuttunuz!" demek ve hem Türkiye'nin hem de AB'nin demokratik tahammül sınırlarını test edip güçlü bir politik deşifrasyon yaratmak, milliyetçi/sağcı güçlerin mi işi olmalı?!

Peki ama, politika, bazı dönemin öne çıkardığı halkalardan tutarak gündemde ve toplumsal vicdanda depremler ya-

Sosyalist Partisi' girişimine geçmek istiyorum, fakat ondan önce bir haberi ve kişisel bir tercihi Sosyalist Mezopotamya okurlarıyla paylaşmak niyetim var: Bir süredir, Türkiye Kürdistanı'ndan bir grup Kürt, 'Kürdistan' ismini taşıyan bir parti başvurusu yapmaya hazırlanıyor. Söylenenlere göre, bu grubun başını, sağcılığıyla ünlü bir Kürt çekmektedir ve grubun genel niteliği de milliyetçi-sağcı olması. Kişisel tercihim açıkça yazmakta bir sakınca görmüyorum: Eğer bana bir teklif gelirse, 'Mezopotamya Sosyalist Partisi'nin kurucuları arasında olmayı değil, adında 'Kürdistan' bulunan bir partinin kurucuları arasında olmayı tercih edeceğim ve isterlerse imzam da hazırdır. (Elbette ki sözünü ettiğim grubun öncülük ettiği parti başvurusu açısından imzam, 'Kürdistan' ibaresi ve anlamı üzerindeki yasakların kaldırılmasına kadar ve bu süredeki hukuk mücadelesi adına olabilir; programlarında sola küfretmedikleri, şeriat istemedikleri ve bir tabuyu yıkmak misyonuyla sınırlı oldukları sürece...)

Artık 'Mezopotamya Sosyalist Partisi' girişimine ilişkin düşüncelerimi paylaşmaya açabilirim. Aynı anlama gelmek üzere, bir üzüntümü de: Kişisel olarak, hem genel olarak tabulara karşı savaşımında ve hem de -özellikle- kendi halkına ilişkin esaslı bir tabuya karşı savaşımında, solun öncülüğünü tercih ederdim. Üzüntüm, bu konuda (da) inisiyatifin Kürt solunun elinden çıkmış olması ya da çıkartılması...

Daha önce ve bir başka yayının organında da anlatmaya çalıştım: 'Mezopotamya' ibaresi, hem coğrafi ve hem de ta-

ratmaya çalışmak (da) değilse, nedir ki?..

Öyle anlaşılıyor ki "üzüm" üzerine daha fazla kafa yormak gerekiyor...

1) Bunu söylemiş bulunuyoruz ve tekrar pahasına vurgulayabiliriz: Kürt solu, "üzüm yemek" istiyorsa, 'Kürdistan' adında birinci elden titizlenmelidir; kimsenin duymadığı/görmediği 'köşe'lerde değil, açıkça...

2) Bir 'nüfus sayımı' sloganının öncülüğünü Kürt solcuları/komünistleri yapmalıdır... Olacak şey midir: Ağzını açan "Türkiye'de yaşayan 10, 15, 20... milyon Kürt"ten söz etmektedir ve herkes kafadan atmış olmaktadır; çünkü bir nüfus sayımı bile yapılmamıştır, Kürt'ün, Türk'ün, vd ne kadar olduğunu ortaya çıkaran... Bu, en azından ahlaki olarak yanlıştır, çünkü bilinmeyen ve bilinmesi için özgür, demokratik bir ortam ve mekanizma yaratılmamış olan bir 'kütle' hakkında rakam yuvarlayarak konuşmak saçmadır. Bu saçmalığı alışkanlık haline getirerek yineleyenlerden biri de AB yetkilileridir: Son İlerleme Raporu'nun bir dipnotunda, "Kürt asıllı Türk vatandaşları"nın "sayılarının 15-20 milyon olduğu tahmin edilmektedir" denilmektedir; AB'ye, "tahmin etme, bil!" demek 'bizim' sorumluluğumuz olmalıdır... Kısacası, kimliğin korkusuz-kaygısız ifade edilebildiği bir dönem ve bu dönemin özgür atmosferinde bir nüfus belirlemesi, başka boyutları bir yana, en azından bir diğer tabunun yıkılması için zorunludur. Bunun için en uygun başlangıç zemini, diasporadır. Öncelikle diasporada

Bir 'nüfus sayımı' sloganının öncülüğünü Kürt solcuları/komünistleri yapmalıdır... Olacak şey midir: Ağzını açan "Türkiye'de yaşayan 10, 15, 20... milyon Kürt"ten söz etmektedir ve herkes kafadan atmış olmaktadır; çünkü bir nüfus sayımı bile yapılmamıştır.

Kürt nüfusu resmen belirlenmemelidir; bunun hukuksal ve moral desteğiyle ülkedeki nüfus belirlemesi için de ısrarlar yaratılabilir. Ancak, ne yazık ki Kürt diasporası ve diasporadaki Kürt aydını şu haliyle bu tür ufukların uzağında ve çoraktır. Bunun verdiği cerasetle olsa gerek, AB yetkilileri, AB içindeki Kürt nüfusu bile spesifik olarak zikretmemekte, bu nüfusu genel Türk nüfusu içinde anmaktadırlar. Örneğin son İlerleme Raporu'nda, "Türkler, bugünkü AB sınırları dahilinde 3 milyonun üzerindeki nüfuslarıyla yasal olarak ikamet eden en büyük uyruktur" denilerek, Kürt diaspora nüfusu el marifetiyle üstelik bir de "Türk" sayılmıştır! Çünkü, AB'de bugüne kadar Kürt nüfusunun tespitiyle ilgili olarak hiçbir şey yapılmamıştır; tüm resmi işlem ve rakamlarda Kürtler, genel olarak 'Türk vatandaşı' görülmektedirler. (Son bir-iki yılda, kimi İskandinav ülkelerinde olduğu gibi Almanya'da da mültecilerin etnik beyanları artık kaydedilmektedir, ancak yalnızca mültecilere ilişkin devlet dairesinin bu kayıtları elbette yetersizdir.) 'Kopenhag Kriterleri'ni idealize eden ve idealizasyonu Türkiye'nin üyeliğinin gerçekleşmeyeceğine inanmış bir hantallıkla 'hareket' eden Kürt diaspora aydını ve politikacısı, ne yazık ki bu konuda da henüz bir özgünlüğü ve hedefi yakalayamamıştır ve resmiyet dünyasını asıl rahatlatan da bu

tür ufuksuzluklardır. Bu ufuksuzluğu aşmanın ilk ve pratik yolu, diasporada bir 'nüfus sayımı' talebiyle kampanya başlatmak ve bunu sonradan genelleştirmek olabilir: Kürt solu, "üzüm yemek" istiyorsa, bu konuda inisiyatif almalıdır...

3) 17 Aralık AB zirvesinden ne karar çıkarsa çıksın ve 'müzakere süreci' nasıl giderse gitsin, aslında Türkiye artık AB'nin bir şekilde içindedir; tüm mevzuat ve mekanizmalar bakımından Türkiye Kürdistanı da dahil ve ona rağmen. Bu, Gümrük Birliği Antlaşması'ndan beri bir realitedir. Bu realitede 'Kürt tarafı' ne yazık ki bir 'taraf' olamamıştır ve fakat, düşünsel ve politik tahribatlara rağmen, vakit de geçmiş sayılmaz: Kürt solu 'tarafı'ndan, şimdiye kadar, örneğin 'AB süreci'nin Kürt emekçileri üzerindeki etkilerinin araştırılmamış olması ve böylece bir 'taraf' özgüveniyle hareket edilmemesi büyük bir eksikliklerdir (böyle bir 'taraf'lılığın AB'yi bu haliyle kabulle alakasının olmadığını belirtmeye herhalde gerek yoktur).

4) Türk sağının bir 'Kıbrıs davası' varsa, Kürt solunun da bu günlerde bir 'Güney Kürdistan davası' olabilmelidir: Türkiye yönetenlerinin Güney'e müdahalesini ve özellikle Kerkük'e ilişkin pervasız argümanlarını kınayarak ve "Ey Türkiye yönetenleri, çekin elinizi Güney Kürdistan'dan/Kerkük'ten!" mitingleri vb düzenleyerek dönemin çok önemli bir olgusu hakkında inisiyatif almak için sağcı mı olmak gerekiyor!?..

Bana, eğer bir Kürdistan sol partisi kurulacaksa, dönemsel vurguları ve uğraş alanlarından

bazıları bunlar gibi geliyor. (Ve, aman tanrım, ne tür bir il-lüzyonik miras devralınmışsa, bas bas bağırıcısına yakıcı gündem maddeleri olan ve hal-kımızı direkt etkileyen bu tür olguları dillendirmek bile za-man zaman "milliyetçilik" ola-rak nitelenebilmektedir!) Yok; "eğer caddede bir dükkan açarsak arka sokaktaki dükkanı ne yapacağız?" gibi, Kürt top-lumunun fersah fersah uzağın-daki 'olgu'ları tartışarak bir parti kurulabileceği sanılıyorsa, evet; kurulabilir ve o durumda, ciddiyet dünyasına ait yukarı-daki önerilere benzer tüm bir sahici hayatı unutmak, en iyisi olacaktır!..

Sosyalist Mezopotamya'nın Ekim 2004 tarihli yedinci sayı-sında yayımlanan "İzlenecek Belli Başlı Aşamalar ve Sorun-lama Belgesi", MESOP Girişimi açısından durumun bu vaha-mette olmadığını gösterse de (yazanlar ve bu girişimi yürü-tenler kusura bakmasın; heves kırmak gibi bir niyetim de yok, ama), genel olarak, "azıcık Kürtlük üzerine bol felsefe" benzeri bir görünüm sergilen-mektedir.

"Tartışma ve sorunlamanın başlangıcı, hiç kuşkusuz insan ögesi üzerinden yürütülecek-tir..."

"İnsanlığın uzun yürüyüşün-de sınıflı toplumların yeri ne-dir? İnsanlık, sınıflı toplum ev-resine geçmek ve yaşamak zo-runda mıydı?.."

"Yasalara dayalı modern toplum ile özgür akıl arasında büyüyen çelişki ve çatışma, öz-gür insan lehine nasıl ve neyle aşılabilir?.."

"Dünya çapında, insanın, hem kendi emeğine hem de üretimine yabancılaşmasının vardı-ğı nokta kapitalizm değil

"Benim bu 'sorunlama'lara ilişkin hazır-nazır cevapla-rım var" diyene saygı duya-rım elbette, ama bildiğim kadarıyla bu sorunlamaların bir kısmının yaşı neredeyse insanlık kadar eski!.. Ömür biter, bu "Sorunlama Belge-si"ndeki konular bitmez..."

midir?.."

"Çalışma; sermayenin daha fazla sömürü ve kâr hırsıyla kullandığı bir disiplin olmaktan çıkarılmadan, insanın ve ücret-li emekçinin çalışmanın kuşatı-cılığından kurtarılması müm-kün müdür?.."

"İnsanın organik bir parçası olduğu doğa ile barışık ilişkisi ya da özgür aklın doğa ile dan-sının bilimsel, tarihsel ve so-mut koşulları nelerdir? İnsanın özgürleşmesinde ve doğayla özgür ilişkisini geliştirmesinde aşılması gereken engeller ne-lerdir?.."

"Taylorist/Fordist kitle üreti-mi ve postfordist emek rejimle-rini nasıl değerlendirmeliyiz?.."

"Sınırlı enerji eşittir sınırlı mülkiyet; sınırlı mülkiyet eşittir sınırlı özgürlük; sınırlı özgürlük ise eşittir devletin sönmelen-memesi mi? Tersinden sınırsız enerjinin yaratacağı sınırsız mülkiyetle, mülkiyetin çekicili-ğinden soyutlanmasının sağla-yacağı esneklikle devletin adım adım esnetilmesi (eritilmesi), yani özgürlük alanının genişle-tilmesi mümkün değil miydi?.."

"21. yüzyıl başında bütün derinliği ve zenginliğiyle de-ğişimin dinamiklerine tarihin ye-ni bir davetinin olup olmadığı-nın irdelenmesi gerekmiyor mu?.."

"İdeoloji, fikirlerin bilimi ya da düşüncenin kuramı ise; in-san, doğası gereği ideolojik bir varlık değil mi?.."

"Aydınlanma ve Marksiz-min ilişkisi neydi, ne değildi?.."

Yukarıdakiler, "Sorunlama Belgesi"nden birkaç paragraf...

Aynı belgede MESOP Giriş-i-mi'nin "İşçilerin, emekçilerin, gençliğin ve halkların sosyal, kültürel, siyasal yaşamlarını devrimci hedeflere bağlı olarak değiştiren, dönüştüren bir hare-ket/parti olmada iddiası ve he-defi olmayan; sadece düşünen, araştıran, tartışan bir partiyi hiç mi hiç kurmayı hedeflemediği" ibaresi de var. Zaten bu belir-lemeden sonra, "Politik Bildir-ge, Program ve Tüzüğü (Ör-gütlenmenin) Belli Başlı Çizgi-leri Üzerine Tartışma ve Pratik Yürüyüşe İlişkin Sorunlama" başlığıyla, yukarıda birkaçını alıntılıdığımız bölüm geliyor; demek oluyor ki, söz konusu "sorunlama"lar üzerinden ge-nel bir konsensüs sonucunda bir parti kurulacak.

Ve korkarım bu hiç olama-yacak!.. Her ne kadar "sadece düşünen, araştıran, tartışan" bir parti arzulanmıyorsa da, korka-rım hep düşünmek, araştırmak ve tartışma durumunda kalına-cak, çünkü ömür biter, bu "So-runlama Belgesi"ndeki konular bitmez...

"Benim bu 'sorunlama'lara ilişkin hazır-nazır cevaplarım var" diyene saygı duyarım el-bette, ama bildiğim kadarıyla bu sorunlamaların bir kısmının yaşı neredeyse insanlık kadar eski!..

Üstelik, bu sorunlamayı -bı-raktık sonuçlandırmayı- şöyle böyle yürütmek için bile galiba bir tabur filozofa, bir tabur sos-yologa, birkaç tabur bilim insa-nına, bir tabur akademik cv'si temiz iktisatçıya ve hatta bir ta-bur enerji uzmanına ihtiyaç duyulacak; çünkü konular pek zorlu ve neredeyse "n'olcak şu insanlığın hali?" kapsamında... Zaten, "tartışma ve sorunlama-

nın başlangıcı, hiç kuşkusuz insan ögesi üzerinden yürütülecek" ise, "Allah kolaylık versin" demekten başka bir şey elimden gelmiyor doğrusu. Tek bildiğim, bir kısmı neredeyse dünya kurulu, diğer kısmı ise sol sol olalı tartışılan bu sorunlamaların altından kalkıldığına da yalnızca bir partinin "politik bildirge, program ve tüzüğü'nün belli başlı çizgileri" oluşturulmakla kalınmış olmayacak, dünya da aşağı-yukarı kurtulmuş olacaktır...

Şaka bir yana; bir parti kurmak için bu konular elzem midir ve/veya evvelemler tutulacak halkalar bunlar mıdır?.. (Bir haksızlık yapmamak için belirtmeliyim ki, 'sorunlama belgesi'nin kimi bölümleri, özellikle Kürdistan'a ilişkin olanları, anlamlı sorular ortaya koymaktadır. Fakat bunlar bile epey uzun ve kapsamlı.) Bazıları geçmişe şamil bile olan ("İnsanlık, sınıflı toplum evresine geçmek ve yaşamak zorunda mıydı?.."), bazıları içten-yanıtlı olan ("...değil midir? ; ...mümkün müdür? ; ...mümkün değil miydi? ; ...gerekmiyor mu? ; ...değil mi?"lerle bitenler), diğer çoğu ise başlı başına uzmanlık alanlarına ilişkin olan bu tür konulara hevesli arkadaşlar olabilir ve bunlar üzerinde herkes -ilgi alanlarına göre- kafa yorabilir ve yormalıdır

Politika ise, galiba bir anlamıyla da enerjiyi bir etki yaratmak için kullanma sanatıdır; etki yaratmak, evet, ama tabii ki toplumsal hayat nezdinde... Ve böylece, galiba, dönüp dolaşip yine yazının başlarına gelmiş oluyoruz...

da. Fakat bir partinin "belli başlı çizgiler"ini bu sorunlamaya dayandırmak: İşte bu, epey iddialı ve gerekliliği de epey tartışmalı bir şey olur...

Anlaşılmış olması gerekiyor, ancak net olarak da söylemem lazım: Eleştirim, programatik olarak, 1- Marksizmin (elbette zaman içinde derinleştirilmesi gereken) en genel yorumunda ve 2- Ulusunun emekçi damarını esas almada (bu şikkın, hele de T. Kürdistanı koşullarında, -'öncülük' bir yana, bir 'bileşen' olmak için bile- Kürt emekçisinin, Kürt ulusunun sorunlarını ve ileri değerlerini sahiplenme bilincinde olmasında ısrarı gözetmekle aynı anlama geldiğini belirtmeye gerek var mı) anlaşmış olmakla niçin yetinilmediği ve özellikle de bir parti kuruluşunu -canlı hayata ilişkin dönemsellerden tutarak- bir politik rüzgâra çevirme perspektifinden niçin uzak durulduğu noktasındadır...

Hani T. Kürdistanı'nda yandım-yandım sayıda komünist

kadro olsa ve farklı kulvarlardan çok sayıda komünist damarın grupsal birlikleri vb söz konusu olsa, yine belki anlaşılabilir bu tür 'sorunlama'lar... Birkaç elin parmak sayısı söz konusuyken ve örneğin hâlâ tek bir işyerinde, tek bir sendika şubesinde etkin olmama gerçeği ortadayken, 'sorunlama'larda biraz tevazu, biraz ayağı yere basma ve biraz da uzak durulan- halka yaklaşma kaygısı daha iyi olmaz mı?..

Doğrusu ben, dünyada, buna benzer uzunluk ve kapsamda bir 'sorunlama belgesi'ni sorunlayarak kurulan bir parti hatırlamıyorum. Dünya solunun tüm bileşenlerini bu konuları uzun erimli gündemlerine almaktan mahrum eyleyip "Kim senin yapamadığını biz yapacağız" demek elbette hoş bir özgüven duygusudur, ama "kırk kardeşiz, birbirimizi biliriz" ve bu listenin birkaç arkadaşımıza münhal araştırmacılık işinin devredilmesinden başka bir etki yaratmayacağını da biliriz...

Politika ise, galiba bir anlamıyla da enerjiyi bir etki yaratmak için kullanma sanatıdır; etki yaratmak, evet, ama tabii ki toplumsal hayat nezdinde...

Ve böylece, galiba, dönüp dolaşip yine yazının başlarına gelmiş oluyoruz...

Kürt sosyalistleri ve yenilenme sorunu

✍ Lokman Polat

- I -

Diyalektiğin yasalarına göre evrendeki her şey hareket ve değişim halindedir. Toplumlardaki gelişim ve değişim çok daha açık bir şekilde kendini göstermektedir. Toplumlardaki değişim ve gelişimin motor gücü sosyal, siyasal organizasyonlar, örgütler, partilerdir.

Sosyal, siyasal hareketler, partiler canlı organizmalar gibi değişme ve yenilenme sürecini yaşarlar. Partilerin programları, politikaları dünya konjonktürüne ve günün, mevcut durumun somut koşullarına göre değişmektedir. Politikada değişim somut şartların somut tahliline göre olmalı, dünya ve ülke koşullarına göre politik belirlemeler yapılmalıdır.

Bir mağaza ya da süpermarketi düşünün, yıllarca aynı vitrinle ticaret yapamaz. Bir parti de aynı politika ile yıllarca si-

yaset yapamaz. Amaca giden yolda araçları, politika ve taktikleri değiştirmek, geliştirmek, yenilemek zorundadır.

Sosyalizmi savunan Kürtler, diğer bir deyişle Kürt sosyalistlerinin sosyalizme bakış açıları, sosyalizmi kavrayış durumları 30 yıl önceki gibi değildir. Geçmişte dogmatik sosyalizmin kavram kargaşalığı içinde, devletçi Leninizm ile kaba komplocu Stalinizm, Marksizm sanıldı. Devlet kapitalizmi sosyalizm diye gösterildi. Bazı askeri ve sivil darbeler sosyalist devrim diye lanse edildi. Askeri, bürokratik diktatörlükler "proletarya diktatörlüğü" diye savunuldu.

"Sosyalist" kavramı soyut bir kavram olarak orta yerde durdu ve her türlü sol kesim bu kavramı kendi politik duruşlarına ve ideolojik görüşlerine göre somutlaştırmak için, ön eklerle bu kavrama farklı etiketler

yapıştırdılar. Sosyalizmle hiçbir ilişkisi, alakası olmayan siyasal gruplar "sosyalist/sosyalizm" kavramını dejenere ederek, kendilerini sosyalist göstermeye başladılar. Dikkat edilirse, Doğu Perinçek gibi kaşarlanmış bir siyasetçi, Kemalist partisinin ismini "Sosyalist Parti" koymuştu.

Türk solunun Marksist olmadığı, özünde sosyal şoven olduğu gerçeği geçmişte Kürt dergilerinde (özelikle Rızgari ve Özgürlük Yolu dergilerinde) çokça yazıldı. Günümüzde de kendisine "sol" diyen Türk solunun ezici çoğunluğu Kemalisttir. Kemalizm ise anti-Marksizmdir, Kürt düşmanlığıdır.

Türk solu ve Kemalistlerin Kürtlere tavsiye ettiği şey, Kürtlerin sömürgeciliğe karşı mücadeleyi bir yana bırakıp, salt emperyalizme karşı olmalarıdır. Onlar Kürtleri anti-emperyalist olmamakla suçuyorlar.

Ama emperyalizmin işbirlikçisi ve NATO üyesi olan Türk devletine karşı herhangi bir şey yapmıyorlar. Bunlar Güney Kurdistan'da Kürt halkının lehine olan olumlu gelişmeler karşısında rahatsız oluyorlar ve TC'ye akıl hocalığı yaparak, Genelkurmay'ı kışkırtıp Güney Kurdistan'a saldırtmak istiyorlar.

Günümüz koşullarında, Ortadoğu denklemine emperyalizme karşı tutum almak, ABD'nin Ortadoğu'ya müdahalesine karşı gelmek Kürt özgürlükçü, sosyalist ve yurtseverlerinin görevi değildir. Eğer ABD Ortadoğu'da gerici, faşist rejimleri (Saddam gibi) yıkıyorsa, Kürtlerin aleyhinde olan mevcut statükoyu bozuyorsa, Kürtler kendi lehlerinde gelişen bir duruma neden karşı çıksınlar?

Suriye'de Kürtlerin varlığı inkar ediliyor, yüzbinlerce Kürt vatandaş bile değil, onlar kendi toprakları üzerinde mülteci konumunda. Suriye Baas rejimi ırkçı, şoven bir politika izleyerek, Kürtlerin hiçbir ulusal demokratik haklarını tanımamış. ABD Suriye'deki gerici, şoven Baas rejimini yıkarsa, bu oradaki Kürtlerin yararınadır. İran'da gerici, dinci bir rejim var. İran gericiliğinin yıkılması Kürtlerin aleyhine değil, lehinedir. Kürtler kendi lehlerinde olan gelişmelere neden karşı çıksınlar ki!..

Kürt sosyalistleri anti-emperyalizmi anti-sömürgeciliğin önüne koyamazlar. Kürt coğrafyasında zulüm uygulayan, yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarını talan edenler, Kürt işçi, köylü ve emekçilerini sömürenler sömürgecilerdir. Sömürgeciler Kürtleri, emperyalistler de sömürgecileri sömürüyorlarsa, Kürt özgürlükçü

Kürt sosyalistleri anti-emperyalizmi anti-sömürgeciliğin önüne koyamazlar. Kürt coğrafyasında zulüm uygulayan, yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarını talan edenler, Kürt işçi, köylü ve emekçilerini sömürenler sömürgecilerdir

sosyalistleri ve yurtseverleri, Kürtleri direkt sömüren sömürgeciliğe karşı mücadele ederler. Ortadoğu'da Kürtlerin en büyük düşmanı emperyalizm değil, Kemalizmdir. Kürtler Kemalizmden kurtulmadıkça Kürtlere rahat ve huzur yok. Kürt özgürlükçü sosyalist ve yurtseverlerinin temel görevi Kemalizme karşı mücadele etmektir.

Kemalist, marjinal Türk solunu bir yana bırakıp, Kürt soluna, Kürt sosyalistlerine bakmak gerekir. Mevcut durumda Kürt solunun durumu nedir? Kürt sosyalistleri 30 yıllık süreçte ne gibi değişimlere uğradılar? İdeolojik, politik ve örgütsel alanda bir yenilenmeye gittiler mi? 1975-1980 arası dönemde elde ettikleri kitlesel desteği ve örgütsel güçlerini neden muhafaza etmediler? Örgütsel alandaki güç kaybının somut nedenleri nelerdi? Marksist yöntemin bir uygulaması olan eleştiri-özeleştiri mekanizmasının özeleştiri metodunu uyguladılar mı? Ulusal demokratik devrimi hedefleyen bir partinin, dar bir sosyalist çerçeveyi hedefleyen bir örgütsel yapının sömürge ülke koşullarına denk düşüp düşmeyeceğini tartıştılar mı? Ulusal sorunun salt işçilerin ve sosyalistlerin bir sorunu olmadığını, ulusun tüm sınıf ve katmanlarının, tüm ulusal yurtsever bireylerin ortak bir sorunu olduğunu kavradılar mı? Kendisine Kuzey'in ilk sosyalist partisi ve 30 yıllık sosya-

list geleneğin temsilcisi diyen PSK'nin kararlı bir yurtseverlik tavrını sergilemesi; özgürlükçü, yurtsever, demokrat bir politika izlemesi; Kürt davasının canlı tutulmasını, Kürt halkının çıkarlarını sosyalist ideoloji ve politik normların üstünde tutması, onun sosyalist parti ismi ve sosyalizmin ideolojik, politik normlarına uyuyor mu? ABD'nin Irak'a müdahalesi, Kürtlerin ABD ile ittifakı, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkılmaması, anti-emperyalizm söyleminin öne çıkarılmaması, sosyalist politikanın bir gereği midir, yoksa Kürt özgürlükçü yurtsever politikanın bir gereği midir?

- II -

1974'lerden 1980'e kadar Kuzey'de oluşturulan siyasal örgüt ve partilerin tümü kendisini sol, sosyalist olarak tanımlıyordu. TKDP daha önce kurulmuştu ve sol, sosyalist değil, milliyetçi, demokrat bir partiydi. Fakat 1977'deki parti içi ayrışmada TKDP bünyesinde doğan KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları) da kendisini sol, sosyalist olarak gösterdi. Kürt sol, sosyalist örgütlerinin tümü doğal olarak yaptıkları çalışmalar ve başarılarıyla övünüyorlar. Peki bunlar başarısızlıkların nedenini de düşünüyor mu? Bu doğrultuda siyasal, teorik değerlendirmeleri var mı? Başarısızlığın nedenleri ile ilgili olarak eksik ve yanlışlıklarını tespit edip, özeleştiri vermişler mi? Örneğin; 30 yılda hiç hata yapmadığını, hep doğru olduğunu söyleyen ve 30 yılda sadece bir kez özeleştiri veren (Barzani ile ilgili dipnot özeleştirisini) PSK neden başarıya ulaşamadı?

Bu yazının birinci bölümünde ve yukarıda sorduğum soruların cevaplarının tümünü genişçe yazmak kitap boyutuna ulaşır. Günümüzde bırakın sosyalizmin teorik, politik sorunlarını tartışan bir kitabı okumak, sosyalizmle ilgili uzun yazılar bile okunmuyor. (Benim "Yasaklanan Yazılar" ile "Marksizm ve Doğmatizm" adlı -yayına hazır- iki Türkçe kitabım var, kimse basmıyor. Ben de basım alanında Kürtçe kitaplarım öncelik verdiğim için, o iki Türkçe kitap öylece duruyor.) Benim sorduğum soruları cevaplamak, bu sorunlar üzerine düşünmek, görüş belirtmek, kendisine sol, sosyalist diyen her Kürdün görevidir. Fakat bu soruların sorunlarını değerlendirmek ilk başta sol, sosyalist teorisyenlerin, akademik çalışma ve araştırma yapanların ve sosyalist Kürt politikacıların görevidir. Ben bu soruların cevabını sosyalist politikacılar sayın Kemal Burkay, Osman Aytar, Sait Aydoğmus, Vildan Tanrıkulu, Veysel Çamlıbel, Dursun Yaprak, Bayram Bozyel, Sinan Çiftiyürek, Arif Sevinç vb.'ne bırakıp, bir sosyalist hareket ile bir sosyalist partinin isimleri ve isimlerinin politikalarıyla uyumsuzluğu üzerine kısaca görüşlerimi belirtmek istiyorum.

Üzerinde duracağım iki isim; birincisi PSK (Kürdistan Sosyalist Partisi), ikincisi MESOP'tur (Mezopotamya Sosyalist Partisi Girişimi). Bu iki isim ile bu iki siyasal kesimin savunduğu politikaları birbiriyle çelişiyor, isimleri savundukları politikaya, politikaları isimlerine uymuyor.

Bence isim ile politika arasında uyum olması gerekir. Örneğin; ismi "Muhafazakar De-

Mezopotamya Kürt coğrafyasının tümünü kapsamıyor. Bir Bingöllü "Ben Mezopotamyalı değil, Kürdistanlıyım" derse, MESOP'lular ona ne derler? Mezopotamya coğrafyasının büyük bir bölümü Güney Kürdistan'ın bir kısmını kapsıyor.

mokrat" olan bir parti Marksizmi savunabilir mi? Marksist politikayı uygulayabilir mi? Sosyalist bir parti emperyalizm ile dost olabilir mi? Emperyalizmle ilişkiye geçebilir mi? Yanlış anlaşılmasın, ben bunu PSK ve MESOP için demiyorum, genel sosyalist kural olarak böyle bir durumun olamayacağını belirtiyorum. Yani partiler politikalarını belirlerken isimlerini gözardı etmiyorlar, partinin isim, program ve politikaları doğrultusunda hareket ediyorlar. Şimdi gelelim bu iki isim neden yanlıştır sorununa.

Önce MESOP'tan başlayayım. MESOP bir kesim Kürt sosyalistinin legal parti kurma girişimidir. Günümüz koşullarında, Kürdistan ismiyle legal parti kuruluşunun tartışıldığı bir dönemde Mezopotamya ismini öne çıkarmanın ne anlamı var? Mezopotamya Kürt coğrafyasının tümünü kapsamıyor. Kürtlerin ülke ismi Mezopotamya değil, Kürdistan'dır. Bingöl, Muş, Ağrı, Kars, velhasıl Serhad bölgesi, Mezopotamya diye adlandırılan coğrafyanın kapsamı dışındadır. Bir Bingöllü "Ben Mezopotamyalı değil, Kürdistanlıyım" derse, MESOP'lular ona ne derler? Mezopotamya coğrafyasının büyük bir bölümü Güney Kürdistan'ın bir kısmını kapsıyor.

Yoksa MESOP Güney Kürdistan'da da örgütlenmeyi mi savunuyor?

MESOP Girişimcileri belki de hukuki kaygılardan dolayı

bu ismi benimsemişler. Mezopotamya ismi yasak değil, ama bana göre yasallığı meşruiyetin önüne çıkartmamak gerekir. Yasak olmayan ve yasal olan bu ismi öne çıkarmak, bu isimle Kürdistan ismi üzerine sünger çekmek meşru değildir, yanlış bir tavır ve davranıştır. Kürdistanlı sosyalist ya da Kürt sosyalisti yerine, Mezopotamya sosyalistini öne sürmek doğru bir yaklaşım değildir.

MESOP; geçmişte 'sömürgecilik' tezini redderek 'ilhak' tezini savunan, sosyalizm anlayışları da eski koyu Sovyetçi, Leninist devletçi bir anlayış olan gelenekten gelenler ile eski sosyalist bazı Kürt hareketlerinden gelme kadroların birlikte yürüttüğü bir projedir. MESOP bünyesindeki bazı siyasal kadroların sosyalizm anlayışları ve sosyalizmi kavrayışları 30 yıl önceki duruma ve o dönemdeki bilgi birikimine denk düşüyor. Bu kadrolar kendilerini yenilemediler, bilgi birikimlerini geliştiremediler. Tüm eksiklik ve aksaklığına ve siyasal isimlerinin yanlışlığına rağmen, MESOP'un kadro ve taraftarları sosyalizme inanmış, Kürt ulusal davasına sahip çıkmış, bu uğurda bedel ödemiş, onlarca kadrosu cezaevlerinde yatmış devrimci, sosyalist, yurtsever insanlardır. Bu kadrolarla diğer Kürt sosyalist, yurtsever güçlerinin mücadele birliği Kürt halkının özgürlüğünü ve ülkenin kurtuluşunu daha da yakınlaştıracaktır.

- III -

PSK'ye gelince; 1974'ten 1980'e kadar PSK'nin ismi açıkça bilinmiyordu. PSK'yi oluşturan siyasal kadrolar "Özgürlükçü" olarak biliniyorlardı.

PSK (önceki ismi TKSP) 1980 sonrası yaygın bir isim olarak bilinmeye başladı. PSK ismi ile programı, örgütsel yapısı ve sürdürüldüğü politikası birbirine denk düşmüyordu. Belki de bu denk düşmeme durumundan dolayıydı ki, bir çok kesim PSK'yi sosyalist olarak değil, başka sıfatlarla adlandırıyor.

PSK'nin programsal yapısı "ulusal demokratik devrim" programıdır. Sömürge ülkelerde ulusal demokratik devrim programına denk düşen örgütlenme yapısı dar değil, geniş kapsamlı ve uygulanması gereken politika özgürlükçü, yurtsever, demokrat bir politika olmalıdır. Zaten kendisine sosyalist örgüt, parti diyen tüm Kürt siyasal hareketlerinin uyguladığı politikaları, siyasal tavır ve davranışları, ülkenin nesnel koşullarına uygun özgürlükçü, yurtsever, demokrat politikaydı. Ulusal demokratik devrim sürecinde sosyalist hedef belirlenemez, sosyalist politikalar uygulanamaz.

Sömürge ülkelerdeki ulusal sorunlar o ülkelerdeki salt sosyalistlerin sorunu değil, o ülkelerdeki tüm sınıf ve katmanların ve esas olarak o ülkelerdeki milli burjuvazinin temel sorunudur. Milli burjuvazinin kendi ulusal pazarına sahip çıkması gerekirken buna sahip çıkması, bu sorunun yükünü sosyalistlerin boynuna yüklemiştir. Sömürge ülke sosyalistleri bu sorunun yükünü üstlenirken, bağımsız ve gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sosyalistler gibi hareket edemezler, onlar gibi salt sosyal kurtuluş programına sahip olamazlar, sosyalist devrimi güncelleştiremezler. Farklı bir programsal ve örgütsel yapıya sahip olup, ülke koşullarına özgü bir politika sürdürmek

PSK'nin programsal, örgütsel ve siyasal yapılanmasına uygun düşen isim "sosyalist" ismi değil, "özgürlükçü" ismidir. Zaten beş yıl bu isimle tanındı. PAK (Partiya Azadiya Kurdistan) ismi bu siyasal geleneğin yapısına denk düşen bir isimdir.

zorundadırlar.

PSK, kuruluşundan günümüze dek, sosyalizmden çok daha fazla yurtseverlik yapmış. Kürt ulusal sorununun ve ülke koşullarının nesnel konumuna göre bir politik gelişim göstermiştir. PSK, Marks'ın, Engels'in, Lenin ve Stalin'in, sosyalizm teorisyenlerinin kitaplarını yayınlamamış, ama Kürt yurtseverliğinin, Kürt dilinin, kültürünün ve edebiyatının mihenk taşlarını ortaya koyan yazarların, Melayê Cizîrî'nin, Ereb Şemo'nun, Qanadê Kurdo'nun, Heciyê Cindî'nin kitaplarını yayınlamıştır. Sayın Kemal Burkay'ın "Türkiye'de Maocu Akım" adlı kitabı dışındaki tüm kitapları Kürt tarihi, dili, edebiyatı üzerine yapılan bilimsel ve edebi araştırmalardır. O Marksizm ve sosyalist mücadeleler tarihini değil, Kürt ve Kürdistan tarihini yazmıştır. Kemal Burkay yurtseverlik tutumunu önde tutarken, ülkenin özgül koşullarını göz önünde bulundurduğu için bunu yapmıştır. Yoksa o sosyalizme inanmış bir sosyalist, sosyalist bakış açısını özgürlükçü yurtsever bir tutumla pratiğe geçirmeye çalışmış bir politikacı ve parti önderidir. Toplumsal, siyasal değişim ve özgürlükçü sosyalizm anlayışının kitleler nezdinde maddi güce dönüşmesi, yurtsever, demokratik bir bütünsellik içinde Kürdistanî bir özgürlükçü sosyalist senteze ulaşması için, Kemal Burkay'ın, PSK kadrolarının ve

tüm Kürdistanlı sosyalistlerin, yenilenmenin gerekliliğini yerine getirmenin çabası içinde olmaları gerekir.

Kemal Burkay'ın ve Kürdistanlı tüm sosyalist parti, örgüt ve bireylerin, günlük siyasal ulusal gelişmeler karşısında sosyalist yönünü değil, Kürdi, Kürdayeti yönlerini öne çıkarmaları sevindirici bir durumdur. Değerli bir Türk aydını olan Murat Belge, "Ben Kürt olsaydım, ABD'nin müdahalesine karşı gelmezdim, ABD'nin Kürtlerle ittifakını destekledim. Ama bir sosyalist olarak ABD müdahalesine karşıyım" derken tam da Kürt sosyalistlerinin taşıdığı tavrın doğruluğunu dile getirmektedir. Kürt sosyalistleri Murat Belge'nin belirttiği tavrı benimsemişler ve bu tavrı ülkemizin nesnel koşullarına uygun, doğru bir tavidir.

PSK'nin programsal, örgütsel ve siyasal yapılanmasına uygun düşen isim "sosyalist" ismi değil, "özgürlükçü" ismidir. Zaten o beş yıl bu isimle tanındı. PAK (Kürdistan Özgürlük Partisi - Partiya Azadiya Kurdistan) ismi bu siyasal geleneğin yapısına denk düşen, uygun bir isimdir. Bireylerin, siyasal kadroların sosyalist olmaları, sosyalizme inanmaları, içinde yer aldıkları örgüt/partinin isminin illa da sosyalist olmasını gerektirmez. Ulusal kurtuluşu hedefleyen özgürlükçü, yurtsever bir örgütlenme içerisinde sosyalist, yurtsever, liberal, demokrat insanlar yer alabilirler ve ortak hedef için birlikte, aynı örgütsel yapı içerisinde mücadelelerini ulusal demokratik devrim sürecinde sürdürebilirler. Ama salt sosyalist bir örgütlenme dar kapsamlı ve bünyesinde salt sosyalistleri kapsayan bir örgütlenme yapı-

sıdır. Böylesine bir örgütlenme yapısı ulusal demokratik devrim sürecine değil, sosyalist devrim sürecine denk düşen bir örgütsel yapıdır. Zaten günümüz dünya koşullarında, gelişmiş kapitalist ülkelerde, eski klasik sosyalist örgütlenme yapıları aşınmış, yeni sosyal ve siyasal örgütsel modeller gündeme gelmiştir. Sosyalistler mevcut dünya koşullarına göre örgütsel yapılarını değiştirmek, demokrasiyi içselleştirmek ve her yönüyle değişimin gerekliliğine uygun bir şekilde hareket etmek zorundadırlar.

- IV -

Yazıyı uzatmamak için Kürt sosyalistlerinin ve sosyalizmin bir çok sorununa değinmedim. Özellikle üzerinde durulması gereken bir konu olan Lenin ve Stalin'in sosyalizm anlayışları ve uygulamaları üzerinde genişçe durup tahlil etmek bu yazının kapsamını çok genişleteceği için, başka bir yazıda yapılması gerekir. Ayrıca, Marksizmin demokratik sosyalizm öğretisinin bilince çıkartılması, sosyalist demokrasinin gerçek özünün anlaşılması vb. bir çok konuda görüş belirtmek gerekir.

Bu yazıyı okuyan okuyucu, doğal olarak şunu sorabilir: "Neden Kürt sosyalistlerinin sadece iki kesiminden bahsedildi? Başka Kürt sosyalist kesimler, örgüt ve partiler yok mu?" Elbette ki vardılar. Ama bugün ülkede ayakta olan ve her biri kendi meşrebinde politika yapan, siyasal çalışma alanında varlık gösteren, uğras içerisinde olan, legal alanda belli oluşum ve girişimleri olan sadece bu iki sosyalist kesimdir. Diğer

Eski klasik sosyalist örgütlenme yapıları aşındı. Sosyalistler mevcut dünya koşullarına göre örgütsel yapılarını değiştirmek, demokrasiyi içselleştirmek ve her yönüyle değişimin gerekliliğine uygun bir şekilde hareket etmek zorundadırlar.

Kürt sosyalist kesimleri Avrupa'da adeta mülteciliğe mahkum edilmiş bir konumdadırlar.

PSK ve MESOP dışındaki Kürt sosyalist kesimlere baktığımızda, siyasal ve örgütsel anlamda iç karartıcı bir durumla karşı karşıya geliriz. Bunların siyasal, örgütsel anlamda bir uğraşları yok. Ülkeye yönelik pratik, politik faaliyetleri yok. Örgütsel alanda, kendi içlerinde bir bütünsellikleri yok. Bunların sadece isim olarak varlıklarını neden sürdürdüklerine dair ikna edici bir gerekçeleri de yok. İsmen de olsa, Avrupa'da illegal yapılarını neden sürdürdükleri de anlaşılıyor. Bunların ülkeye ve geleceğe yönelik plan ve projeleri de yok.

Bu Kürt sosyalist kesimlerin örgütsel yapılarına değil de, programsal ve siyasal, düşünsel yapılarına bakıldığında radikal görüşlere sahiptirler, ama bu görüşlerini kitlelere sunamıyorlar, halk desteğini alamıyorlar, güçlenemiyorlar. Örneğin; PŞK-KAWA (Partiya Şoreşa Kurdistan) köklü bir geleneğe ve radikal görüşlere sahip olmasına rağmen, bugün siyasal alanda ve ülke düzeyinde bir varlık gösteremiyor. PRK-RIZGARİ (Partiya Rizgariya Kurdistan) dağılmayla yüzyüze kaldı. KİP-DDKD geleneğinden gelen PADEK (Partiya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê) güzel

bir isme, iyi bir programa ve politikaya sahip olmasına rağmen, siyasal alanda ve ülke bazında herhangi bir faaliyet içerisinde değildir. PADEK bir ara PSK ile birlik görüşmeleri yaptı, fakat şimdiye kadar Kürt kamuoyuna resmi olarak açıklanmayan nedenlerle, birlik süreçleri sekteye uğradı. Önüne Kürdistan proletarya partisinin inşasını koyan, bir zamanlar kitlese köylü desteği ve askeri varlığıyla PKK'ye diz çöktüren KUK, şimdi RSDK (Rêxistina Sosyalist a Demokratik a Kurdistanê) adlı bir örgüt ismiyle siyasal yaşamını en marjinal bir şekilde sürdürmeye çalışıyor. RSDK, programında Kürdistan'ın bağımsızlığını savunuyor. İdeolojik, siyasal görüşlerinde de demokratik sosyalizmi savunuyor. Türkiye'nin AB üyeliğine karşı açık tavır koyan, Türkiye'nin AB üyesi olmasını istemeyen Kürt örgütü RSDK'dir.

PKK'ye gelince; ben, PKK ve lideri A. Öcalan'ı ne dün ne de bugün sosyalist olarak görmedim. Öcalan siyaset alanında istikrarlı bir politik tavır sergilememiştir. A. Öcalan, bir avukat görüşmesinde "Marksizmi aştığını" söylüyor. Marksizm Kemalizm ile aşılmaz. Marksizm aşılmaz, ama geliştirilir. Marksizmi geliştirenler ise gerçek Marksist, sosyalist teorisyenler ve akademisyenlerdir. Bunlar Marksizmin teorik, politik hazinesini geliştirirler.

Sonuç olarak; Kürt sosyalistleri değişimin gerekliliğini ve yenilenme sorununu tüm yönleriyle ele alıp değerlendirmeli, sorunu bütün boyutlarıyla tartışmalıdırlar. Tartışma geliştirir, yenilenme güzelleştirir.

Ezberimizi bozmalıyız

📌 Tuncay Atmaca

Sosyalist Mezopotamya'nın Kasım 2004 sayısındaki "Ayrım noktaları bugünden öne çıkarılmalı" başlıklı yazıda, bugün MESOP'un önünde tartışılması gereken en önemli sorunun nasıl bir örgüt ve örgütlenme sorunu olduğunu belirtmiş, kimi saptamalarda bulunmuşum. Yine aynı yazıda sorunu bir tek yazı çerçevesinde değerlendirmenin yeterli olamayacağına vurgu yapmıştım. Bu çerçevede sorun üzerinde kimi saptamalar yapmaya devam edeceğim. Öyle görünüyor ki, bu birkaç yazı daha devam edecek.

Bilindiği üzere yegane çıkış yolu işçi sınıfının kitle mücade-

lesinden geçmektedir. Ama sınıf mücadelesinin bütün tarihi bize göstermiştir ki, işçi sınıfı iktidarı saf anlamda kendiliğinden kitle hareketi ile kazanamaz ve bu mümkün de değildir. Bunun ön koşulu örgüt ve örgütlü olmasıdır. Ne var ki örgüt ve nasıl bir örgütlenme bir gün içerisinde oluşturulamaz. Bu, sabırla inşa edilmesi gereken bir süreçtir. Tabii ki sözü edilen işçi sınıfını iktidara taşıyacak devrimci partidir.

Kuşku götürmez ki, partinin (örgütün) inşa edilmesi için belirli bir teorik açıklık gerekmektedir. Bugün yanıt verilmesi gereken sorular: Parti (örgüt) neden gereklidir? Yapısı ve işleyi-

şi nasıl olmalıdır? Sınıf ve kitlelerle ilişkisi ve devrimci süreç içerisindeki rolü nedir? Tabii ki bu ve benzeri sorular yeni değildir. Marx'tan başlayarak, günümüze kadar bu sorular sorulmuş ve içerisinde geçilmekte olan koşullara göre yanıtlanmışlardır. Bugün önümüzde yeni bir süreç olduğunu söylüyor ve buna yanıt verebilecek bir örgüt ve örgütlenmeden bahsediyorsak, öncelikle yapmamız gereken, bugüne kadar birikmiş bilgileri geniş çapta özümlemektir. Bu tek başına yeterli değil. Bununla birlikte yapılması gereken, içerisinde geçmekte olduğumuz süreci değerlendirip durumun somut

analizini yapmak; birbirinden iyice kopmuş olan, yani devrimcileri ve devrimci fikirleri sınıfın gerçek hareketine bağlayacak strateji ve taktikleri geliştirmek. Tabii ki, geçmiş derslerin öğrenilmesi, günümüzdeki sorunların üstesinden gelinmesi için temel bir gerekliliktir.

Kabul edilir ki; "Siyasal partilerin analizine bütün Marksist yaklaşımların temeli Marx'ın sınıf mücadelesi teorisidir." Marksistler için, farklı ve birbiriyle yarışan siyasal tüm partilerin varoluşunun temel açıklaması toplumun ekonomik yapısındadır. Tüm siyasal partiler asıl olarak sınıf çıkarının temsilcileri olarak ortaya çıkar, bu çerçevede faaliyet gösterir ve destek görürler. Ama Marx'ın parti teorisinden söz edildiğinde konu genelde siyasal partiler değil, amacı varolanı yani kapitalizmi yıkmak olan devrimci partidir. Özellikle Marx'ın proleter siyasal parti anlayışıdır. Çünkü Marx'a göre "Tek başına proletarya gerçekte devrimci bir sınıftır." ve bu gerçekten devrimci sınıf ancak kendisini örgütlü olarak ifade edebilirse bir güç olabilir. Ama bu bir günde olacak bir şey değildir. "Kendinde" bir sınıf olarak proletarya ile "kendisi için" bir sınıf olarak proletarya arasında uzun bir mücadele dönemi vardır. Bunun yanı sıra mevcut sistemin işçi sınıfının örgütlenmesi ve birliği üzerinde yarattığı zayıflatıcı etkiler de mevcuttur.

Marx: "Rekabet bireyleri, sadece burjuvaziye değil, bir arada olmaları gerçeğine rağmen daha çok işçileri birbirinden ayırır. Dolayısıyla bu bireylerin birleşmesi uzun zaman alır...Dolayısıyla, bu tecrit edilmiş ve her gün bu tecridi

Marx'ın tüm yazdıklarına ve söylediklerine dönüp baktığımızda, Marx'ın belirli bir örgütlenme biçimini veya belirli bir partiyi (örgütü) asla fetiş haline getirmediğini görürüz. Koşullar değiştikçe O'nun tutumu da değişir.

yeniden üreten ilişkiler içinde yaşayan bireylerin üzerinde ve karşısında yer alan her örgütlü güç, ancak uzun mücadelelerden sonra galip gelebilir." (Alman İdeolojisi)

Marx aynı eserde başka bir noktanın daha altını çiziyor: "Emrindeki maddi üretim araçlarına sahip olan sınıf aynı zamanda zihinsel üretim araçları üzerinde denetime sahiptir; böylelikle, genel olarak söylemek gerekirse zihinsel üretim araçlarından yoksun olanların fikirleri bu denetime boyun eğer."

Buradan çıkarılacak sonuç; bölmeye yönelik bu güçlü eğilimlerle savaşmak ve proletaryanın bir sınıf olarak bağımsızlığını sağlamak için bir siyasal partinin oluşturulmasının zorunlu olduğudur. Aslında Marx, kendi ayrı partilerini yaratmadıkça işçilerin sözcüğün tam anlamıyla bir sınıf olarak görülemeyeceklerini sıklıkla vurgular. Ve bunu Komünist Manifesto'da dile getirir.

Marx'ın tüm yazdıklarına ve söylediklerine dönüp baktığımızda, Marx'ın belirli bir örgütlenme biçimini veya belirli bir partiyi (örgütü) asla fetiş haline getirmediğini görürüz. Koşullar değiştikçe tutumu da değişir.

Kabul edilir ki; Marx'a göre tarihin itici gücü sınıf mücadelesi, amacı ise işçi sınıfının kendi kurtuluşunu gerçekleştirmesidir. Bu bağlamda partinin (örgütün) işlevi proletaryaya,

vereceği savaşlarda önderlik ve hizmet etmektir. Ama bugün kendisine partiyim (örgütüm) diyenlerin yaptığı gibi "kendilerine ait sekte ilkeleri, proletarya hareketini biçimlendirmek ve kalıba dökmek için dayatmak" değildi. Yani parti (örgüt) amaç değil, araçtı. Oysa günümüzde özellikle bu coğrafyada örgütler (partiler) araç olmaktan çıkarılmış, tam bir amaç haline getirilmiş ve fetişleştirilmişlerdir.

Devam etmek gerekirse; Gramsci'nin belirttiği gibi, Marksizm, bir "eylem felsefesi"dir. Tam da bu nedenle kaderciliğe düşmandır. Ama ağır basan koşullar ve sekteçilikten kaçınma kararlılığı yüzünden kaderci bir politik örgütlenme anlayışından kurtulamamıştır. İşte tam da bu kaderci anlayıştan kesin bir kopuşu sağlayan ve ileri doğru atılım yapmasını oluşturan Bolşevizm'in pratiği ve Lenin'in örgütlenme fikirleridir. Kuşkusuz, Bolşevizm Lenin'in örgütsel dehasının bir ürünü olarak görülemez. O iç ve dış bir çok mücadeleden geçerek gelişmiş ve olgunlaşmıştır. Aynı zamanda kendisinden önceki süreci özümseyerek, oradan dersler çıkararak oluşmuştur. Çünkü Leninizm, "somut bir duruma kalıcı ve gelişen bir devrimci karşılık vermenin; somut durum içinde bu karşılığı mümkün kılan unsurları incelemenin gerektiğini kavramanın ürünüdür."

Marksist harekette bir tartışmanın gerçek anlamını kavramak için daima tartışmayı bağlamı içerisinde ele almak gerekir. Yani Lenin'in deyimiyle "Gerçek somuttur." Oysa Marksist harekette bu böyle olmamıştır. Şimdi bunun böyle olmadığını kimi noktalarla

açıklamaya çalışacağım.

Bilindiği gibi, Marksist harekette, Bolşevizm ya da Leninist parti denilince akla ilk gelen Lenin'in 'Ne Yapılmalı' adlı eseridir. Ve bu konudaki bütün tartışmalar bu eser çerçevesinde dönüp dolaşır. Oysa 'Ne Yapılmalı', "ekonomistler"e karşı mücadelenin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamıyla haklı olarak Marksist teori ve pratik üzerinde dünya çapında ciddi ve büyük bir etki yaratmıştır. Fakat aynı eser hatalı bir biçimde parti teorisi üzerine standart Marksist eser olarak görülmüştür. Bugün bu coğrafyada da hala böyle algılanmaya devam etmektedir. Kanımca bu yanlış bir algılamadır. Çünkü 'Ne Yapılmalı'da öz olarak Lenin'in "ekonomizm"e karşı bütün argümanlarını ve bir 'profesyonel devrimciler' kadrosu ile bütün Rusya'yı kapsayan bir yayın organı temelinde ülke çapında bir devrimci örgütlenmenin gerçekleştirilmesiyle ilgili görüşleri özetlenir. 'Ne Yapılmalı'da Lenin, "ekonomistler"in "kendiliğindenci" tavırlarını eleştirerek asıl vurguyu bilince ve örgüte yapar. Bunu yaparken Lenin politik sınıf bilincinin işçilere "ancak dışarıdan" yani ekonomik mücadelenin dışından verilebileceğinin altını çizer. Ne yazık ki bu vurgunun Lenin'in ardılları olduklarını söyleyenler tarafından yanlış anlaşıldığını ve yorumlandığını düşünüyorum. Çünkü bu algılama öylesi bir noktaya vardırılmıştır ki, adeta varolan partiler içerisinde kafa ve kol emeği ayırımı yapılarak bu durum kutallaştırılmıştır.

Diğer bir nokta ise; 'Ne Yapılmalı' Bolşevizm'in kuruluş dökümanı olarak görülür. Bu

Lenin: "En ufak bir kuşku duyulmaz ki devrim Rusya'daki işçi kitlesine sosyal demokratizmi öğretecektir... Böyle bir zamanda işçi sınıfı açık devrimci eylem için içgüdüsel bir dürtü hisseder. İşçi sınıfı içgüdüsel olarak, kendiliğinden sosyal demokratır."

bir anlamda doğrudur. Ama altı çizilmesi gereken nokta: RSDİP'nin Bolşevik ve Menşevik olarak bölünmesine doğrudan sebep olan 'Ne Yapılmalı' değildir. Tam tersine bu "tüm Rusya'daki militanları bir araya getiren, Marksizm'in önde giden entelektüellerinin görünüşte desteğini kazanan ikinci kongrede bir birleşme noktasıdır." Bölünmeye asıl yol açan 'Ne Yapılmalı' programını uygulamaya koyma girişimidir. Ne yazık ki, Lenin'in ardılları sorunu salt 'Ne Yapılmalı' etrafında değerlendirmişlerdir. Hala da böyle devam etmektedir. Oysa Lenin'in teorisini bir-iki anahtar metinden yola çıkarak değerlendiremeyiz. Ancak bir bütün olarak Lenin'in pratiğinin incelenmesi gerekmektedir. Her konuda olduğu gibi parti (örgüt) konusunda da bu böyle olmak zorundadır.

Çünkü, Lenin'in bütün eserleri incelendiğinde görülüyor ki, örgüt (parti) konusunda söyledikleri 'Ne Yapılmalı' ile sınırlı değil. Zaten Lenin'in kendisi de 1907'de şöyle yazar: "Ne Yapılmalı 'ekonomist' çarpıtmaların tartışmalı olarak düzeltilmesidir ve bu broşüre bir başka açıdan bakmak hatalı olacaktır." Aslında bunun öncesinde Lenin ihtiyatlı davranmaktadır. Bu ihtiyatlı davranmasındaki en büyük etki 1905 devriminin etkisidir. Çünkü 1905 devriminde Lenin'in parti ve sınıf ilişkileri anlayışında vurgu değişikliği meydana gel-

miştir. 'Ne Yapılmalı'da Lenin parti anlayışı, sosyalizmin işçi sınıfına 'dışarıdan' getirilmesi gerektiği ve işçi sınıfının kendiliğinden sendikacılık düzeyini aşamayacağı argümanına dayanırken, 1905 devriminden sonra Lenin'in yazdıklarında bir ton değişikliği göze çarpmaktadır.

Lenin: "En ufak bir kuşku duyulmaz ki devrim Rusya'daki işçi kitlesine sosyal demokratizmi öğretecektir... Böyle bir zamanda işçi sınıfı açık devrimci eylem için içgüdüsel bir dürtü hisseder."

"İşçi sınıfı içgüdüsel olarak, kendiliğinden sosyal demokratır."

Lenin bu ton değişikliklerini giderek 'İki Taktik'te formülendirmeye başlamıştır. İki Taktik'te, "Kuşku yok, devrim bize öğretecek ve halk kitlelerine öğretecek. Fakat militan bir siyasal partinin şu anda yüzyüze geldiği sorun şudur: 'Devrime herhangi bir şey öğretebilecek miyiz?'"

Bu teorik değişikliğin sonucunda Lenin bir ya da iki yıl kadar önce önemle vurgu yaptığı "profesyonel devrimciler"in etkisine karşı verdiği bir mücadele gündeme gelmiştir. Çünkü, "profesyonel devrimciler" "işçi sınıfına sosyalizmi dışarıdan getirme" teorisinin özünde cisimlenmiş haliydiler ve bu yüzden işçilere biraz tepeden bakma eğilimi gösteriyorlardı. Bu nedenle oluşturulan Bolşevik komitelerde hiç işçi yoktu. Ancak 1905 Nisan'ında Bolşeviklerin üçüncü kongresinde bu sorun ele alınmıştır. Krupskaya anılarında bunu şöyle dile getirmektedir:

"Viladimir İlyiç, işçilerin kapsanması fikrini hararetle savundu... dışarıdakiler Boğda-

nov ve yazarlar da buna taraf-tardılar. Komiteticiler (profes-yonel devrimciler) karşıydı. Her iki taraf da oldukça hara-retli idi...”

“Bu tartışma sırasında yaptı-ğı konuşmada Viladimir İlyiç şöyle diyordu: ‘Sorunu daha geniş kapsamda ele almamız gerektiğini düşünüyorum. İşçi-leri komitelere almak sadece eğitsel değil aynı zamanda po-litik bir görevdir. İşçiler bir sı-nıf iğgüdüsüne sahiptirler ve politik deneyimleri az olsa bile çabucak sağlam sosyal demok-ratlar haline gelirler. Komitele-rimizde her iki entelektüele sek-iz işçi görmek beni çok mem-nun edecek...”

1905 Nisan’ında bunu dile getiren Lenin, 1905 Kasım’ın-da, “Partinin üçüncü kongre-sinde parti komitelerinde her iki entelektüele karşılık sekiz işçi olmasını önerdim. Bu öneri bugün ne kadar da eskimiş gö-rünüyor! Şimdi, bir sosyal de-mokrat entelektüele karşı bir-kaç yüz sosyal demokrat işçiye sahip yeni parti örgütleri iste-meliyiz.” (Seçme Eserler)

Bütün bu süreçler sonucun-da Lenin’in geldiği nokta: “Par-ti ileri işçilerin partisi, sosyaliz-mi ‘dışarıdan’ getiren sınıfsız entelijansyanın partisi değil, sınıfın bir parçasıdır.”

Bu belirlemeler ışığında bu-güne ve bu coğrafyaya baktığı-mızda, kendisine örgütüm (par-tiyim) diyen onca yapılanma hala Lenin’in ‘ekonomistler’e karşı mücadelede kaleme aldığı ‘Ne Yapılmalı’ ya atıfta bulunuyor ve örgütün (partinin) ‘profesyonel devrimciler’in ör-gütü olduğunu dillendiriyor, sosyalist bilincin ancak ‘dışarı-

Diğer bir handikap ise de-mokratik merkezîyetçilik ilkesi-dir. Belirtmek gerekir ki, bu örgütsel formül olarak kesin-likle, özel olarak Leninist de-ğildir. Aslında gerek Menşev-ikler ve gerekse diğer bir çok sosyal demokrat parti tarafın-dan teoride kabul görmüştür.

dan’ verilebileceğini ifade edi-yorlar.

Diğer bir handikap ise ka-nımca demokratik merkezîyet-çilik ilkesidir. Öncelikle belirt-mek gerekir ki, bu örgütsel for-mül olarak kesinlikle, özel ola-rak Leninist değildir. Aslında gerek Menşevikler ve gerekse diğer bir çok sosyal demokrat parti tarafından teoride kabul görmüştür. Önemli olan ona pratikte verilen yorumdur. Len-in bunu sade bir şekilde, “ey-lemde birlik, tartışma ve eleştiri-ride özgürlük” olarak betimle-miştir. Lenin bununla parti programının sınırları içinde ve kesin karara varılana kadar eleştiri özgürlüğünü kastediyor-du. Ve parti, alınan ya da varılan kararı bir bütün olarak uy-gulamalıydı. Sonuçta demokra-tik merkezîyetçilik ilkesi öz-olarak bunu kapsıyordu. Oysa gelinen noktada, özel olarak bu coğrafyada kendisine Leni-nist partiyim diyen tüm örgüt-lerde bu ilkenin uygulamada ayakları havada kalmıştır. Çün-kü, herhangi bir konuda dü-şüncelerinizi açıklamak ya da tartışmak istediğinizde çeşitli gerekçelerle mevcut yapılan-manın dışında kalırsınız. Ve bu da o bolca sözü edilen ve yan-lış anlaşılıp-yorumlanan de-mokratik merkezîyetçilik adına yapılmıştır. Diğer bir handikap ise yine bu coğrafyada mesele-

yi kavramayanlar Leninist ör-gütlenmeyi topa tutmuşlar, de-yim uygunsuz demokratik mer-kezîyetçilik ilkesini -asıl vurgu-yu eylemde birliğe yaptığı hal-de- ‘tu kaka’ ilan etmişlerdir.

Yukarıda da belirttik; Mark-sistler olarak eğer bir şeyi tartış-yorsak onu o koşullarda ve o bağlamda ele almak gerekir. Kesinlikle fetişleştirmek değil. Lenin, bir dönemin Rusya’sında (Çarlık Rusyası) örgütü ‘pro-fesyonel devrimciler’in örgütü olarak ele almıştır. Ama bunun kesinlikle sürgit böyle olması gerektiğini söylememiştir. Ya da her sorunun önüne bunu çı-karmamıştır. Oysa onun ardı-ları olduklarını söyleyenler her sorunun önüne bunu koymuş-lar ve örgüt deyince ‘Ne Yapıl-malı’ya atıfta bulunarak, ‘pro-fesyonel devrimciler’in örgütü-nü her koşul altında gündeme getirmişlerdir.

Evet, ne Marx ne de Lenin hiçbir dönem asla partiyi (ör-gütü) fetiş haline getirmemişler, onu amaç olarak değil, araç olarak değerlendirmişlerdir. Bu nedenle de koşullar değiştiğçe tutumları da değişmiştir.

Sonuçta MESOP olarak; a) felsefe, b) ekonomi (kapitaliz-min bugün geldiği nokta itibarı-yla), c) politika (devlet), bun-ların her birinin parti teorisi üzerinde önemli ağırlığa sahip olduğunu unutmadan, Marksiz-min tarihinde söylenen ve ya-pılanları kendi dönemi ve ko-şulları çerçevesinde değerlen-direrek dersler çıkarıp, çağımı-zın Bolşevik yapılanmasının nasıl bir örgüt ve örgütlenme üzerinde yükselmesi gerektiğini tartışmaya devam etmeliyiz.

MESOP Girişimi üzerine eleştirel bir bakış

✍ Ali Kendav

Ekim 2003'te bir grup girişimci tarafından "Mezopotamya Sosyalist Partisi Girişimi" kamuoyuna duyuruldu. Girişim sözcülerinin beyanlarından, özetle ülkede sosyalistlerin birliğini sağlayacak, sosyalist hareketi temsil edecek, ulusal özgürlük mücadelesinin sosyalist dinamiği olacak, yeni bir 'açık' parti hedeflendiği anlaşılıyor.

Girişimin hedef ve yöntemleri, 4-5 Eylül 2004 tarihinde yapılan 3. Genel Toplantı sonrası yayınlanan sonuç bildirisi ve "sorunlama belgesi" ile daha da netlik kazandı. Konuyu irdelemeye çalışacağımız bu makalemizde, önce bazı belirleme ve açıklamaları ana başlıklarıyla da olsa yapma zorunluluğunu hissetmekteyiz.

Kürtler ve Kürt coğrafyası 21.yüzyıla dört parçaya bölünmüş halde, emperyalizm ve egemen devletlerin iç içe geçmiş, yaygın ve yoğunlaştırılmış sömürsü ve baskıları altında girmiştir. Günümüzün bu gerçekliği, iki bin yıldan fazladır

süren ve aynı zamanda devletsiz olan dönemin ulaştığı sonuçtur. Yine bu dönem Kürtlerin geri kalmışlığının/bırakılmışlığının da tarihidir. Bu uzun tarihi dönemin günümüze taşıdığı sorunlar ve boyutları çok yönlü, karmaşık ve derindir. Çok genel ve yalın bir ifade tarzı ile iki ana grupta ifade edersek:

- Günümüzde kırk milyonu aşkın nüfusuna rağmen Kürtler ulusal özgürlükten mahrumdur, ulusal birliğini sağlayamamıştır, devletsizdir -buradaki devletten muradımız bağımsız-birleşik ülkedir- ve bunun sonucu olarak da uluslararası alanda bir statüye sahip değildir.

- Kürtler ekonomik ve sosyal alanlar başta olmak üzere yaşamın her alanında geri kalmıştır.

Bu iki ana başlıktaki sorunlar açıldığında Kürtlerin ve yaşadıkları coğrafyanın vahim bir durumda olduğu görülecek, anlaşılacaktır.

Ancak, bu vahamet, içinde aynı zamanda kurtuluşun öge-

lerini de barındırmaktadır...

Uluslararası ve bölgesel güç dengelerinin oluşturduğu statükodan ibaret dış etkenlerin, Kürtlerden kaynaklı bir takım iç etkenlerle birleşiminin sonucu olarak, dört ayrı parçada sürdürülmek zorunda kalınan ulusal kurtuluş mücadeleleri, her biri kendi özgülünde somutlaşan şartların altında ilerlemeye çalışıyor. Burada hassas olan nokta, parça-bütün ilişkisini teorik, ideolojik ve pratik birliktelik içerisinde dengeleme yeteneğinin gösterilmesidir. Ulusal kurtuluş hedefine kilitlenmiş tüm yapıların bu yetenekte olması varlık nedenlerinin getirdiği bir zorunluluk olarak başat ödevler arasında yer almaktadır. Bu zorunluluğun aynı zamanda vasıf tayin edici özelliği de vardır. Bu kapsamda, parçalar arasında çok yönlü karşılıklı etkileşimlerin değişik düzeylerde varlığı ve varolmaya devam edeceği olgusunu vurgulamak yeterli değildir. Günümüzde dört parçanın birlikteliği anlamında ba-

ğimsız-birleşik ülke hedefine yönelmiş, hedefiyle orantılı kapsam ve yetenekte siyasi bir örgüt olmayışının yarattığı boşluk Kürt halkına önemli görevler yüklemektedir. Boşluğu dolduracak niteliklere sahip siyasi parti ve/veya partiler, ulusal cephe tarzı örgütlenmeler, mevcutlarının hedef için kapasite ve yetenek açısından uygun olmaması ve yetersiz olması da göz önünde tutulduğunda, yaşamsal öneme haiz zorunluluk haline gelmiştir.

Girişim ve 'Sorunlama Belgesi' hakkında

Yukarıdaki belirleme ve açıklamalarımız ışığında MESOP Girişimi ve onun 'Sorunlama Belgesi'ni değerlendirdiğimiz zaman ortaya şu sonuç çıkıyor: Hedef için yetersiz, ancak varolabildiği/varolabileceği ölçüde yararlı bir düşünce ve oluşum (her üç evresi ile de).

Ulaştığımız sonucun gerekçeleri ve 'Sorunlama Belgesi'nin kısmen irdelenmesi

1- *Hedef, iddia ve statüko koşullarıyla örtüşebilirliği*
Girişimcilerin beyanlarından anladığımız kadarıyla, ülkemizin kuzeyi hareket noktası olarak alınıyor. Nitekim konuyla ilgili yazılı beyanlarda "ülke", "Kuzey Mezopotamya", "Kürdistan coğrafyası" kavramları sıklıkla kullanılıyor. Hedeflenen partinin sosyalist, 'açık' bir parti olduğu belirlemelerinden çıkan sonuç odur ki çıkış noktası Kuzey'dir. Yasallık tercihi ile birlikte değerlendirildiğinde, coğrafi zemin olarak Türkiye Devleti egemenlik alanlarını oluşturan coğrafya

MESOP Girişimi'nin felsefesi doğrultusunda kurulacak yasal partinin program ve tüzüğüne Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası başta olmak üzere yasal düzenlemelere aykırılık gerekçeleriyle hukuksal takibe uğrama ihtimali hiç de az değil.

parçası ve bu devletin rejimine karşı mücadelenin esas alındığı sonucuna ulaşıyor.

Türkiye ve onun egemenlik alanı dahilindeki Kuzey'in, Türkiye eliyle, ABD-NATO ve AB ile oluşturulan, tarihi köklere sahip uluslararası statükolarının, haklı da olsa savunulan iddiaları ve amaçlanan hedefe ulaşma çabalarını nasıl, ne derecede ve hangi yönde etkileyeceğinin iyi görülebilmesi gerekir. Konumuz özelinde, mevcut gerici statükoların negatif yönde etkilerinin olacağını söylemek zor değildir. Bu etkilerini çok değişik şekillerde ve güçleri oranında göstereceklerinden şüphe yok. Siyasal tarih bunun zengin örnekleri ile dolu. Ülkede sosyalist hareketi temsil, ulusal özgürlük mücadelesinin sosyalist dinamiği olmak iddiaları ve oluşturulmaya çalışılan siyasi partinin doğası gereği siyasal iktidarı hedeflemesinin gerekliliği, hedeflenen siyasal iktidarın ulusal ve sınıfsal kurtuluşu sağlamanın vasıtası olması gerektiği gerçekleri, seçilen coğrafyanın hassasiyeti ve statükosu karşısında, yasallıkla doku uyuşması sağlamaz. Yasallık tercihi ile sadece varolduğu/varolabileceği ölçüde iddialara ve hedefe katkı sağlayabilir. Bu 'doku uyuşmazlığını' ve 'tercihin katkıya yönelik olduğunu' net olarak ortaya koymak gerekir. Bu netliğin özellikle girişim ve hareket aşamalarında sağlanması zorunludur. Böylece yasal parti

de netleşmiş olarak siyasal yaşamdaki yerini gerektiği gibi almış olacaktır.

2- Statükonun engelleri

Türkiye Cumhuriyeti ve uluslararası tasarrufları ile bütünleşilen ABD-NATO, AB vd.'nin oluşturduğu statükolar, kararları, açık-gizli çeşitli müdahaleleri ve önceden kurulmuş hukuki-yasal sistem örgüleri ile temsil ettikleri çıkarlara yönelen güçlere karşı mücadele halinde.

MESOP Girişimi sorunlama belgesinin içeriğinden çıkacak parti program ve tüzüğüne, niteliği gereği öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti yasaları tarafından kabul görmeyeceğini söylemek zor değil.

MESOP Girişimi felsefesi doğrultusunda kurulacak yasal partinin program ve tüzüğüne Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası başta olmak üzere yasal düzenlemelere aykırılık gerekçeleriyle hukuksal takibe uğrama ihtimali hiç de az değil. Bölgenin yakın siyasi tarihinde örnekleri bolca görülen parti faaliyetlerine fiili, hukuki zorluklar çıkarılması, parti kapatma dava ve kararlarının yeni versiyonları ile görülme olasılığı yüksek. En basitinden, girişimin Mezopotamya Sosyalist Partisi olarak belirlemiş olduğu parti adı, bölge ismi içerdiği gerekçesiyle mevzuat engeline takılacaktır. Sorunlama belgesinde (2/D) "...Açık bir parti olarak MESOP'un hukuki gereklerin ötesinde Türkiye metropollerinde örgütlenmeye ilişkin yaklaşımı..." sorunlanırken kullanılan bu ifade tarzından, hukuki-yasal engellerin yaratacağı nitel ve nicel sorunların boyutlarının yeterince açıklanmadığı kanısı oluşuyor. Kanım-

ca bu konu üzerinde gerekli açılmaların yapılması gerek. Her ne kadar AB uyum çabalarının ürünü birtakım yasal değişiklikler yapılmış olsa da, Türkiye Devleti yasalarının (başta anayasa olmak üzere yasalarının tamamına yakını) çağdaş batı demokrasilerinin normlarından-yasalarından dahi çok geri bir durumda olduğu gerçeği, sanırım bu gerekliliği zorunlu kılıyor.

Bölgede emperyal çıkarların belirlediği statükonun, çıkarlarına yönelecek gelişmeler karşısında sessiz kalmayacağı da açık. Sahip oldukları burjuva demokrasilerinin nisbi ileriliklerine rağmen çıkarlar söz konusu olduğunda bölge devletlerinin geri uygulamalarına sessiz kalan, bu sessizlik altında onlara tam destek veren, kendilerince gerektiğinde direkt müdahale eden 'gelişmiş batı ülkeleri'nin 'gelişmiş demokrasileri'ni ve onların topraklarımızdaki ortaklarını iyi tanımak gerek. Zira, onlar direkt müdahaleler dışında dolaylı-örtülü, zamana yaygın müdahalelerde de uzmanlar. Yasal-açık parti, yasal mücadele platformunda en çok da bunlarla mücadele etmek zorunda kalınacak.

Bu bağlamda, ABD-NATO, AB, Türkiye ve Kürdistan'la karşılıklı etkileşimleri ve sonuçlarının önemini vurgulamakta yarar var. Ancak bu konunun irdelenmesi, kapsamı bakımından ayrı bir çalışma gerektirecek boyutta.

3- Kürt ulusu ve ulusal kurumları üzerine

Kapitalist üretim tarzının ürünü olan tarihi ulus olgusu, feodal üretim tarzını tam aşmış kapitalist üretim tarzını yaratacak bir toplum olan Kürtler-

Henüz devlet ve hukuk kurumlarını oluşturamamışlarsa da Kürt halkının kurumlaşmayı başardığı dil, edebiyat, basın-yayın, folklor, müzik ve benzeri alanlarda uluslararası alanda dahi tanınmayı başardığı açıktır.

de, buldukları geçiş dönemi yapısı ve özelliklerine denk düşecek şekilde 'oluşum süreci'ni yaşamaktadır. Bu süreçte önemli mesafe alınmış olmasına rağmen yeterli olmadığı açıktır. Toplumsal yapıyı oluşturan ilişkiler örgüsünün kalıpsal şekillerini ifade eden ulusal kurumlar da aynı özelliklere haizdir. Örneğin; devlet ve hukuk kurumlarına Kürt halkı henüz sahip değildir. (Güney Kürdistan Kürt Federe Devleti'nin oluşumu ve önemini, 'Tarihsel Gelişim Sürecinin Dayattığı Bir Zorunluluk: Devletleşme' adlı çalışmamızda geçen ay Kürt Solu'na iletilmişti. 'Devletleşme' adlı çalışmamızda da vurguladığımız gibi, ulusal kurumlarının ayrı bir yeri var. Onlar her ne kadar diğer kurumların doğumu ve bir ölçüye kadar gelişimleri için zorunlu değilse de, gelişimlerini sürdürme ve hatta yer yer varlıklarını koruyabilmek için gereklidir ve Kürtler özgülünde zorunlu hale gelmiştir.

Henüz devlet ve hukuk kurumlarını oluşturamamışlarsa da Kürt halkının kurumlaşmayı başardığı dil, edebiyat, basın-yayın, folklor, müzik ve benzeri alanlarda uluslararası alanda dahi tanınmayı başardığı açıktır.

Buna rağmen, Sorunlama Belgesi (II-B)'de "...Kürt ulusunun ... kendi özgün kurumlarına daha ulaşamadığı gerçe-

ği..." şeklindeki belirlemenin hatalı olduğu açıktır. Bu hatalı belirlemenin özellikle teorik alanda hatalara götürme potansiyeli kuvvetlidir. Girişimin konuyu tekrar düşünmesi yararlı olacaktır.

Ele aldığımız bu konuyla bağlantılı olarak ulusal sorunun çözümünde ulusal devlet - devlet kurumu- ve federasyon konuları hakkında 'Devletleşme' çalışmamızı, bu çalışmamızın bu noktadan itibaren devamı olarak eklemek faydalı olacaktır.

4- Ulusal ve sınıfsal kurtuluş

21.yüzyıl şartlarında, ulusal kurtuluşun nesnel şartlarının yüzyıllar öncesinden olduğu, ancak öznel şartları bir türlü oluşmadığı/oluşturulamadığı için kangren haline gelmiş ulusal özgürlük sorununa sahip; ekonomik, sosyal alanlar başta olmak üzere tüm alanlarda geri kalmış bir halk, öncelikle sınıfsal kurtuluşu sağlayabilir mi? Sağlayamayacağı açık. Ancak, uluslararası ve ulusal gerçeklerden hareketle, zaman olarak öncel olan ulusal kurtuluş hedefine, emperyalist ve egemen-baskıcı devlet güçlerine karşı, çıkarları onlarla tamamen zıt olan sınıfın ideolojisinin önderliği ile ulaşılabilecek kurtuluşun gerçek kurtuluş olacağı açıktır.

Bunun aynı zamanda ideolojik bir tercih olduğunu, farklı tercihlerin de var olduğunu unutmamak gerek. Sınıf ideolojisi önderliğinde ulusal kurtuluşun objektif gerçeklere dayanan bilimsel temelini iyi anlamak ve anlatmak zorunlu. Bu halkın sosyalistlerinin önemli bir görevi de budur.

5- Yararlılık

Buraya kadarki açıklamala-

rımız ışığında, her şeye rağmen, ülke siyasal yaşamı içerisinde ulusal kurtuluş hedefine sınıf ideolojisi ile önderlik iddiasını esas alan yasal sosyalist bir partinin varlığı, varolabildiği ölçüde hedefe katkı açısından yararlı olacaktır. Bunun bir nedeni ülke siyasetinde bu nitelikte bir hareket ve/veya partinin olmayışıdır. Varolanların mevcut yapıları, belirttiğimiz niteliklerden uzak. En taze örneği 26 Aralık'ta kamuoyuna duyurulan Demokratik Toplum Hareketi ve genel yaklaşım ilkeleri. MESOP Girişimi ile benzer söylemlere sahipse de, dikkatli incelendiğinde çok farklı bir öze sahip olduğu görülecektir... Başka bir neden de; sınıf ideolojisi önderlikli ulusal kurtuluş düşüncesinin toplumda yaygınlaştırılması yönünde yasal olanakların (seçim propagandaları, seçimler, bir çok iletişim olanaklarının sağlanmasında yararlanılacak kolaylıklar vb.) kullanılmasının getireceği faydalardan mahrum kalmamak gerekir.

6- Kadro; zorluk ve zorunluluk

Hedefe yönelen mücadelenin temel öznesi olan insan ve bu bağlamda kadro sorunu, üzerinde durulması gereken bir başka önemli konu. Toplumumuzun sosyo-ekonomik görece geriliği bu konuda olumlu bir zemin sunmaktan uzak. Bu mücadeleyi daha da zorlaştıran bir unsur. Tüm örgütsel işleyişlerde olduğu gibi siyasal parti işleyişlerinde de başarıların olduğu gibi nitel-nicel kaymaların birincil kaynaklarından biri de kadro(lar)dır. Yapısal ve işlevsel yönlenmelerde belirleyici olan da kadroların niteliğidir. Başarı için şart olan; başta

Burada asıl önemli olan, bunun ilkelerini formüle etmekten çok pratik işleyişte kesintisiz gerçekleştirilebilmesidir. Bu yönüyle de, zamana yayılan bir özellik arz etmektedir. Bu özelliği ise onu hassas kılmaktadır.

davayı benimseme, bilgi, irade, istikrar, yaratıcılık, mantıklı disiplin içinde kolektif çalışmaya uyumlu çalışkanlık, düşünsel-eylemsel birliktelik, özveri gibi niteliklere haiz kadroları oluşturma zorluğu ve zorunluluğu ortada. Mücadele tarihinde, mücadelenin geldiği noktanın da ispatı olduğu üzere nitelikli kadro sorunu bolca yaşandı. Nitelikli kadro sorunu aşılabildiği ölçüde başarı şansı da artacaktır.

Sorunlama Belgesi (I-Yöntem)'de mücadelenin hedefleri arasında gösterilen "Kadroların Kürtlere, Mezopotamyalı işçi ve emekçilere, yoksul halka, gençliğe, kadınlara, aydınlara yeniden dönmesi..." gerekliliği, bunun yöntemleri üzerinde de yeniden düşünülmesini zorunlu kılıyor. Nitekim geçmişin klasik duvar yazıcılığı, kafa-kol ilişkileri türünden, toplum ve birey psikolojisinden bihaber ilkel yöntemler artık aşılmış olmalıdır. Birey ve toplum ilişkilerinde saygı ve ölçülülük esas alınarak, bireyin kendi iradesi ile mücadeleyi sahiplenmesini sağlayacak tarzlar yaratılmalıdır. Olgunun bu boyutunun da sorunlanması gerekir.

7- Kavga içinde örgütlenme, örgütte demokratik işleyiş

Sınıflar mücadelesinin siyasal alandaki yansıması siyasal iktidar mücadelesidir. Siyasal partiler de iktidar mücadelesinin kurumlarıdır. Böylesine

önemli kurumlarda hiç şüphesiz ki kurum içi işleyiş de önemlidir. Özel olarak ayırdedici bir tercihin de ifadesi olan 'parti içi demokrasi' ilkesinin, bu ilkeyi benimseyen siyasal partilerde -genel olarak tüm örgütsel yapılanmalarda- nasıl gerçekleştirileceği sorusu hassas bir noktadır. Bunun gerekleri çeşitli şekillerde formüle edilebilir. Ancak burada asıl önemli olan, bunun ilkelerini formüle etmekten çok pratik işleyişte kesintisiz gerçekleştirilebilmesidir. Bu yönüyle de, zamana yayılan bir özellik arz etmektedir. Bu özelliği ise onu hassas kılmaktadır.

Dışındaki farklı tercihler kaygısı dışında, parti içi demokrasi ilkesini benimsediğini ve uyguladığını iddia eden siyasal partilerde, bu ilkenin ya hiç ya da büyük oranda işlemediğini, bunun doğal sonucu olarak lider sultanı, elit oligarşisi gibi ilkenin özüne tamamen zıt işleyiş tarzlarının oluştuğunu, bölgenin siyasal partiler tarihinde bolca gördüğümüz gibi hala da görmekteyiz.

MESOP Girişimi sorunlama belgesinde; yerelin merkezileşmesi, gövdede güçlü örgüt, doğrudan demokrasi, organik birlik, özgürlük içinde disiplin gibi ilkelerin dillendirilmesi, yukarıdaki kapsamda değerlendirilmeli ve her üç aşamada da (girişim, hareket, parti) örgüt/parti içi demokrasi ilkesi doğru formüle edilmeli, bundan da önemlisi tüm işleyiş süresince kesintisiz yaşatılmalıdır. MESOP bunu başarabildiği ölçüde hem farklılığını ortaya koyabilecek hem de sağlıklı bir bünyeye sahip olabilecektir.

BAŞSAĞLIĞI

Gün Yayıncılığın sahibi arkadaşımız Murat Yılmaz ve İlyas Yılmaz'ın babası Cemal Yılmaz elim bir trafik kazası sonucu yaşamını yitirmiştir. Arkadaşlarımıza ve kederli ailelerine başsağlığı diliyoruz.

MEZOPOTAMYA SOSYALİST PARTİSİ (MESOP) GİRİŞİMİ
MEZOPOTAMYA DEVRİMCİ GENÇLİĞİ (MDG)

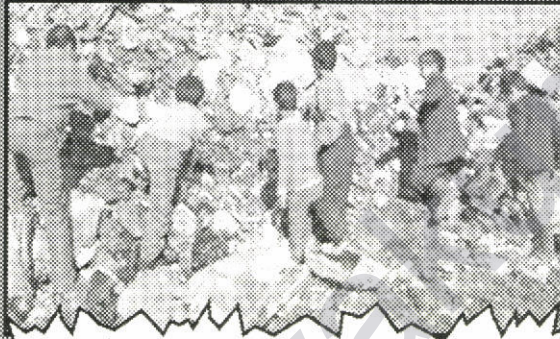
yeni bir aydınlanma atağı için...

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi

Sayı: 8 Kasım 2004

2.000.000 TL

Kapitalizmin utancı! - Dünyada, açık yüzünden dakikada beş yasin altında 12 çocuk ölüyor. BM Raportörü Jean Ziegler'in hazırladığı rapora göre, geçen yıl dünyada 842 milyon insan sürekli kötü beslenmek zorunda kaldı. Bu rakamın bir önceki yıla göre 2 milyon artış anlamına geldiği belirtilen raporda, acı insan sayısının 1996'da yapılan Dünya Gıda Zirvesi'nden bu yana her yıl arttığı kaydedildi. Ziegler, raporunun sonunda "bu utançla yaşamaya nasıl devam ederiz?" diye sordu.

- Hayallerimiz tükenmeden...
- Kürt olusunun toplumsal yapısı üzerine (I)
- İşgal, şiddet ve Kürtler
- 'MESOP Sorunlaması'nın düşündürdüğü
- Gençlik, 20.yy dinamiğinin gölgesinden çıkarılabilir
- Geleneksel bilincin sorgulanması üzerine notlar

Tüm dergi bayilerinde

İsteme adresi: Gün Yayıncılık Tel/Fax: 0 212 2196906

İnönü Mah. Babil Sok. 27/3 Harbiye-İstanbul

Artık bugün Kürt ulusunun ulusal özlemleri çeşitli kesimlerce rahatlıkla dillendirilebilmekte, sınırlı dahi olsa dil ve kültür çalışmaları yapılabilmektedir. Bütün bu demokratik kazanımlar için verilen onca mücadelenin sonucunda elde edilenler kimileri için yeterli görülmemekte, düzen içi çözümler kutsanmaktadır. Ne milliyetçiler gerçekten milliyetçi, ne liberaller gerçekten liberal, ne de solcular gerçekten solcu gibi davranmamaktadırlar. Bir yandan siyasi iflasın, yorgunluğun ve yanlış politik önderliğin yarattığı yılgınlık, öte yandan Türk sol hareketinin doğru devrimci bir tutarlı politik çizgiden yoksun oluşu Kürt ulusal sorunu konusunda ortak bir siyasal duruş sergilemenin önünü tıkamaktadır. Bu kaos ortamında her iki halktan sol örgütlerin ortak bir perspektif oluşturup ulusal ve sınıfsal bir mücadele zemini yaratmaları -en azından kısa vadede- pek mümkün görünmemektedir.